شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان

لە ساڵی 1965 تا ساڵی 1975

ئینسكلۆپیدیا پارتی دیموكراتی كوردستان

سەنتەرێ بێشكجی بۆ ڤەكولینێن مرۆڤایەتی

سەنتەرێ ڤەكولینێن جینوسایدێ

زنجیرە پەرتوكێن ٦٠ سالیا شۆرەشا ئەیلوولێ (١٩٦١ - ١٩٧٥)

(17)

كۆنفرانسێ زانستیێ نیڤدەولەتیێ

شۆرەشا ئەیلوولێ وەرچەرخانەك د دیرۆكا سیاسی یا كوردی دا

١٩٦١/٩/١١ - ١٩٧٥/٣/٦

شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان

لە ساڵی 1965 تا ساڵی 1975

نووسینی:
عەبدوڵا رحمان مەلازادە

دهۆك - 2021

- **ناڤ و نیشانێ پەرتووکێ:** شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لە ساڵی ١٩٦٥ تا ساڵی ١٩٧٥
- **نڤیسەر:** عەبدوڵا رحمان مەلازادە
- **پێداچوون:** بۆردی ڕاوێژکارانی دەستەی ئێنسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان
- **دەرهێنانا هونەری:** خالد توفیق ئامێدی
- **دەرهێنانا هونەری یا بەرگی:** ناسر منبەری
- **وەشانگەر:** ئینسکلۆپیدیا پارتی دیموکراتی کوردستان و زانکۆیا دهۆك
- **ژمارا سپاردنێ:** ل پەرتووکخانێت پارێزگەها دهۆکێ (D/ ٢٤٨٤/٢١) ل ٢٠١٢/٨/١
- **چاپ:** چاپی دووەم

مافێن چاپ © و بەلاڤکرنێ بۆ زانکۆیا دهۆك و ئینسکلۆپیدیا پارتی دیموکراتی کوردستان دپاراستینە

uod.ac/besikci-center
besikci.center.uod.ac
Besikci center for humanities studies BCHS
+964 750 736 27 97

سەنتەرێ بێشکچی بۆ ڤەکۆلینێن مرۆڤایەتی / زانکۆیا دهۆك -کومەلگەها زانکۆیێ -
جادا زاخۆ ٣٨ - ئاڤاهیێ پەرتوکخانا مەلبەندی - ڤاتێ سیێ

پێڕست

ناوەڕۆك	لاپەڕە
پێشەکی	٧
شێوەی پێکهاتەی سەربازی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لە شۆڕشی ئەیلول..........	٩
لەشکری یەک	١٥
سنووری چالاکی لەشـکری یەک	١٥
لەشـکری یەک لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٥
هێزەکـانـی لەشـکری یەک لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٦
هێزی زاخۆ لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٦
هێزی دهۆك لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٨
هێزی ئامێدی لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٢٠
هێزی ئاکرێ و شێخان لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٢٣
لەشـکری یەک لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٢٥
لەشـکری یەک لە قۆناغی سـێیەم سـاڵی١٩٧٤و ١٩٧٥	٢٥
هێزی شێخان لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٢٦
هێزی ئاکرێ لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٢٧
هێزی حمرین لە ساڵی ١٩٧٢ و ١٩٧٥	٢٩
لەشکری دوو	٣٣
لەشکری دوو ل لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٣
هێزەکـانـی لەشـکری دوو لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٥
هێزی باڵەك لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٥
هێزی باڵەك لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٤٠
هێزی باڵەك لە قۆناغی سـێیەم ساڵی ١٩٧٤ تا ١٩٧٥	٤٢
محوەری باڵەك لە ساڵی ١٩٧٥	٥٢
شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی باڵەك	٥٥
هێزی کاوە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٥٧
هێزی کاوە لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٥٩
هێزی کاوە لە قۆناغی سـێ یەم سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٦٠
شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی کاوە	٦٣
هێزی سەفین لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٦٣
هێزی سەفین لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٦٧
هێزی سەفین لە قۆناغی سـێیەم سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٦٧

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی سەفین ٦٩
هێزی بێتواته له قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٠
هێزی بێتواته له قۆناغی دووەم له ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٥ .... ٧١
هێزی بێتواته له قۆناغی سێیەم لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٧١
شەرەکانی سنووری هێزی بێتواته له ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر له قۆناغی یەکەم له ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر له قۆناغی دووەم له ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٧٥
هێزی دەشتی هەولێر له قۆناغی سێیەم له ١٩٧٤ تا ١٩٧٥ .... ٧٦
لەشکری سێ ٧٩
هێزەکانی لەشکری سێ له ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٩
هێزی خەبات ٨٠
هێزی خەبات له قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٨٠
هێزی خەبات له قۆناغی دووەم ساڵی١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٨٤
هێزی خەبات له قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٨٤
هێزی ڕزگاری ٨٧
هێزی ڕزگاری له قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٨٧
هێزی ڕزگاری له قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٨٩
هێزی ڕزگاری له قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٩٠
هێزی قەرەداغ ٩٢
هێزی قەرەداغ له قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٩٢
هێزی قەرەداغ له قۆناغی دووەم ساڵی ١١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٩٥
هێزی قەرەداغ له قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٩٥
دەوری سەرباز و پۆلیس له شۆڕشی ئەیلو له ساڵی ١٩٦١تا ١٩٧٥ .... ٩٩
ئەلبومی وێنەکان ١٠٣
سوپاس و پێزانین ١٥٩

پێشـەکـی

شۆڕشی ئەیلولی مەزن بە سەرکردایەتی سەرۆکی نەتەوەی کورد بارزانی نەمر لە ١١ی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ دەستی پێکرد و لە ئازاری ١٩٧٥ بەهۆی ڕێکەوتنە شومەکەی جەزائیر لە بار برا، هۆکاری هەڵگیرسانی شەڕەکە، ڕژێمە دیکتاتۆرەکانی ئەوسەردەمە بوو کە هیچ کاتێک ئامادە نەبوون دان بە مافە ڕەواکانی گەلی کورد بنێن.

ئامانجی هەڵگیرسان و بەردەوام بوونی شۆڕشەکە بۆ ماوەی چوارده ساڵ، بەرگری کردن بوو لە خاکی کوردستان و گەلە ستەم دیدەکەی .

لە بەردەوامی شـۆڕشـی ئەیلولی مەزن ژمارەیەکی زۆری ڕۆڵەی چاو نەترس و دڵسـۆزی گەل و وولات بەشـداریان تێدا کرد . هەر یەکەو بەپێی توانای خۆی ڕۆڵی بینیوە، هەموو بەشـداربووانی شۆڕش پێشـمەرگە بوون، هەر لەوانەی چەک لەشـان و لەناو سەنگەری بەرگری بوون، تا دەگاتە ئەوانەی هاوکاریان بوون بۆ دابین کردنی نان و ئاو و چەک و تەقەمەنی، دەبێت ڕۆڵی دانیشـتووانی سنوورە ئازاد کراوەکانیش لەیاد نەکەین، هەمیشـە پاڵپشـتی پێشـمەرگە بـوون، ئافرەتانیش لـە خزمەت کردنی کـوڕ و باوک و برا پێشـمەرگـەکانیان ڕۆڵی باشـیان هەبوو. کادر و ئەندام و لایەنگرانـی پارتیش بـە ئاشکرا و بـە نهێنی پاڵپشتی شۆڕش بوون ، هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگای کوردەواری لەو شـۆڕشـە بەشـداربـوون، بەشـدار بووانیش مافی خۆیانە شـانازی بەخەباتیان بکەن.

هەرتاکێک لە بەشداربوانی شورش بیرەوەری و یادگاری خۆی هەیە، مافی سـرووشـتی خۆیەتی یادگاریەکانی بۆ کەسـوکار و دۆسـتانی بگێڕێتەوە بەلام دەبێ بە ئەمانەتەوە ڕووداوەکان وەکو خۆی باس بکەن، لە کاتی گێڕانەوەی بیرەوەریەکان نابێ زێدە ڕۆیی لە باسەکە بکات، دەبێ دەوری هەڤاڵەکانی لە یاد نەکات بەتایبەتی شەهیدە سەربەرزەکان کە هەموو مان قەرزداری ئەوانین لەسـایەی خۆێنی گەشـی شەهیدان و شەونخونی پێشـمەگە قارەمانەکانە ئەمڕۆ ئێمە ئازادین.

ماوەیەک بوو بیرم لەوە دەکردەوە بە کتابێك یان نامیلکەیەک ناو و وێنەی ئەو پێشـمەرگانەی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لەشـۆڕشـی ئەیلولی مەزن بەشدار بوونەو ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو لە سەرخستن و بەردەوام بوونی شۆڕش ، بڵاو بکەمەوە بۆ ئەوەی لەیاد نەکرێن، بەڵام بەداخەوە لەبەر زۆری ژمارەیان و تێپەڕ بوونی ماوەیەکی زۆر هەموو وێنەو ناوەکانم دەسـت نەکەوتن داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم کە ناوم لەبیر کردوون . داوای لێبوردن لەو بەڕێزانەش دەکەم کە وێنەیانم دەست نەکەوتون.

ماوەی (١٠) ساڵ بێتەل (لاسلکی) بووم لە سنووری لەشکری دوو، ساڵی١٩٦٥ لە هێزی (سەفین) و ساڵی١٩٦٦ ماوەیەک لە بارەگای مخابەرەی گشتی و مەکتەبی سیاسی و بەتالیۆنی ٧ ئاکۆ و هێزی (کاوە) و دواتریش لە ساڵی ١٩٦٨ تا ساڵی ١٩٧٥ لە هێزی (باڵەک) بووم، لەو ڕووداوانەی ڕوویان دەدا یان داستانێک تۆمار دەکرا لە بەرەکانی پێشەوەی سەرتاسەری کوردستان بەهۆی (بێتەل) ناوی ئەوانەم دەبیست کە دەوری سەرەکیان هەبوو، هەر چەندە هەموویانم نەدیون بەڵام ناوی زۆربەیانم بیستووە و لەیادم ماون، بە ئەرکی سەر شانی خۆم زانی ناوەکانیان لەو پەرتووکە تۆمار بکەم هەر یەکەو بەپێی پلە و بەرپرسیارەتی خۆی لەو لق و بەتالیۆن و هێزانەی دەوریان لێ دیوە، سودم لە زانیاری کەسانی تریش وەرگرتووە کە جێگای باوەڕن، بە سوپاسەوە هاوکاریان کردم .

عەبدوڵا ڕەحمان مەلازادە

شێوەی پێکهاتەی سـەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

من نووسـەر نیم و خۆشـم بە نووسـەر نازانم بەڵام هەر وەکو لەپێشـەکی ئاماژەم پێدا مەبەسـتی سـەرەکیم لە نووسـینی ئەو پەرتووکە تۆمار کردنی ناوی ئەو بەڕێزانەیە کە پلەی سەرلەشکر و ئامر هێز و ئامر بەتالیۆن و سـەرلق و بەرپرسـی بەشـە سـەرەکیەکانی هێز و بەتالیۆنەکان بوون، هەریەکەو لەو شـوێنەی کە دەوری لێ دیوە، لەهەمان کاتیش بەدەرفەتی دەزانم شـێوەی پێکهاتەی لەشـکری شـۆڕشـگێڕی کوردسـتان لەڕووی پێکهاتەی سـەربازی بخەمە بەرچاوی خۆێنەرانی بەڕێز، لەبەر ئەوەی زۆر جار لەم و لەو دەبیسـتین دەڵێن شـۆڕشـی ئەیلول شـۆڕشـێکی خێلەکی بوو، هەندێکیش دەڵێن لەڕووی سەربازیەوە ڕێک و پێک نەبوو، هەریەکەو بە جۆرێک باسـی دەکات، دیارە ئەوانەی بەو جۆرە باسـی شۆڕشـی ئەیلول دەکەن یا شـارەزا نین یان لەو کەسـانەن کە دژی شـۆڕش بوون، بۆ وەڵامی ئەوان و دەرخسـتنی ڕاسـتی یەکان بەپێویسـتم زانی بە کورتی باسـی شـۆرشـی ئەیلولی مەزن بکەم بۆ نەوەی نوێ و ئەو کەسـانەی شـارەزای تەواویان لەسـەر چۆنیەتی پێکهاتەی ئەو شـۆرشـە مەزنە نیە لەرووی پێکهاتەی سەربازیو سیاسـی و ئیداری و کۆمەڵایەتی، هەروەها وەبیر هێنانەوەشـە بۆ بەشـدار بووانی ئەو شـۆرشـە مەزنـە، لە هەمان کاتیش یاد کردنەوەی شـەهیدە سـەر بەرزەکانیشـە کە نابێ هیچ کات لەیادیان بکەین، بەداخەوە زۆربەی زۆری بەشـدار بووانی شۆرشی ئەیلول شەهید بوون یان کۆچی دواییان کردووە ئەوانەی ماویشن، پەککەوتوون یان پیرو بەساڵاچوون هەموویان جێگای رێزو تەقدیرن و ڕوڵی جوامێری و فیداکاری ئەوان نابێ لەیاد بکرێ .

شـۆڕشـی ئەیلولی مەزن یەکێک بوو لە شـۆڕشـە هەرە مەزن و بەناوبانگەکانی سـەرتاسـەری کوردسـتان و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاسـت .بۆزانینی چۆنیەتی بەرپا بوونی ئەوشـۆڕشـەو هۆکارەکانی پێویسـتە هەڵوێسـتەی لەسـەر بکەین و بەمێژوو دا بچینەوە .

کاتێ کۆماری کوردسـتان لە مەهاباد نسکۆی هێناو پێشـەوای نەمر قازی محەمەد و چەند هەڤالێکی بەدەسـتی جەلادەکانی شـای ئێران لەسـێدارە دران، بارزانی نەمر لە کۆماری کوردسـتان سـوپا سـالار بوو، خۆی بەدەسـتەوە نەدا و لەژێر بۆردوومانی تۆپخانە و هێرشـی سـەربازی سـێ دەوڵەتی بەهێز لە سنوورەکانی ئێران و عێراق و تورکیا توانی خۆی و هەڤاڵەکانی کە ژمارەیان (٥٠٠) کەس دەبوو لە ئاوی (ئاراس) بپەڕنەوە و پەنا ببەنە بەر (یەکێتی سـۆڤیەت) .

لەچواردەی تەموزی ساڵی ١٩٥٨ (عەبدولکەریم قاسم[1]) بە کودەتایەکی سەربازی کۆتایی بە رژێمی پاشایەتی عێراق هێنا و حکومەتی کۆماری ڕاگەیاند، ئەو ئاڵوگۆر و ڕووداوە گرنگە دەرفەتێکی باشی رەخساند بۆ گەرانەوەی بارزانی نەمر و یاوەرانی لە (یەکێتی سۆڤیەت) .

دەبێ ئەوەش لە یاد نەکەین لە ١٦ی ئابی ساڵی ١٩٤٦ پارتی دیموکراتی کوردستان بە سەررۆکایەتی بارزانی نەمر بەنهێنی دەست بەکار بوو تا ساڵی ١٩٥٨و تا هاتنەوەی سەرۆک بارزانی نەمر رێکخستنەکان بە نهێنی کاریان دەکرد، هەر لەدوای گەڕانەوەی بارزانی، پارتی مۆلەتی وەرگرت و بەئاشکرا لەهەموو شارو شارۆچکەکانی کوردستان بارەگا کرانەوە و دەست بەکار بوون، پێکهاتەی پارتی بریتی بوو لەسەرۆک و سکرتێر و مەکتەبی سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی و (٥) لق، (لقی یەک) ی موسڵ و (لقی دوو)ی هەولێر و (لقی سێ) ی کەرکوک و (لقی چوار) ی سلێمانی و (لقی پێنج) ی بەغداد، هەر لقێکیش چەند لیژنە ناوچەیەکی هەبوو لە (قەزاکان) وە لە هەموو (ناحیە)کانیش (ڕێکخراو) هەبوون، ئەو کات بارەگاکان بە (بارەگای خەبات) ناو دەبران، رۆژ بە رۆژ ژمارەی ئەندام و لایەنگرانی پارتی زیاتر دەبوون، عەرەبە شۆڤێنیەکان و هەندێک لایەن چاویان بەو پێشکەوتنەی پارتی هەڵنەدەهات و نیگەرانی کرد بوون (عەبدولکەریم قاسم) یان هان دا کە دژی پارتی و سەرکردایەتی بوەستێ، لەکۆتایی ساڵی ١٩٥٩ عەبدولکەریم قاسم و دار و دەستەکەی هەڵوێستیان گۆڕا و بە ئاشکرا دژایەتی سەرۆک بارزانی و ئەندامانی پارتی یان دەکرد و بارەگاکان یان داخست و چالاکیەکانیان قەدەغە کرد، هەندێک لە ئەندامە چالاکەکانیش فەرمانی دەستگیر کردنیان درا و هەندێکیان خۆیان بەدەستەوە نەدا، روویان کردە شاخەکانی کوردستان، رۆژ بە رۆژ ژمارەیان بەرەو زیادی دەچوو، لەرۆژی یازدەی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ بە (فەرمی) لەلایەن سەرۆک بارزانی و مەکتەبی سیاسی پارتی دەستپێکی شۆرشی ئەیلول راگەیێندرا، چەندین شارو شارۆچکە ئازاد کران، چەندین بنکەی پۆلیس دەستیان بەسەر داگیرا، ژمارەیەکی زۆر لە پۆلیسی بنکەکان بەچەکەوە پەیوەندیان بەشۆرش کردو بوونە پێشمەرگە، شۆڕش پەرەی سەند.

لە ڕێکخستنەکانی سەرەتایی شۆرش، پێشمەرگە دابەشکرابوونە سەرچەند قولێک، یەکێک لەپێشمەرگە بە تواناکان بەناوی سەرقۆل سەرپەرشتی دەکردن.

---

(١) عەبدولکەریم قاسم جاسم(١٩١٤ ١٩٦٣) : عەبدولکەریم قاسم جاسم لە شاری بەغدا دایك بووە، بۆ ماوەی ساڵێك ١٩٣١- ١٩٣٢بووە بە مامۆستا، دوای ئەوە لە ١٩٣٢چووە کۆلێژی سەربازی، لە ١٩٣٤بە پلەی ملازمی دووەم دەرچووە، لە ١٩٤١لە کۆلێژی ئەرکان دەرچووە، ساڵی ١٩٤٦بەپلەی ڕائید دژ بە شۆڕشی دووەمی بارزان جەنگاوە، لە١٩٥٥دا گەیشتووە بە پلەی زەعیم ڕوکن، ساڵی ١٩٦١شەڕی دژ بە کوردی ڕاگەیاندووە، ساڵی ١٩٦٣دا بووە بە فەریق ڕوکن، ساڵی ١٩٤٨مێدالیای سەربازی لە شەڕی فەڵەستین وەرگرتووە، لەگەڵ عەقید عەبدولسەلام محەمەد عارفدا شۆڕشی ١٤ی تەموز ١٩٥٨یان ئەنجام داوە، بووە بە سەرکردەی گشتی سوپا و سەرۆك وەزیران و وەزیری بەرگری، ڕۆڵێکی ناهەمواری هەبووە لە هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلولی ١٩٦١، لە کۆدێتای ١٩٦٣کوژراوە.

له ساڵی ١٩٦٢(دەستە) و (پەل) و (لق) و(بەتالیۆن) پێکهێنران.

له ساڵی١٩٦٤ هێزی پێشمەرگەی کوردستان ناوی (لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان)ی لێ نرا، دابەش کرایە سەر سێ لەشکر، هەر لەشکرێک لە (٣) یان (٤) هێز پێک هاتبوون، هەر هێزێک لە (٣) بەتالیۆن کەمتر نەبوون، هەر بەتالیۆنێکیش لە (٣) لق کەمتر نەبوو، هەر لقێک لە (٣) پەل کەمتر نەبوو، هەر پەلێک لە (٣) دەستە کەمتر نەبوو، هەر دەستەیەک لە (١٠) پێشمەرگە کەمتر نەبوو، دەکرا لەو ژمارانە زیاتر بن، هەموو پێشمەرگەکان جلی خاکیان لەبەر دەکرد و کڵاو و جەمەدانیان لەسەر دەبەست، تاخم و پشتێنیان لـە پشت دەبەست، پێڵاو و گۆرەوی و پوزەوانەیان لە پێ دەکرد گورج و گۆڵ و ڕێک و پێک بوون، هیچ پێشمەرگەیەک لە فەرمانی بەرپرسی خۆی دەرنەدەچوو، هەموو گوێڕایەڵی فەرمانی سەرووی خۆیان بوون .

ئەو کەسانەی دەبوونە پێشمەرگە دەبوایە لەلایەن ڕێکخراو و ناوچەو لقەکان (تەزکیە) کرابان،.ماوەی سێ چوار مانگ لەژێر چاودێری و تاقی کردنەوە دەبوون بۆ دڵنیا بوون لە ڕەوشت پاکی و تەحەمولی سەرماو گەرماو توانای بەپێ ڕۆیشتن، ئەوکات شەڕەفی پێشمەرگەیی پێ دەدرا، ئەوانەی دەکرانە پێشمەرگە کەسایەتی ناسراوی ناو کۆمەڵگا بوون و خاوەن ڕەوشتی بەرز بوون .

پلەی بەرپرسیاریەتی لەناو شۆڕش لەسەر بنەمای ئازایەتی و خۆڕاگری بوو، مەرجی بەرپرس ئەوە بوو لە کاتی تەنگانەدا لەسەرخۆ و هێمن بێ توانای چارەسەرکردنی گیروگرفتی هەڤاڵەکانی هەبێت، بەکورتی بەرپرسیەتی ئـەوکات لەسەر بنەمای توانا و ماندوو بوون و لەخۆ بوردن بوو، لە جلو بەرگ و خواردن هیچ جیاوازیەک لەنێوان بەرپرس و پێشمەرگە نەبوو. هەندیک لە کوردەکانی باکوور و ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاواش بەشداری شۆڕش بـوون،

هەروەها هەندێک لە(ئاشوری) و (تورکمان) و (عەرەبیش) بەشداربوون و ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو و شەهیدیشیان داوە.

شۆڕشی ئەیلولی مەزن وەکو قوتابخانەیەک بوو بۆ بەشدار بووانی، جگە لە فێر بوونی بەکار هێنانی چەک زۆر خول کرانەوە وەکو خولی (بێتەلی) و (هەندەسە) و (تۆپخانە) و (برین پێچی) و (کادری) و خولی (مامۆستای) قوتابخانە، لە زۆربەی گوندە ئازاد کراوەکان قوتابخانە کرانەوە و پرۆسەی خوێندن بەردەوام بوو، لەمزگەوت و حوجرەکانیش مامۆستا و (فەقێ) هەبوون زۆربەی مزگەوتەکان مەلا یان هەبوو .

شۆڕشی ئەیلول هۆکارێکی سەرەکی بوو بۆ فێربوونی شێوە زاراوەکان و لەیەک نزیک بوونەوەی هەموو لەهجە (زاراوە) کوردیەکان، بۆ نمونە پێشمەرگەیەگی (زاراوەی) بادینی زۆر بەباشی لەگەڵ پێشمەرگەیەکی هاورێی کە زاراوەی سۆرانی بوو دەدوا و لەیەکتر حاڵی دەبوون بەهەمان شێوەش (فەیلی) و (هەورامی) و (سۆرانی) و (بادینی) تێکەڵاوی یەکتر بوون و لەیەکتر حاڵی دەبوون، هەروەکو

برا لەناو یەک سـەنگەر بەرگریان لە ئامانجە پیرۆزەکانی خۆیان دەکرد، هیچ جیاوازی نەبوو لەنێوان تیرەو هۆز و عەشـیرەتەکان .

هـەروەکـو پێشـتر ئاماژەم پێ دا لەشـکری شـۆڕشـگێڕی کـوردسـتان لە سـێ لەشـکر پێک هاتبوو، بەسەرپەرشتی سەرۆک مەلا مستەفا بارزانی[1]. باسـی پێکهاتەی لەشـکر و هێز و بەتالیۆن و لقەکان دەکەم و ناوی سـەر لەشـکر و ئامر هێز و جێگرەکان و بەرپرسـی بەشـەکانی هەندیک لە هێزەکان دەکەم، هەروەها ناوی ئامر بەتالیۆن و سـەرلقەکانیش بە ئەمانەتەوە دەخەمە بەرچاوی خۆێنەرانی بەڕێز.

لە چاپی یەکەم ناوی هەندێک لە سەرلقەکانم لەبەر دەسـت نەبوو ، لەدوای بەدوا داچوون بە هاوکاری ئەو پێشمەرگە دێرینانەی لە ژیان ماون ناوی بەشێکی ترم دەست کەوت لە چاپی دووەم تۆمارم کردوون ، بێگومان لەوانیە هەندێك لەیاد کرابن داوای لێبووردن یان لێ دەکەم ،

پیکهاتەی شـۆڕشـی ئەیلول لەڕووی پێکهاتەی سەربازی بەچوار قۆناغ تێپەڕ بوو، قۆناغی سـەرەتای شـۆڕش لەسـالی ١٩٦١ تا سـاڵی ١٩٦٣ من زانیاریم لەسـەر نیە بۆیە باسـی ناکەم . ئەوەی زانیاریم لەسەرهەیە لەساڵی ١٩٦٥ تا ساڵی ١٩٧٥ کە (٣) سێ قۆناغە.

قۆناغی یەکەم لەسـاڵی ١٩٦٤ تا سـاڵی ١٩٧٠

قۆناغی دووەم لەسـاڵی ١٩٧٠ تا سـاڵی ١٩٧٤

قۆناغی سـێیەم لە سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

جەنابی سەرۆک بارزانی فەرماندەی گشتی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان بوو تا توانای هەبوو خۆی سەرپەرشتی دەکرد . کاک ئیدریسی[2] هەمیشە لە یادیش هاوکاری دەکرد.

---

(١) مستەفا محەمەد عەبدولسەلام ناسراو بە مستەفا بارزانی(١٩٠٣ـ ١٩٧٩) : لەدایکبووی گوندی بارزان -مێرگەسور- هەولێر، ساڵانی ١٩٤٣ـ ١٩٤٥ سەرکردەی شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، ساڵی ١٩٤٥ سەرۆکی لێژنەی ئازادی بووە، ساڵی ١٩٤٥ لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕوو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکات، ساڵی ١٩٤٦ بە پلەی جەنەڕاڵ لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستان خزمەتی کردووە، ساڵی ١٩٤٦ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کورد (کۆنگرەی یەکەم) بووە، ساڵی ١٩٤٧ فەرماندەی گشتی ڕێڕەوی بەرەو یەکێتی سۆڤێتی بە ئەستۆ گرتووە، ساڵی ١٩٥١ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کورد (کۆنگرەی دووەم)، ساڵی ١٩٥٣ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ عێراق (کۆنگرەی سێیەم)، ساڵی ١٩٥٨ گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٥٩ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ عێراق (کۆنگرەی چوارەم)، ساڵی ١٩٦٠ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی پێنجەم)، ساڵانی ١٩٦١ـ ١٩٧٥ فەرماندەی گشتی هێزەکانی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول، ساڵی ١٩٦٤ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی شەشەم)، ساڵی ١٩٦٦ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی حەوتەم)، ساڵی ١٩٧٠ سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی هەشتەم)، ساڵی ١٩٧٥ لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول سەرەتا ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران و دواتر بۆ چارەسەری نەخۆشی ڕوو دەکاتە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.

(٢)ئیدریس مستەفا محەمەد ناسراو بە ئیدریس بارزانی(١٩٤٤- ١٩٨٧) : لە دایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٦ فەرماندەیی داستانی هەندرێنی کردووە، ساڵی ١٩٧٠ لە کۆنگرەی

هەشتەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٠لە شاری بەغدا لە هەوڵێکی تیرۆر ڕزگاری بووە، ساڵی ١٩٧٥لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی١٩٧٦ لە کۆنفڕانسی بەڕلین وەك ئەندامی مەکتەبی سیاسی لە سەرکردایەتی کاتی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێراوە، لە ڕێککەوتی ٣١ ١ ١٩٨٧لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆچی دوایی دەکات.

لەشكری یەک

سنووری چالاکی لەشـکری یەک

لەشکری یەک سنوورەکەی لەزێی گەورە دەسـتی پێ دەکرد تا زێی دیجلەو ڕووباری خابوور و فیشـخابور، بەشـێک لە پارێزگای موسڵ و هەموو پارێزگای دهۆک و قەزاکانی دەگرتەوە، بەدرێژایی سنووری (تورکیا) و بەشێک لە (سـوریا). ئەوەی ئێمە دەمانەوێ باسـی بکەین شـێوەی پێکهاتەی سەربازییە لەساڵی ١٩٦٥ تا سـاڵی ١٩٧٥.

لەشـکری یەک لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

کاتی بارزانی نەمر خۆی و نزیکەی (٤٠٠) پیشمەرگە لە ناوچەی بارزان گەیشتە بادینان و بەشێک لە ناوچەی بادینان ئازاد کرا و لەشکری یەکی لێ تەشکیل کرا و لەساڵی ١٩٦١زیاتر پەرەی پێدرا بەوشێوەی خوارەوە بوو:

خوالێخۆشبوو(ئەسـعەد خۆشـەوی[١]) سـەر لەشـکر و (مەلا حەمدی عبدالمجید) جێگری بوو ،(مامۆستا مەلا ساڵح) بەرپرسی دارایی لەشـکر و (محەمەد عەلی یونس) بەرپرسی ئیدارەی لەشـکر و (مسـتەفا حسن ئامێدی[٢]) بەرپرسی مخابەرە بوو ، اسماعیل سعید و سلیم علی بێتاس و عبدالله دەروێش علی مخابری لەشکر بوون ، (دکتۆر حەنا) و (دکتۆر موش) سـەرپەرشـتی بەشـی تەندروسـتی سنووری لەشـکریان دەکـرد خوالێخۆشـبوو (سـەید ساڵح[٣]) سـەرپەرشـتی هێزی پاڵپشـتی (اسـناد) ی لەشـکری دەکرد.

---

(١) ئەسعەد خۆشەوی(١٩١٧- ١٩٧٧) : لەدایکبووی گوندی سێلکی – مێرگەسۆر- هەولێر، ساڵی ١٩٤٣بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، ساڵی ١٩٤٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕووی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی کردووە، ساڵی ١٩٤٦بەشداری لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستانی کردووە، ساڵی ١٩٤٧ئەندامی ئەنجومەنی دری بووە، ساڵی ١٩٤٧بەشداری لە ڕێڕەوی بەرەو یەکێتی سۆڤیەتی کردووە، ساڵی ١٩٥٨گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١بەشداری لە شۆڕشی ئەیلولی کردووە، ساڵی ١٩٦٢فەرماندەی لەشکری یەکی بادینان بووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران و لە ساڵی ١٩٧٧هەر لەوێ کۆچی دوایی دەکات و ئەسپاردەی خاك کراوە.

(٢) مستەفا حسێن محەمەد باپیر (مدیر) ناسراو بە مستەفا ئامێدی: لە ساڵی ١٩٣٩لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٦-١٩٥٧ بەشداری لە خولێکی بێتەلی کردووە، پاش ٦مانگ وەك بەرپرسی بێتەلی بنکەی پۆلیسی سیریێ – ئامێدی دەستنیشانکراوە، ساڵی ١٩٥٩پەیوەندی بەڕیزەکانی پارتییەوە کردووە و ساڵی ١٩٦١بە بێتەلەوە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

(٣) ساڵح عەبدولخالق ڕەشید ناسراو بە سەید ساڵح بەرواری(١٩٣١- ١٩٩٢): لەدایکبووی دهۆك، لەساڵی ١٩٥٩لە سوپای عێراق بە پلەی عەریف کاری کردووە، ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕش کردووە، ساڵی ١٩٧٠بووەتە ئەندامی لێژنە ناوچەی ئامێدی، ساڵی ١٩٧٤کراوە فەرماندەی هێزی پشتیوانی (اسناد)، ساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول

هێزەکـانـی لەشـکری یەک لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

هێزی زاخۆ ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(شـەهید عیسا سوار[١]) ئامر هێز و (ڕەمەزان عیسـا) جێگری بوو (شەفیق محۆ سعدوڵا) و (أحمد علی سمۆ) هەر یەکەو ماوەیەك بەرپرسی ئیدارە و دارایـی بوون و (محەمەد خالـد بۆسەلی[٢]) سـەرلقی ئیسـناد بوو، (حاجی حیدر سولیمان عەبدی) و (محمود شەمۆ یەزیدی) هەریەکەو ماوەیەك سەرلقی بارەگای هێز بوون ، (عریف سالح رشید أحمد) بەرپرسی مخابەرەی هێزی زاخۆ بوو ،

بەتالیۆنەکانی هێزی زاخۆ

أ- بەتالیۆنی یەك

شـەهید عەلی هالۆ[٣] ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەو (عەریف دەروێش_سـندی[٤]) جێگای گرتەوە ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -علی ڕەشۆ جوندی

٢ -عمر علی هالۆ

٣ - أحمد تەیار اسماعیل

ب- بەتالیۆنی دوو

شەهید سـەید عەبوش سلێڤانی ئامر بەتالیۆن بوو ، ڕەمەزان سالح جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - اسماعیل حاجی بەدری

ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٧٦کراوە بە بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئامێدی، ساڵی ١٩٧٩کارگێڕی لقی   ی دهۆك بووە، لەساڵی ١٩٨٨بەشداری لە داستانی خواکوڕك کردووە، ساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووەتە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی، لە ڕاپەڕینی ١٩٩١بەشداری کردووە، لەساڵی ١٩٩٢لە دهۆك کۆچی دوایی کردووە.

(١) عیسا سوار عیسا(١٩٢٥- ١٩٧٤) : لەدایکبووی هەولێر، دیبلۆمی کشتوکاڵی لە یەکێتی سۆڤیەت وەرگرتووە، بەشداربووی شۆڕشی دووەمی بارزان ساڵی ١٩٤٣و شۆڕشی ئەیلول ساڵی١٩٦١، لە شەڕەکانی شۆڕشی دووەمی بارزان- کۆماری دیموکراتی کوردستان- یەکێتی سۆڤیەت- داستانی عەینزالە- گەلی زاخۆ و مەتین- شەڕی ئاڤگەنی لە بادینان بەشداربووە، فەرماندەی هێزی زاخۆ بووە. لە ساڵی ١٩٧٤دووجار بریندار بووە و لە ساڵی ١٩٧٥شەهید بووە.

(٢) محەمەد خالید ئەحمەد ناسراو بە محەمەد خالید بۆسەلی، لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٥زاخۆ – دهۆك، لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول خێزانی ئاوارەی سوریا دەبێت و دوای بۆ کوردستانی باکوور دەیانبات، بەشداری لە شۆڕشی گوڵان کردووە.

(٣) عەلی هالۆ : لە ساڵی ١٩٦٢بەشداری داستانی عەینزالەی کردووە، ئەندامی لێژنەی ناوچەی زاخۆ بووە.

(٤) عەریف دەروێش سندی لە ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

٢ - فەرحان عبدالله علی

٣ - مەلا تەها حاجی تاهیر

ج - بەتالیۆنی سێ

علی علی سێوەدین کۆچەر ئامر بەتالیۆن بوو بۆزێ أحمد علی جێگری بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – سعید حاجی محمود بۆسەلی

٢ – سمۆ سالح سەعدۆ سندی

٣ – رەمەزان میرزا ابراهیم گولی

د - بەتالیۆنی چوار

عبدالقادر حسین محمد ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون :

١ - حسین عبدالکرم ڕەشۆ سلێڤانی

٢ - موسا أحمد بەشار سندی

٣ - أحمد سمێ أحمد سندی

ﻫ – بەتالیۆنی پێنج

(أحمد عبدالله شانە) ئامر بەتالیۆن و (علی تاها قومری) جێگری بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – شوکت بریندار قومری

٢ – رەمەزان رشید مستەفا

٣ – سولیمان محمود ابراهیم بامەرنی

٤ – نعمان حاجی مەروان تاها

هێزی دهۆک له ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(عەلی خەلیل خۆشـەوی[١]) ئامر هێز و (عەبدولڕەزاق گەرماوی) جێگری بوو،(عەبدوڵا ڕێکانی) و (سالح تاهیر زێوەیی) سـەرلقی ئیسـناد بوون ، (عبدالله حجی گەرماوی) کاتبی هێز بوو ، (محمد حسن عەبۆ) بەرپرسی دارایی هێز بوو ، (دکتۆر محمد علی عمر) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزی دەکرد ، (رشید حسین کانی گولانی) سەرپەرشتی بەشی هەندەسەی هێزی دەکرد ، (قاسم مەلا تەیب) و (اسماعیل ئامێدی) و (محمد امین سعدی) بێتەلی هێز بوون ، (حسین شێخۆ بارزانی) سەرلقی بارەگای هێز بوو .

بەتالیۆنەکانی هێزی دهۆك

أ- بەتالیۆنی یەك

اسماعیل محمد دۆسکی ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١-بکر ناوخۆش کۆچەر

٢-خالید مستەفا قەساری

٣- غازی موسا کۆچەر

٤- حامد حجی جانگیر

---

(١)عەلی خەلیل خۆشەڤی(١٩٢٥-٢٠١١) : لەدایکبووی هەولێر، له گوندی سێلکێ لەدایکبووە، خەلیل خۆشەڤی باوکی له ساڵی ٩٣٥ ‌ا ز لەلایەن ڕژێمی عێراقەوە شەهید کراوە و خۆشەوی برای له شەڕی مەل قەرەنی شەهید بووە، یاوەری بارزانی نەمر بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، له ڕوسیا بەشی سیاسەتی له خوێندنگەی پارتی کۆمونیستی یەکێتی سۆڤیەت (پارتی سکولان) خوێندووە و له ساڵی ٩٥٩ ا ز لەگەڵ هەڤاڵانی گەراوەتەوە بۆ عێراق، له ١١ ٩ ١٩٦١ز له گوندی سێلکێ مامۆستا بووە و دواتر بەشداری شۆڕشی کردووە و له ساڵی ٩٦٢ ا ز لەسەر فەرمانی مەلامستەفا بارزانی بووە بە فەرمانده‌ی هێز له دهۆك سەربە لەشکری ئەسعەد خۆشەوی له ناوچەی بادینان. بەشداری له داستانی ٤٨ڕۆژەی چیای مەتین له زاخۆ کردووە و تاکو ساڵی ٩٧٠ ا ز لەسەر ئەرکی خۆی مایەوە و، دوای ڕێککەوتنی ١ ی ئازاری ساڵی١٩٧٠ز پۆستی فەرماندەی فەوجی پێسپێردرا. له ساڵی ٩٧٥ ا ز ئاواری ئێران دەبێت له نەغەدە و دواتر له کەرەج بووە و، له ئەیلولی ساڵی ٩٧٥ ا ز لەگەڵ مەلامستەفا بارزانی و دکتور شەفیق قەزاز دەچێتە ئەیالەتی مینیسۆتای ئەمریکا کە بارزانی نەمر له نەخۆشخانەی مایۆ کلینیکی شاری ڕۆچستەر پشکنینیان بۆ کرد، بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە تاکو ساڵی ١٩٩١ز دواتر نەیتوانیوە درێژە بە خەباتی پێشمەرگایەتی بدات و له ١٦ ٨ ١٩٩٦ز له یۆبیلی زێڕینی پارتی دیموکراتی کوردستاندا میدالیای بارزانی نەمری پێ بەخشراوە و له رۆژی ٢١ ١ ٢٠١١ز کۆچی دوایی کردووە.

ب -بەتالیۆنی دوو

(فارس کورەمارکی[1]) ماوەیەك و (جاسم شاهین) ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شفیق حجی حسن کۆرەماری

٢ - قادر موسا گەرباسکی

٣ – شەهید سولیمان بەندی

٤ – یەحیا کۆڤلی

ج -بەتایۆنی سێ

(شەهید حسن علی گەرماوی) ماوەیەك و (قادر نوری ئالەکی) ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حەمۆ عبدالکریم کەمۆکی

٢ – شێخ سلام شێخ سەدیق دەرگەلی

٣ - بەدەل رشید مار یونس

د -بەتلیۆنی چوار

(محەمەد حەسەن باجەلوری[2]) ئامر بەتالیۆن بوو ، (تاهیر نەعمان سەمەد کۆچەر)جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون :

١ – تاهیر محمد بناڤی

٢ – سعدی عوسمان گەرماوی

٣ – عادل سلیم گولی

٤ - مستەفا عبدالقادر بناڤی

---

(١) فارس کۆرەمارکی: لەسەرەتای دەستپێکی شۆڕش ئەیلول پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕش کردووە، لە کۆنگرەی شەشەمی پارتی دیموکراتی کوردستان لە ساڵی ١٩٦٤بە ئەندامی لیژنەی چاودێری و پشکنین هەڵبژێردراوە.

(٢) محەمەد حەسەن باجلوری لەساڵی ٩٣٢ ١لە گوندی باجلور- دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان کردووە، لەساڵی ١٩٥٩بوویتە ئەندامی پارتی، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕش دەکات و دەبێتە پێشمەرگە، لەچەندین شەڕ بەشداری کردووە، لەساڵی ١٩٦٧بەشداری لە خولێکی سەربازی کردووە لەسەر چەکی قورس، لەساڵی ١٩٧٤کراوە بە فەرماندەی بەتالیۆنی ٤ی هێزی گورووەشین، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی ئێران دەبێت، لەساڵی ١٩٨٣لە شنۆ (ڕۆژهەڵاتی کوردستان) شەهید کرا.

هێزی ئامێدی لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(سەلیم ئەسعەد خۆشەوی[١]) ئامر هێز بوو، (ئەحمەد شانە[٢]) ماوەیەک و (ملازم بابەکر زێباری[٣]) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون،(علی مستەفا اسماعیل) بەرپرسی قەڵەمی هێز بوو ، (نایف احمد ئەرگۆشی) و (محمد أحمد اسماعیل) و (مستەفا چاوشین) مخابری هێز بوون ، (عەریف سەعید مائی) سەرلقی ئیسنادی هێز بوو.

بەتالیۆنەکانی هێزی ئامێدی

أ - بەتالیۆنی یەك

(تەیمەز ئارەب[٤] مزوری) ئامر بەتالیۆن بوو ، (فیسەل حسن نزارکی) جێگری بوو ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

---

(١) سەلیم ئەسعەد خوشەوی: لەدایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٤٧ لە ئاوارەی شانەدەر، بلێ و سەفتێ بووە، لە ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پێشمەرگە کردووە وەکو پاسەوانی تایبەتی مەلامستەفا بارزانی بووە، ساڵی ١٩٦٤ئامر هێزی ناوچەی ئامێدی سەر بە لەشکری یەك بووە، ساڵی ١٩٨٦ئامێر هێزی خەبات لە ناوچەی زێوە بووە، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕی زاوێتە کردووە و بە هۆی ساچمەی تفەنگ بریندار بووە، ساڵی ١٩٦٢بەشداری شەڕەکانی سیدەکان و بالەکایەتی ، سۆران ، دۆڵە ڕەقە ، چیای سەفین و ناوچەی سلیمانی کردووە، ساڵی ١٩٧٤بەشداری شەڕی گەلی دهۆکی کردووە، لە ساڵی ١٩٦٩ئەندامی لێژنەی ناوچەی ئامێدی سەر بە لێژنە لقی ١بووە، ساڵی ١٩٧٠ئامر فەوجی ٣ی پاسەوانی سنوور بە پلەی نەقیب لە فڕۆکەخانەی بامەڕنێ، ساڵی ١٩٧٥ لە ئاوارەی ئێران لە شاری کەرەج بووە، نوینەری کونگرەکانی ٦، ٩و ١٣ی پارتی بووە، بەشداری شۆڕشەکانی ئەیلول و شۆڕشی گوڵان و ڕاپەڕینی کردووە، ساڵی ١٩٩١ئامر هێزی خەبات بۆ ماوەی یك ساڵ و نیو لە سپیلك و دواتر لە پیرمام بووە، لە ساڵی ٢٠١٠لە کۆنگرەی ٣ی پارتی دیموکراتی کوردستان مەدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە.

(٢) ئەحمەد شانە هروری(١٩٢٦ ٢٠٠٤)، لەدایکبووی دەڤەری بەرواری باڵا – دهۆك، لەساڵی ١٩٤٣پەیوەندی بە پارتی هیوا کردووە، لەساڵی ١٩٤٦لەکاتی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستان، پەیوەندی پێوە کردووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە و پلەی سەرقولی وەرگرتووە، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت، بە دەستپێکردنی شۆڕشی گوڵان ناوبراو پەیوەندی بە شۆڕش دەکاتەوە و ئەو کاتە پلەی ئامر هێز بووە، لەدوای ڕاپەڕین دەگەڕێتەوە کوردستان و لە دهۆك نیشتەجێ دەبێت.

(٣) بابەکر بەدرخان شەوکەت ناسراو بە ملازم بابەکر زێباری: لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٧- مووسڵ و لە خۆلی ٤٩ی کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٧٠دەرچووە، لەساڵی ١٩٩١تاکو ٢٠٠٣بەرپرسی سەربازی دەڤەری دهۆك و موسڵ بووە، ڕاوێژکاری سەربازی بووە لە وەزارەتی بەرگری عێراق لەساڵی ٢٠٠٤؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ٢٠١٤)، ص ٢١٢

(٤) تەیمەز ئارەب قەتران: لەدایکبووی سالی ١٩٢٤، خەڵکی گوندی سێلکێ (هەولێر، مێرگەسۆر،سێلکێ) لە هۆزی مزووری، باوکی لە بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزان بووە و شەهید دەبێت. خۆشی لە شۆڕشی دووەمی بارزان بەشداری کردووە. لە دوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ئاوارەی ڕۆژهەلاتی کوردستان بووە، بەشداری لە ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧ لە بەرەو

١ – همزه سالح كريم

٢ – ميرخان حجى ميرخان

٣ – أنور كريم محمد

٤ – تاهير احمد مەسيحا

٥ – حميد فيزالله عمر سندى

ب – بەتاليۆنى دوو

(محمد تاهير رشيد نێروەيى) ئامر بەتاليۆن بوو، (سەبرى رشيد سالح محمود) جێگرى بوو، (ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – محمد أمين حجى جاسم

٢ - فيزالله رشيد محمد موسا

٣ – محمد حسن عوسمان

٤ – تاهير عبدالله خليل

٥ – مەم بابێزدين سفر

ج - بەتاليۆنى سێ

(محمد على حسين بناڤى) ماوەيەك و (سعيد عبدالوهاب) ماوەيەك ئامر بەتايۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شعبان غفار عبدالله بێدۆهيى

٢ - محمود ابابكر حسن هرورى

٣ - حەيران سالح سوليمان نورمائى

د- بەتاليۆنى چوار

(أحمد عبدالله شانه) ئامر بەتاليۆن و (على تاها قومرى) جێگرى بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – شوكت بريندار قومرى

يەكێتى سۆڤيەت بە سەركردايەتى مەلا مستەفا بارزانى بووە، لە رۆژى ٦ ١ى ئابى ٩٩٦ ١ز لە چوار چێوەى ئاهەنگەكانى يۆبيلى زێڕيندا سەرۆك مەسعود بارزانى ميدالياى بارزانى نەمرى پێ بەخشرا، لە رۆژى ٥ ٨ ٢٠١٤ز بە نەخۆشى كوچى دووايى كردووە.

٢ – ڕەمەزان رشيد مستەفا

٣ – سوليمان محمود ابراهيم بامەرنی

٤ – نعمان حاجی مەروان تاها

هێزی ئاكرێ و شـێخان له ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو (حسـۆ میرخان دۆلەمەری[1]) ئامر هێز بوو . (شـەهید شوكر عەبدال شـێخكی) جێگری بەشی عەسكەری بوو ، (محۆ گەبەركی) جێگری بەشی ئیداری بوو ، دكتۆر (ئیشۆ) دكتۆری هێز بوو ، (محمود ڕەمۆ) و (زكری نێروەیی) و(یونس محمد أمین) هەریەكەو ماوەیەك بەرپرسی مخابەرەی هێز بوون . (حسن عیسا ئەسپینداری) بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێز بوو ، (عبدالعزیز بەرواری و محمد بەرواری) له بەشی ئیسنادی هێز بوون ، (حاكم نعمان حجی رشید ئاكرەیی) حاكمی هێزز بوو . (مەلا تاهیر ڕەشاوەیی) و (محمد حسن بامەڕنی) له بەشی قەڵەمی هێز بوون . (وەیسی بانی) سەرلقی تایبەتی بارەگای هێزی عەقرەو شێخان بوو ،

بەتالیۆنەكانی هێزی عەقرەو شێخان

أ – بەتالیۆنی یەك

شەهید تەیمور عەبدال شێخكی ئامر بەتالیۆن بوو دوای شەهید بوونی نوری عەبدال شێخكی جێگای گرتەوە . ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – یوسف محمد سینەم

٢ - تەیار عەبدال شێخكی

٣ – كیتان كۆخی

ب - بەتالیۆنی دوو

ساڵح نەرمۆ یەزیدی (ئێزدی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سماعیل موسا ابراهیم شلی

---

(١) حسۆ میرخان ئەحمەد ناسراو به حسۆ دۆلەمەری(١٩٢٣- ١٩٩٦) : لەدایكبووی هەولێر، ساڵی ١٩٤٣پەیوەندی به شۆڕشی دووەمی بارزانی كردووە، ساڵی ١٩٤٥لەدوای نسكۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕووی كردووتە ڕۆژهەڵاتی كوردستان، ساڵی ١٩٤٦له سوپای كۆماری دیموكراتی كوردستان خزمەتی كردووە، ساڵی ١٩٤٧بەشداری له ڕێڕەوی بەرەو یەكێتی سۆڤیەتی كردووە. ساڵی١٩٥٤ بەكالۆریۆسی له ئەندازیاری ڕێگا و بان وەرگرتووە، ساڵی ١٩٥٩گەڕاوەتەوە باشووری كوردستان، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی به ڕیزەكانی شۆڕشی ئەیلول كردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسكۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕووو دەكاتە شانشینی ئێران. ساڵی ١٩٩٣لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

٢ - ئەمین بالتەیی

٣ - شەهید علی عەبۆ ، لەدوای ئەو (حسێن عەبۆ جێگای گرتەوە

٤ - شەوکەت عابد مزوری باڵا

ج - بەتالیۆنی سێ

یوسف علی ئەسپینداری ئامر بەتالیۆن بوو مستەفا حەسۆ جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سعید اسماعیل ئەسپینداری

٢ – یوسف خلیل سواری

٣ – خالید عمر ئاغا چەمانکی

٤ – حجی موسا گەڤەرکی

د - بەتالیۆنی چوار

حاجی میرخان دۆلەمەری[1] ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حاجی سعید علی مێشێ

٢ – شەهید سلیمان (میتکی)

٣ – یونس مامێزینی

٤ – خالید شیلی

هـ - بەنالیۆنی پێنج

غازی حاجی مەلۆ ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – محمد شێخ احمد (گەلی ڕمانی)

٢ – سعید حسن مستۆ

٣ – أمین سلیم ئەتروشی

---

(١) حەجی میرخان ئەحمەد سلێمان ناسراو بە حاجی میرخان دۆلەمەری : ساڵی ١٩٤٠لە هەولێر لەدایکبووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٨فەرماندەی بەتالیۆنی ٣ی هێزی ئاکرێ- شێخان، ساڵی ١٩٧٠فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی ئاکرێ، ساڵی ١٩٧١لە فەوجی ڤ پاسەوانی سنوور لە شێخان- یاریدەدەری فەرماندەی فەوج، ساڵی ١٩٧٠بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئاکرێ بووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی گوڵان دەکات، ساڵی ٢٠١٠لە کۆنگرەی ١٣لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشرا.

لەشـكرى يەک لە قۆناغى دووەم سـاڵى ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدواى بەياننامەى ١١ ئادار ١٩٧٠ چوار فەوجى پاسەوانى سنوور (حەرەس حدود) لەسنوورى لەشكرى يەک پێكهێنران لە (٢٠٠٠) پێشـمەرگەى هەڵبژاردە ، كە دابەش كرانە سەر چوار فەوج:

١ - **فەوجى (٣) ى ئامێدى:** لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسريە) و (١٨) (ئامر فەسيل) و (٩) (مفەوەز) و (٦)(رەئيس عورەفا سريە)و (٢٩) (عەريف) و (٧٤) (نائب عەريف) و(١٢٤) (حەرەسى يەک خەت)بوون (سەليم ئەسعەد) ئامر(فەوج) بوو،

٢ - **فەوجى (٤) ى زاخـۆ:** لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسريە) و (١٨) (ئامر فەسيل) و (٩) (مفەوەز) و (٦)(رەئيس عورەفا سريە)و (٢٩) (عەريف) و (٧٤) (نائب عەريف) و(١٢٤) (حەرەسى يەک خەت)بوون، (شـەهيد عيسـا سـوار) (ئامر فەوج) بوو .

٣ - **فەوجى (٨) ى دهۆک:** لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسريە) و(١٨) (ئامر فەسيل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئيس عورەفا سريە)و (٢٩) (عەريف) و (٧٤) (نائب عەريف) و(١٢٤) (حەرەسى يەک خەت)بوون، (عەلى خەليل) ئامر (فەوج) بوو.

٤ -**فەوجى (٩) ى شـێخان:** لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسريە) و(١٨) (ئامر فەسيل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئيس عورەفا سريە)و (٢٩) (عەريف) و (٧٤) (نائب عەريف) و(١٢٤) (حەرەسى يەک خەت) بوون، خوالێخۆشبوو(حسـۆ ميرخان دۆلەمەرى) ئامر فەوج بوو . ئەو پێشمەرگانەى ترى لەشـكرى يەک ئەوەى كاتى خۆى (وەزيفەى حكومى) هەبوو گەڕانەوە سـەر وەزيفەكانى خۆيان و ئەوانى تريش وەكو جاران لەناو لەشـكر لەشـوێنى خۆيان مانەوە و مانگانە يارمەتى دەدران و لەكاتى پێويسـت ئامادە دەبوون.

لەشـكرى يەک لە قۆناغى سـێيەم سـاڵى١٩٧٤و ١٩٧٥

لەدواى هەڵگيرسـانەوەى شـەڕ لە سـاڵى ١٩٧٤ فەوجەكـانـى پاسەوانى سنوور (حەرەس حـدود) هەڵوەشـانەوە و لـەشـكرى يەک پێكهێنرايەوە وەكو جاران لەگـەڵ هەندێک گۆڕانكارى ، لە هێزى ئاكرێ و شـێخان كرا بە دوو هێز هەروەها هێزى (حەمرينيش) لـە سـاڵى ١٩٧٠ لەسنوورى بادينان پێكهێنرابوو.

هێزی شـێخان لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

هەروەکو قۆناغی یەکەم خوالێخۆشـبوو(حسـۆ میرخان دۆلەمەری) ئامر هێز بوو .

بەتالیۆنەکانی هێزی شێخان

أ - بەنتالیۆنی یەك

(نوری عەبدال شێخکی) ئامر بەتایۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – کیتان کۆخی

٢ – تەیار عەبدال شێخکی

٣ – عبدالله سعید ئاغا خرابەیی

٤ – یوسف محمد سینەم

ب - بەتالیۆنی دوو

ساڵح نەرمۆ یەزیدی (ئێزدی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - اسماعیل موسا ابراهیم شلی

٢ - ئەمین بالتەیی

٣ - شەهید علی عەبۆ ، لەدوای ئەو (حسێن عەبۆ)جێگای گرتەوە

٤ - شەوکەت عابد مزوری باڵا

ج - بەتالیۆنی سێ

یوسف علی ئەسپیندارى ئامر بەتالیۆن بوو مستەفا حەسۆ جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون

١ - سعید اسماعیل ئەسپیندارى

٢ – یوسف خلیل سواری

٣ – خالید عمر ئاغا چەمانکی

٤ – حجی موسا گەڤەرکی

د - بەتالیۆنی چوار

حاجی میرخان دۆلەمەری[1] ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حاجی سعید علی مێشێ

٢ – شەهید سولیمان (میتکی)

٣ – یونس مامێزینی

هـ - بەتالیۆنی یەکی بەرگری مللی ، وەیسی بانی ئامر بەتالیۆن بوو.

و - بەتالیۆنی دووی بەرگری مللی ، خالید شلی ئامر بەتالیۆن بوو.

هێزی ئاکرێ لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

ماوەیەک خوالێخۆشبوو(زوبێر مەحموود ئاغای زێباری) ئامرهێز بـوو لەدوای ئەویش (تەتەر زێباری) بووە ئامر هێز.

بەتالیۆنەکانی هێزی ئاکرێ

أ - بەتالیۆنی یەك

شەهید فەیزۆ سلیم خان ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – مهدی سلیم خان زێباری

٢ – جادر تەها حافز زێباری

٣ – سلیمان هەرنی

ب - بەتالیۆنی دوو

سعید عەبێ ئامر بەتالیۆن و ، فەقێ أحمد سولیمان جێگری و ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

---

(١) حەجی میرخان ئەحمەد سلێمان ناسراو بە حاجی میرخان دۆلەمەری : ساڵی ١٩٤٠ لە هەولێر لەدایکبووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٨ فەرماندەی بەتالیۆنی ٣ ی هێزی ئاکرێ- شێخان، ساڵی ١٩٧٠ فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی ئاکرێ، ساڵی ١٩٧١ لە فەوجی ٩ ی پاسەوانی سنوور لە شێخان- یاریدەدەری فەرماندەی فەوج، ساڵی ١٩٧٠ بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئاکرێ بووە، ساڵی ١٩٧٥ لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی گوڵان دەکات، ساڵی ٢٠١٠ لە کۆنگرەی ١٣ لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشرا.

١ – شەهید تێلی خەسرۆ زێباری
٢ – عبدالله هێرۆ باکرمانی
٣ – عزیز شەهیە
٤ – ئادۆ بامەڕنی

ج - بەتالیۆنی سێ

شەهید عبدالله قادۆ ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – سدیق أیوب گوران
٢ – عوبێد سالح گۆران
٣ – ئەلیاس خدر یونس
٤ - تاهیر محمد محمد
٥ – جمال خدر خالید

د - بەتالیونی چوار

مستەفا تاها دۆستەکی ئامر بەتالیۆن بوو ، جادر علی کاولکی جێگری بوو ،ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – سعید تاها ئیسلام
٢ – رشید سالح عبدالله نەقەبی
٣ – کمال اسماعیل باسۆ ناسراو بە(بەردۆ هەرکی)
٤ – فەرەج پیرۆ

ه – بەتالیۆنی پێنج

اسماعیل حجی کادانی ئامر بەتالیۆن بوو ، محمد باپیر مستەفا جێگری بوو ،
ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون،

١ – خوالێخۆشبوو سلیمان محۆ عباس
٢ – خوالێخۆشبوو محمد ڕەمەزان محمد
٣ – خوالێخۆشبوو محمد تاهر اسماعیل حجی

هێزی حەمرین لە سـاڵی١٩٧٠ تا ١٩٧٥

سنووری هێزی حەمرین لە زێی بادینان تا ڕێگای سـەرەکی کەلەک - خازر و ڕێگای سەرەکی بەردەڕەش ئاکرێ وڕێگای سەرەکی ئاکرێ - قەندیلی دەگرتەوە. لە سـاڵی ١٩٧٠خوالێخۆشبوو(شـێخ ئەحمەد)ی سـورچی بڕیاری دا سـورچیەکانی بادینان ئەوانەی چەکداری ڕژێم بوون چەکەکانیان دابنێن یان لە ناوچەکـە بڕۆن هەندێک لە چەکدارەکان فەرمانی جەنابی (شـێخ ئەحمەد) یان ڕەت کـردەوە لە ئەنجام بوو بـە شـەڕ لەنێوان لایەنگرانی جەنابـی شـێخ و ئاژاوەچیـەکـان و برایەکی شـێخ یان شـەهید کرد، بۆ هاوکاری(شـێخ ئەحمەد) و لایەنگرانی بەتالیۆنی (شـەهید عەبدولڕەحیم جەسیم) و بەتالیۆنێکی هێزی سەفین و بەتالیۆنێکی هێزی دەشتی هەولێر و قوەتێکی هێزی باڵەك بە ناوی (هێزی لافاو) بەسەرپەرشتی (عزەت سلێمان بەگ[1]) ڕەوانەی ناوچەکە کران. دوای دەرکردنی ئاژاوەچیان بەتالیۆنەکەی هێزی باڵەک گەڕاوە شـوێنی خۆی و ئەوانی تر لەسەر داوای جەنابی (شـێخ ئەحمەد) لەناوچەکە مانەوە لەسـاڵی١٩٧٤ هێزی حەمرین لەو بەتالیۆنانەی ئەوێ پێکهێنرا.

شـەهید (عەبدولڕەحیم جەسیم[2]) ئامیر هێز و خوالێخۆشبوو (سـەید عومەر سـەید نەبی کانی قوڕی) جێگری ئامیر هێز و (حەسەن جەسـیم) بەرپرسی ئیدارەی هێز و (خالید حەسـۆ گولی) بەرپرسی دارایی و (ئیسـماعیل عومەر گولی) بەرپرسی قەلەم و (شـوکر مەلا عەبدوڵا) بەرپرسی مخابەرە و (ملازم فوئاد عومەر)[3] بەرپرسی تۆپخانە و (سدیق هۆرەماری) حاکمی هێز بوو (ئیلهام محەمەد شەریف) سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی هێزی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی حەمرین لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥:

أ - بەتالیۆنی تایبەتی بارەگای هێز ،

لە(٩) لق پێک هاتبوو، ئەو بەرێزانەی خوارەوە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید هەمزە سـێوێ

٢ - خوالێخۆشبوو هەمزە ڕەسوڵ سـورچی

---

(١) عزەت سلێمان بەگ دەرگەلەیی: لە ساڵی ١٩٣٢لە هەولێر لەدایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٥چوویتە مەهاباد ، لە ساڵی ١٩٦٣ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پێشمەرگە کردووە، لە ساڵی ١٩٦٦فەرماندەی بەتالیۆنی ٤بووە لە بەرەی هەندرین.

(٢) عەبدولڕەحیم جەسیم ئەحمەد: لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٠گوندی پێندرۆ - مێرگەسۆر - هەولێر، بەشداری ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧ز بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە،جێگری ئامر هێزی کاوە بووە لە ساڵی ١٩٦٩، لە ساڵی ٩٨٣ ١ز لە قەندیل شەهید بووە.

(٣) فوئاد عومەر سەعید قادر: ساڵی ١٩٣٦لە سلێمانی لەدایك بووە، بەشداری لە خۆلی (نائب ضابط تموین اعاشه) کردووە و لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٧٣بەڕووداوی ئۆتومبێل سەر ڕێگای کەرکووك کۆچی دوایی دەکات. (ل ٦٤)

٣ - خوالێخۆشبوو حسێن کەندەگولی ناسراو بە(حسێن فاتمە خان)
٤ - شـەهید ئەحمەد شـریقە
٥ - شـێخ مەهدی شـێخ ڕەفیع
٦ - حاجی حسێن هەرکی
٧ - حسێن سەعید تەها
٨ - خالد مەجید ئێدلبی
٩ - یەحیا عومەر ئێدلبی

ب ـ بەتالیۆنی کەندەگول

(حەمید ئەفەندی[١]) ماوەیەک و لەدوای ئەویش (عەلی میرۆ زراری) بووە ئامیر بەتالیۆن ، ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -شـەهید حەمەدئەمین عەزیز زراری
٢ - مزەفەر خاروانی
٣ - کەمال ئاغای ئیفرازی

ج - بەتالیۆنی سـەری سـادا

خوالێخۆشبوو (عەریف سەلیم[٢]) ئامیر بەتالیۆن بوو. ئـەو بـەرێزانـە سـەرلق بوون:

١ - نەجمەددین مەحموود گاینجی

---

(١) حەمید حسێن حەمەد ناسراو بە حەمید ئەفەندی : لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٤ - هەولێر، ساڵی ١٩٥٩ لە پەیمانگای مامۆستایانی هەولێر دەرچووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە هێزی پیشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥ لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٧ بەشداری شۆڕشی گوڵان دەکات، ساڵی ١٩٧٩ لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێراوە. ساڵی١٩٨٨ بەشداری لە داستانی خواکوڕك دەکات، ساڵی ١٩٨٩ لە کۆنگرەی دەیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٦ لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی مێدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ٢٠٠١ لە کابینەی چوارەم بە وەزیری پیشمەرگە دەستنیشانکراوە.

(٢) سەلیم قادر شێخ شێروانی ناسراو بە عەریف سەلیم ١٩٣٦-١٩٩٥): لەدایکبووی هەولێر، لەساڵی ١٩٥٤ دەبێتە سەرباز و دوای چەند ساڵ پلەی عەریفی وەردەگرێت، لەساڵی ١٩٥٨ پەیوەندی بە ڕێکخستنە نهێنییەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥ دەکرێتە سەرپەل لە لقی مەلا غەریب مەخموری، لەساڵی ١٩٦٧ دەبێتە سەرلق لە بەتالیۆنی فارس باوە، لەساڵی ١٩٧٢ دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ١ لە هێزی حەمرین، لە دوای نسکۆی شۆڕش ڕووی دەکاتە وڵاتی ئێران بەڵام دوای چەند مانگێك دەگەڕێتەوە کوردستان و بۆ پارێزگای دیوانیە دوور دەخرێتەوە، بەشداری لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ دەکات.

٢ - جەعفەر شـێخ شـەروانی
٣ - کاک قادر . داوای لێبووردن دەکەم ناوی باوك و نازناویم لا نەبوو

د ـ بەتالیۆنی گەلی زەنتە

ڕەئیس عورەفا(حسێن تۆڤی) ئامیربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:
١ - محەمەد ئیبراهیم گولی
٢ - مسـتەفا مائی
٣ - حاجی ئەحمەد سـورچی
٤ - بەکر سدقی سـورچی

هـ ـ بەتالیۆنی بجیل

(محەمەد عەبدوڵا بامەڕنی) ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:
١ - دلۆڤان ساڵح ئامێدی
٢ - ئەحمەد پیرموس
٣ - محەمەد حەسەن سـلێڤانی

لەشكری دوو

لەشـكری دوو لە لە قۆناغی یەكەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

لەشـكری دوو سنووری لەنێوان زێی گەورە و زێی بچوک هەموو پارێزگای (هەولێر) و دۆڵی (خەلەكان[١]) و(بیتوێن) و (پشـدەری) دەگرتەوە، ماوەیەک خوالێخۆشـبوو (موقەدەم عەزیز ئاكرەیی[٢]) و ماوەیەک (ملازم ڕەشید سـندی)[٣] سـەر لەشـكر بوون (شـەهید معاون دڵشـاد)[٤] ماوەيك و (عبدالرزاق بێتوشی) ماوەیەک جێگری سـەر لەشـكر بوون ، لەسـاڵی ١٩٦٥ لە (٧) بەتالیۆن پێک هاتبوو بەو شـێوەی خوارەوە:

١ - بەتالیۆنی یەكی دەشـتی هەولێر

٢ - بەتالیۆنی دووی حاجی قەلا

٣ - بەتالیۆنی سـێی سـەفین

٤ - بەتالیۆنی چواری پشـدەر

٥ - بەتالیۆنی پێنجی باڵەک

---

(١) خەلەكان : ناحیەیێكە سەربە قەزای دوكان سەربە پارێزگای سلێمانی.

(٢) عەزیز ڕەشید ئاكرەیی ناسراو بە موقەدەم عەزیز: لەساڵی ١٩٢٤لە ئاكرێ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٤٥لە كۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە، لەساڵی ١٩٧٤پۆستی وەزیری دەوڵەتی وەرگرتووە لە حكومەتی بەعس، ساڵی ١٩٨٠وەك پەنابەر ڕوو دەكاتە وڵاتی سوریا، لەساڵی ١٩٩٨كۆچی دوایی كردووە، ؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الكورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK(turkey ، ٢٠١٤) ص ٨١. ؛ ساڵی ١٩٤٥بە پلەی مولازمی دووەم كۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو كردووە، ساڵی ١٩٥٦ماستەری لە زانستی سەربازی وەرگرتووە، ساڵی١٩٦٢ بە پلەی موقەدەم ڕوكن پەیوەندی بە ڕیزەكانی هێزەكانی پێشمەرگەوە كردووە، ساڵی ١٩٦٤ئەندامی كۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموكراتی كوردستان، ساڵی١٩٦٤ ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش لە كوردستانی عێراق، ساڵی ١٩٦٦لە كۆنگرەی حەوتەم بە ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٠ئەندامی مەكتەبی سیاسی پارتی دیموكراتی كوردستان (كۆنگرەی هەشتەم)، ساڵی ١٩٧٣واز لە پارتی دیموكراتی كوردستان دەهێنی، ساڵی ١٩٧٧وەزیری گواستنەوە، ساڵی١٩٨٠ پەیوەندی بە ڕیزەكانی هێزەكانی پێشمەرگەوە كردووە، ساڵی ١٩٨١ئەندامی كۆمیتەی ناوەندی حزبی سۆسیالیستی كوردستان، لەساڵی ١٩٩٨كۆچی دوایی كردووە.

(٣) ڕەشید حاجی بەدری عەبدوڵلا ناسراو بە ڕەشید سندی لە ساڵی١٩٣١ لە گوندی سپینداروكێ سەر بە قەزای زاخۆ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە كۆلێژی سەربازی بە پلەی ملازم دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەكات، دوای دەبێتە سەرلقی شەهدی سدیق لە شوان، لەساڵی ١٩٦٥ئامر هێزی سەفین و سەر لەشكری(٢) لە ناوچەی هەولێر، دوای ئامر هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧٤دەبێتە بەرپرسی مەكتەبی عەسكەری، ساڵی ١٩٧٩دێتە ناو حكومەت و لەساڵی ١٩٩١خانەنشین دەكرێت. (ل ٥٩)

(٤) دڵشاد ئەحمەد شەوقی عەبدولقادر: لەساڵی ١٩٣٨لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٠لە كۆلێژی پۆلیس لە بەغدا دەرچووە، دوای كودەتای ١٩٦٣دەستگیر دەكرێت و دوای ئازاد كردن پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەكات، لە هەڵەبجە، چوارتا و شەقڵاوە سەرلق بووە، لەساڵی ١٩٦٥كرایە جێگری هێزی سەفین، لە ٢١ ی تشرینی دووەمی ١٩٦٥لە دەڤەری شارباژێر بەهۆی لێدانی دەرزییەكی پرۆكائین كۆچی دوایی دەكات.

٦ - بەتالیۆنی شـەشـی بێتواتە

٧ - بەتالیۆنی حەوتی ئاکـۆ

لەشـکری دوو لەسـاڵی ١٩٦٥

لەسـاڵی١٩٦٥لەشـکری دوو بەر فراوانتر کرا هێزی باڵەك و هێزی کاوە و هێزی سـەفینی لێ تەشـکیل کران، بەتالیۆنی شـەشـی بێتواتە (شـەهید عەلی شەعبان[١]) ئامر بەتالیۆن بوو و بەتالیۆنی حەوتی ئاکـۆ خوالێخۆشـبوو (عەباس مامەند ئاغا[٢]) ئامر بەتالیۆن بوو وەکو خۆیان مانەوە، سـەر بەهیچ هێزیک نەبوون.

رشید سندی سەر لەشکەری دوو ١٩٧٤

---

(١) عەلی شەعبان ئیسماعیل(١٩٢٩-١٩٩٥) : لە گوندی هەسنکا- مێرگەسۆر- هەولێر لە دایك بووە، پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزان و کۆماری دیموکراتی کوردستان دەکات، بەشداربووی ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە، لە ساڵی ١٩٦٣لەلایەن مەلا مستەفا بارزانی ئەرکی بەرپرسیارێتی بەڕێوەبەرایەتی گشتی بارەگای پارتی کە لە گوندی بێتواتە بووە پێسپێردراوە، فەرماندە هێزی بێتواتە بوو لە سنووری خۆشناوەتی و بێتوێن، لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١بەشداربووە، لە ساڵی ١٩٩٥شەهید دەبێت.

(٢) عەباس مامەند باش ئاغا(١٩٢٢-١٩٦٦) : لەدایکبووی نەغەدە- ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ناوبراو لە بنەڕەت خەڵکی سەرکەپکانە، سەرۆکی هۆزی ئاکۆ بووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٢ بەشداری ئازادکردنی دەڤەری باڵەکی کردووە، ساڵی ١٩٦٤ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کوردستانی عێراق بووە، لە ١ ٧ ١٩٦٦بەهۆی نەخۆشی لە شاری بەغدا کوچی دوایی کردووە.

هێزەکـانـی لەشـکری دوو لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

باسـی پێکهاتەی هێزەکانی لەشـکری دوو و بەتالیۆن و لقە کانیان دەکەم هەر یەکەو بەجیا لەسـێ قۆناغ دا بەو شـێوەی خوارەوە:

هێزی باڵەك لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سنووری چالاکی هێزی باڵەك ، سـنوورێکی بەرفراوانی هەبوو لە ناوچەی سـیدەکان[1] و برادۆسـت و حەوزی ڕواندز و ناوچەی باڵەکایەتی لە جوندیان تا حاجی ئۆمەران و دۆڵی ڕوسـتێ و دۆڵی باڵەییان و دۆڵی خانەقا و ناودەشـت و زینووی ئەسـتێرۆکان و سـاو و سـێوەکان و دۆڵی ئاکۆیانی دەگرتەوە، جگە لەو سـنووورە بەر فراوانە بارەگای سـەرۆک و ماڵی جەنابی سـەرۆک بارزانی و بارەگای مەکتەبی سـیاسـی و مەکتەبی تەنفیزی و ئێزگەی دەنگی کوردسـتان و ڕۆژنامەی خەبات لەو سـنووورە بوون و ڕێگای سـەرەکی (هاملتۆن) ی نێوان عێراق و ئێران لەو ناوچەیە تێپەڕ دەبوو، سنوورێکی بەرفراوانی لەگەڵ ئێران و تورکیاش هەبوو، دوژمن هەمیشـە هەوڵی داگیرکردنی سـنوورەکەی دەدا، بۆیە پێویسـتی بەهێزێکی تایبەت و بە توانا هەبوو بۆپاراستنی، هێزی باڵەک هێزێکی بە توانا بوو. جەنابی سـەرۆک بارزانی نەمر لەنزیکەوە چاودێری دەکرد، کاک ئیدریسـی هەمیشـە زیندوو لە کاتی پێویسـت سـەرپەرشـتی دەکرد.

لەبەر ئەوەی ماوەی هەشـت سـاڵ لە هێزی باڵەک بووم، تاڕادەیەک شـارەزاییم لەسـەر پێکهاتەی عەسکەری هەیە. لە سـاڵی١٩٦٤ بەتالیۆنی (٥) ی باڵەک (عەبدوڵا ئاغای پشـدەری[2]) ئامر بەتالیۆن بوو،

---

(١) سیدەکان : ناحیەیکە لە قەزای سۆران سەربە پارێزگای هەولێر، هێڵی درێژی ٤٤,٦٧٤٥و هێڵی پانی ٣٦,٧٩٤٨، ژمارەی دانیشتوانی ٣٢٠٦کەس بووە لە ساڵی ٢٠٠٩.

(٢) عەبدوڵا ئەحمەد ڕەسول ناسراو بە عەبدوڵا ئاغا پشدەری(١٩٢٢- ٢٠١٦): لە دایکبووی سلێمانی، ساڵی ١٩٤٥پەیوەندی بە ڕیزەکانی حیزبی هیوای کردووە، ساڵی ١٩٤٦بەشداری کۆماری دیموکراتی کوردستانی کردووە، ساڵ ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٥فەرماندەی هێزی باڵەك، ساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٨٠گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان.

خوالێخۆشبوو (غەزالی میرخان[١]) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو (سدیق ئەفەندی[٢]) جێگری بوو، لە (٨) لق پێک هاتبوو، سەرلقەکان ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - خوالێخۆشبوو حاجی بێرۆخی[٣]

٢ - خوالێخۆشبوو حەسەن خاڵ هەمزە[٤]

٣ - خوالێخۆشبوو عەریف یاسین[٥]

٤ - شەهید حادیٚ حەسکۆ[٦]

---

(١) غەزالی میرخان غەزالی: لە ساڵی ٩٢٣ ازلە گوندی ژاژۆك (هەولێر، مێرگەسۆر،) لە دایك بووە، لە ساڵی ٩٤٣ از بوویتە پێشمەرگە و بەشداری لە چەککردنی پۆلیسخانەکانی (شانەدەر، دۆڵی باژی، مەزنێ و شێروانی مەزن) کردووە، بەشداری شەڕی (مەیدان مۆریك) لە ساڵی١٩٤٥ز کردووە، بەشداری لە کۆماری دیموکراتی کوردستان کردووە لە مەهاباد، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە ساڵی ٩٦٥ ازکراوە بە بەرپرسی پەیوەندییەکانی شۆڕش لەگەڵ نوێنەرانی ئێران لە حاجی ئۆمەران، لەساڵی ٩٦٩ ازکراوە بە بەرپرسی بارەگای بارزانی و لە ساڵی ٩٧٠ از ٩٧٤ از ئەرکی فەرماندەیی هێزی کاوەی پێسپێردراوە، لە ١٦ ٨ ١٩٩٣ز لە کونگرەی ١ ی پارتی میدالیای بارزانی وەرگرتووە لە ٦ ١١ ١٩٩٧ز لە گەرووی میرئاوا بە جەڵتەی دڵ کۆچی دوایی دەکات.

(٢) سدیق محەمەد ئەمین محەمەد ناسراو بە سدیق ئەفەندی(١٩١٢- ١٩٨١): لەدایکبووی سلێمانییە، لەساڵی ١٩٣٠دەچێتە ناو سوپای عێراق و پلەی جێگر ئەفسەری هەبووە، ساڵی ١٩٤٦پەیوەندی بە پارتی دیموکراتی کورد دەکات، ساڵی ١٩٥٩ بەرپرسی لێژنە ناوچەی ڕانیە بووە، ساڵی ١٩٦٠نوێنەری کۆنگرەی پێنجەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕش کردووە، ساڵی ١٩٦٦نوێنەری کۆنگرەی حەوتەمی پارتی بووە، ساڵی ١٩٦٦جێگری فەرماندەی هێزی باڵەك بووە، ساڵی ١٩٧٠لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لەدوای نسکۆی شۆڕش ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٧٧دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لەساڵی ١٩٨١بەدەستی یەکێتی نیشتمانی کوردستان شەهید کراوە.

(٣) حاجی شێخ ئۆمەر(١٩٢٢ - ١٩٨٩) : ناسراوە بە حاجی بێڕۆخی، لەدایکبووی گوندی بێرۆخ لە باکووری کوردستان سەر بە هۆزی گەردی، ساڵی ١٩٤٣دەچێتە ناو ڕێزەکانی پێشمەرگە، بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، لە شەڕی چیای قەڵەندەر بە سەختی بریندار دەبێت، بۆ ماوەی ٤ساڵی لە بەندیخانەی ڕواندز زیندانی دەکرد، وەکو فەرماندە بەشداری شۆڕشی ئەیلولی کردووە، ئامیر بەتالیۆن لە هێزی بالەك، وەکو فەرماندە بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، ساڵی ١٩٨٩لە گوندی دزێ لە ناوچەی مەرگەوەر کۆچی دوایی دەکات.

(٤) حەسەن خاڵ هەمزە مەلا:(١٩٣٠- ١٩٩٨)، لە دایکبووی مێرگەسۆر – هەولێر، بەشداری لە کۆماری کوردستان کردووە و یاوەری مەلا مستەفا بارزانی بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٩٤ دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لە ١٦ ٨ ١٩٩٦ز میدالیای بارزانی نەمری پێدراوە.

(٥) یاسین محەمەد فەقێ ناسراو بە عەریف یاسین دۆسکی(١٩٣٢ ١٩٩٢) : لەدایکبووی دهۆکە، ساڵی ١٩٧٥فەرماندەی بەتالیۆن بووە لە هێزی باڵەك، ساڵی ٩٧٥ ١ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٧وەك فەرماندە بەشداری سەرکردایەتی کاتی کردووە، ساڵی١٩٦١ بووەتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕی گەلی زاوێتە، ساڵی ١٩٦٣شەڕی پیرس، ساڵی ١٩٧٤شەڕی گۆڕەزی کردووە، لە ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت و هەر لە وڵاتی ئێران بە نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

(٦) حادێ حەسکۆ کەك: لەدایکبووی گوندی ڤاژی – مێرگەسۆر- هەولێر، لە بەشدارانی ڕێڕەوی ساڵی ٩٤٧ از بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە، ، لە ٦ ٥ ١٩٦٦ز، شەهید کراوە.

٥ – خوالێخۆش بوو مستەفا ساڵح نێروەیی[١]

٦ - شەهید مەلا ئەمین بارزانی[٢]

٧ – خوالێخۆش بوو عزەت سلێمان بەگ

٨ – رەئیس کەمال برایەکی عەرەب بوو سەرلقی شوعیەکان

سەرەتای پێکهێنانی هێزی باڵەک

لە ساڵی ١٩٦٥ هێزی باڵەک لە چوار بەتالیۆن پێکهێنرا (عەبدوڵا ئاغا پشدەری) ئامر هێز و (سدیق ئەفەندی) و (عەبدولڕەزاق بێتوشی) هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (فرەنسۆ هەریری[٣]) بەرپرسی پاراستنی باڵەک و یاریدەدەری ئامر هێز بوو (حەسەن ناسر) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو، خوالێخۆشبوو (حاکم سدیق خۆشناو[٤]) بەرپرسی دارایی هێز بوو ،(تەها محەمەد شەریف

(١) مستەفا ساڵح عەبدوڵا ناسراو بە مستەفا نێروەیی، لەدایکبووی ساڵی١٩٣٨ دهۆك، ساڵی ١٩٥٧بە پۆلیس دامەزراوە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگە کردووە، هەمان ساڵ سەرقۆل بووە، بەشداری شەڕی گەلیی قەنتارای کردووە، ساڵی ١٩٦٢بەشداری شەڕی گەلالەی کردووە و بریندار بووە هەروەها بەشداری لە شەڕی بێتواتە و سەفینی کردووە لە هەمان ساڵ، ساڵی ١٩٦٦فەرماندەی بەتالیۆنی ٢ی باڵەك بووە و بەشداری لە داستانی زۆزك کردووە، ساڵی ١٩٧٤بەشداری لە شەڕی گۆڕەز کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ڕووی کردووتە وڵاتی ئێران، ساڵی ١٩٧٧پەیوەندی بە ڕیزەکانی سەرکردایەتی کاتی پارتییەوە کردووە ، بەرپرسی دەزگای ئەیلوولە لە دهۆك.

(٢) مەلائەمین هۆستانی(١٩٣٧ ١٩٧٨) : ساڵی ١٩٦١بووەتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٠ئامر بەتالیۆنی ٣ی هێزی باڵەك و بەرپرسی ناوچەی ڕواندز بووە، ساڵی ١٩٧٤ئامر سریەی حەرەس حدود لە فەوجی ٠ی حەرەس حدود، ساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، بەشداری زیاتر لە ٢٥٠شەڕی کردووە لەوانە : شەڕی مرێبا، سەری زێڕێ، کانی ماسێ، سەری ئاکرێ، چیای پیرس، هندرێن، زۆزك و گەرووی عومەرئاغا، باوکی بە ناوی حاجی محەمەد حاجی لە کۆماری دیموکراتی کوردستان شەهید کراوە، ناوبراو لە شەڕی هەکاری شەهید کراوە.

(٣) فەرەنسۆ تۆما کانون ناسراو بە فرەنسۆ هەریری(١٩٣٤ـ ٢٠٠١) : لەدایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٣لە کۆنگرەی یازدەیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ یەکگرتوو هەڵبژێراوە، سالی ١٩٩٦لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ١٩٩٦پارێزگاری هەولێر بووە، لە کۆنگرەی دوازدەیەمی پارتی بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، ساڵی ١٩٩٩بە وەزیری هەرێم دەستنیشانکراوە، لەساڵی ٢٠٠٠بوویتە بەرپرسی لیژنە لقی ٢ی هەولێر، لەساڵی ٢٠٠١بەدەستی بزوتنەوەی یەکبوونی ئیسلامی تیرۆر کراوە.

(٤) سدیق عوسمان حەسەن ناسراو بە حاکم سدیق خۆشناو(١٩٤٧- ١٩٩٩): لە گوندی قەلاسنج – شەقڵاوە- هەولێر لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٥بەبڕیاری جەنابی مەلا مستەفا کرایە حاکم وەك جێگری حاکم حسێن، لەساڵی ١٩٦٧وەك حاکم لە سیدەکان کاری کردووە، دوای گواستراوەتە هێزی باڵەك وەك بەرێوەبەری ئیدارە و دارایی، لەساڵی ١٩٧٩لەلایەن ڕژێمی بەعس دەستگیر کراوە، لەساڵی ١٩٨٦پەیوەندی بە

ئاكرەیی) و (نوری حەیدەر[(١)]) و (مەولـوود ئیبراهیم) و (عەبدوڵا مەلازادە) هەریەکەو ماوەیەک بەرپرسی مخابەرەی هێز بوون،(داود عەبدوڵا) بەرپرسی قەلەمی هێز بوو، (حەمەدئەمین کرێت) و (حەمید ئەحمەد قەڵاسنجی) هەریەکەو ماوەیەک سـەرلقی بارەگای هێز بوون، (حاکم حەسەن ئیسماعیل پشـدەری) حاکمی سـنووری باڵەک بوو، (مامۆسـتا مەلا قادر سـکتانی) قازی شـەرعی گەڵاڵە بوو، (دکتۆر ئەحمەد و دکتۆر مەغدید فەتاح) سـەرپەرشـتی نەخۆشخانەی هێزیان دەکرد هەرچەندە ئەودوو برایە برینپێچ بوون بەڵام بە دکتۆر ناسـراو بوون هەموو ئەرکێکی دکتۆرییان ئەنجام دەدا.

بەتالیۆنەکانی هێزی باڵەک لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەک،

خوالێخۆشبوو(حاجی بێرۆخی) ئامربەتالیۆن بوو، (شـەهید ناجی بـەگ[(٢)]) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو(عەریف یاسـین) ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهیـد زکـری یەحیاخان
٢ - شـەهید موسـا شـێمەد[(٣)]
٣ - جادر محەمەد مزوری
٤ - خوالێخۆشبوو عەبدولڕەحمان دەروێش ئاکرەیی
٥ - یاسـین بێرۆخی[(٤)]
٦ - خوالێخۆشبوو شـوان دری

ڕێکخستنەکانی لقی ٢دەکاتەوە، لەدوای ڕاپەڕین دەبێتە بەرێوەبەری ئیدارەی مەکتەبی سیاسی، لە بەرواری ٢٥ ٧ ١٩٩٩ بە ڕووداوێکی هاتوچۆ کۆچی دوایی دەکات.

(١) نووری حەیدەر هەمەوەندی ناسراو بە هوشیار: لە لیبیا لەدایکبووە، لە سوپای عێراق (نائب ضابط) بووە، لەساڵی ١٩٦٢ ١ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

(٢) ناجی بەگ شێخ ئۆمەر ئەحمەدانی : لە بنەماڵەی میرەکانی گەردییە، لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٢باکووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕێزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، لە ڕێکەوتی ٤ ٥ ١٩٦٦لە داستانی زۆزك شەهید بووە.

(٣) موسا شێمەد قادر دێزۆ: سەرلق لە بەتالیۆنی حاجی بێڕۆخی و راوێژکاری عەسکەری ، لە ڕێککەوتی ١٧, ٦ ١ ٤ ١٩٧٤ز لە شەری چیای گورەز شەهید بووە.

(٤) یاسین جەوهەر ماماڵ ناسراو بە یاسین باسەکی(١٩٢٨- ٢٠١٥) : لەدایکبووی بێڕۆخ باکوری کوردستان، ساڵی ١٩٤٣ ١ پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزان کردووە، ساڵی ١٩٤٥ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٤٦لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستان بووە لە مەهاباد، ساڵی ١٩٤٧بەشداری لە بەرەنگاری دوای نسکۆی کردووە، ساڵی ١٩٤٧تا ١٩٤٩لە موسڵ بەندکراوە، ساڵی ١٩٥٠بۆ بیستانە لە دەشتی هەولێر دوورخراوە، ساڵی ١٩٥٤گەڕاوەتە زێدی خۆی، ساڵی ١٩٦١بەشداری شۆڕشی ئەیلولی کردووە، لە بەیاننامەی ١ ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ڕەئیس عورەفا بووە، ساڵی ١٩٧٤لە شەڕی گۆڕەز بریندار بووە، ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی شانشینی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٩بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، ساڵی ١٩٨٧فەرماندەی یەکەیەکی پێشمەرگە بووە، لە ساڵی ٢٠١٥کۆچی دوایی کردووە و لە گوندی چەمێ نێژراوە.

٧ - جەوهەر بێرسـیاڤی

٨ - خوالێخۆشبوو عەلی شـكاك

ب ـ بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆش بوو (مسـتەفا نێروەیی) ئامر بەتالیۆن و (موحسن حاجی نێروەیی) جێگری ئامر بەتالیۆن و (شەهید حسین فەتاح) سەر پەرشتی ئیدارەی بەتالیۆنی دەكرد ، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - حەمید ئەفەندی

٢ – خوالێخۆش بوو میرخان حەمەدئەمین میرخان

٣ - شـەهید چاوشـین خانۆ

٤ - شەهید حادێ حەسكۆ

٥ - عوسـمان ساڵح نێروەیی

ج ـ بەتالیۆنی سـێ

شـەهید (مەلا ئەمین بارزانی) ئامر بەتالیۆن و خوالێخۆشـبوو (سـەید عومەر سـەید نەبی) جێگری بوو. (حاجی محەمەد) سەر پەرشتی ئیدارەی بەتالیۆنی دەكرد، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید سـەید سەلیم سـەید نەبی

٢ - شـەهید حەمە زیاد فەقیانی

٣ - خوالێخۆشبوو عوسـمان حوجرانی ناسـراو بە (خارە)

٤ - خوالێخۆشبوو میركەی خەیلانی

٥ - زوبێر عەلی

٦ - سـلێمان عەبدوڵا[1]

٧ - شاكر بەگ گەردی

(١) سلێمان عەبدوڵا چاربۆتی(١٩٤٠ ١٩٨٠) : لەدایكبووی دهۆك، ساڵی ١٩٥٨بووەتە ئەندامی پارتی دیموكراتی كوردستان، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕەكانی پیرس، نەهلە، باعەدرێ، ساڵی ١٩٦٣سپیلك، سەرچیا و سرێشمێی كردووە، ساڵی ١٩٦٥ بەشداری شەڕی كۆڕەكی كردووە، ساڵی ١٩٦٦جێگری سەرلق بووە لە بەتالیۆنی ٣ی هێزی باڵەك، ساڵی ١٩٧٤سەرلق بووە، ساڵی ١٩٧٥بەشداری شەڕەكانی كۆڕەك، گەلی عەلی بەگ، سەرتیز، دارەقەسب و گورنۆكی كردووە، بەشداری شۆڕشی گوڵانی كردووە، ساڵی ١٩٨٠لە شەڕی حاجی ئۆمەران شەهید كراوە.

د ـ بەتالیۆنی چوار

خوالێخۆش بوو (عزەت سـلێمان بەگ) ئامر بەتالیۆن و(محەمەدئەمین فەقێ حەسەن) جێگری بوو، ئەو بەڕێزانەش سـەرلق بوون:

١ - سـەید مسـتەفا[١]

٢ - مەجید بەگ

٣ - شـەهید سـەید عەبدوڵا

٤ - مام ئەلیاس ڕەواندزی

٥ - ڕەئیس کەمال سەرلقی شـوعیەکان بوو.

هێزی باڵەک لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای ڕێککەوتنی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (١٠)ی حەرەس حدود لە سـنووری هێزی باڵەک تەشـکیل کرا لە(٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە بەو شـێوەیەی خوارەوە:

(عەبدوڵا ئەحمد ئاغا پشـدەری) ئامر فەوج. خوالێخۆشبوو (حاجی بێرۆخی) جێگری ئامر فەوج. (حەمید ئەفەندی) یاریدەدەری ئامر فەوج و(داود عەبدوڵا) جێگری یاریدەدەر و (مامۆستا مەلاعومەر مەلا عوسمان) ئیمام تابووری فەوج بوو . ئامر سـریەکان ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - مسـتەفا ساڵح نێروەیی

٢ - عزەت سـلێمان بەگ

٣ - شـەهید مەلا ئەمین بارزانی

٤ - خوالێخۆشبوو عەریف یاسـین دۆسـکی

٥ - میرخان حەمەدئەمین میرخان مێرگەسۆری[٢]

ئەو بەڕێزانە (ئامر فەسیل) بوون:

---

(١) سەید مستەفا بنەکاولی:

(٢) میرخان محەمەدئەمین میرخان١٩٣٧- ٢٠١٨: لە مێرگەسۆر – هەولێر لەدایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٥ز بە خێزانەوە ئاوارەی ئێران دەبێت، لە ساڵی١٩٤٦ز دایکی کۆچی دوایی دەکات، لەساڵی ١٩٦١ لەلایەن ڕژێمی عێراق زیندانی دەکرێت، لەساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە شۆرشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥دەکرێتە جێگری سەر لقی ١لە زۆزك کە ئەو کات سەر لق (حەسەن خاڵ هەمزە مێرگەسۆری) بوو، پاش هەلگیرسانی شەڕ لە ساڵی ١٩٧٤ز کرا بە فەرماندەی هێزی سەر چیا، لە ساڵی ١٩٧٥ز ئاوارەی ئێران دەبێت، لە ساڵی ١٩٧٩ز لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە فەرمانی مەسعود بارزانی کرا بە فەرماندەی بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان لە راژان، لە ساڵی ١٩٩١ئەندامی باڵای لێژنە ناوچەی بارزان، ٢٠١٠لە کۆنگرەی ١٣ی پارتی میدالیای بارزانی نەمری پێ بەخشراوە.

١ - ئەسعەد عەلی ناسراو بە فەتحی

٢ - خوالێخۆشبوو حەسەن خدر ڕەشۆ[١]

٣ - شەهید سەید سەلیم سەید نەبی

٤ - عوسمان ساڵح نێروەیی

٥ - موحسن حاجی ساڵح

٦ - خوالێخۆشبوو چاوشین خانۆ

٧ - خوالێخۆشبوو وەسمان عەبدوڵا حوجرانی

٨ - زوبێر عەلی

٩ - خوالێخۆشبوو بێجان جوندی[٢]

١٠ - شەهید سەید عەبدوڵا نەبی

١١ - خوالێخۆشبوو عەلیکۆ نەبی[٣]

١٢ - خوالێخۆشبوو عەزیز خان محەمەد

١٣ - شەهید حالی محەمەد دۆڵەمەری[٤]

١٤ - جادر محەمەد مزوری

١٥ - شەهید موسا شێمەد

١٦ - خوالێخۆشبوو شوان دری

---

(١) حەسەن خدر ڕەشۆ:(١٩٣٤-١٩٩٨) لەدایکبووی شەقلاوە - هەولێر، لەساڵی ١٩٦٢بە ئامێری بێتەل پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، سەرەتا لە بێتەلی هێزی سەفین بووە، لەساڵی ١٩٦٧دەبێتە بێتەلی مەکتەبی سیاسی، ساڵی ١٩٧٠ بەرپرسی بەشی شفرە (جفرە) بووە لە بەڕێوەبەرایەتی مخابەرەی گشتیی شۆڕش، لەساڵی ١٩٩١دووبارە پەیوەندی بە مخابەرەی گشتی کردووە و بووەتە بەرپرسی بێتەلی مەکتەبی سەرۆك لە بەشی گوێگرتن (انصات).

(٢) بێجان جندی عەلی(١٩٢٦ - ١٩٨٠) : لەدایکبووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەساڵی ١٩٤٧لە گوندی سماییل ئاغا وەکو شارەزای ڕێگا بەشداری لە ڕێڕەوی بەرەو ئاراسی کردووە، لە ساڵی١٩٥٢ دەچێتە زانکۆی تاشقەند، ساڵی ١٩٥٩ گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١مامۆستای زانکۆ بووە لە بەغدا، لە ئابی ساڵی ١٩٦٢سەرقۆلە بووە، ساڵی ١٩٧٤بەرپرسی بەتالیۆن بووە، ساڵی ١٩٧٥ڕوو دەکاتە ئێران، لەساڵی ١٩٧٩پەیوەندی بە (حدکا) دەکات ولەساڵی ١٩٨٠ دوای لە شەڕێك لەگەڵ حکومەتی ئێران شەهید دەکرێ.

(٣) عەلی نەبی مەحموود ناسراو بە عەلیکۆ: لەدایکبووی ساڵی ١٩٢٦حاجی ئۆمەران – هەولێر، پێشمەرگەی شۆڕشی گۆڵان بووە، لەدەستپێکی شۆڕشی گوڵان لە شارۆچکەی حاجی ئۆمەران لەلایەن حکومەتی بەعس شەهید کراوە.

(٤) حالی محەمەد دۆڵەمەری (١٩٢٧ ١٩٩٥) : لەدایکبووی هەولێر، لە بەشدارانی ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلامستەفا بارزانی بووە، ساڵی ١٩٨٨یەکێك لە فەرماندەکانی داستانی خواکورك بووە، ساڵی ١٩٩٣بەرپرسی لێژنەی کۆمەڵایەتی ناوچەی دۆڵەمەر بووە، لە کۆنگرەی یازدەی پارتی لە ساڵی ١٩٩٣مێدالیای بارزانی وەرگرتووە، لە شەڕی ڕواندز شەهید کراوە.

١٧ - خوالێخۆشبووچاوشین عوبێد محەمەد

١٨ - شەهید ڕەمەزان محەمەد فەقێ

هەروەها (٩)(مفەوز)و (٦) (ڕەئیس عورەفا سـریە) و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و (١٢٤) (پاسەوانی یەک خەت) هەبوون، ناوی هەموویانم لەلایە داوای لێبوردنیان لێ دەکەم کە ماوە نەبوو ناوی هەموویان بنوسـم. پێشـمەرگەکانی تری هێزی باڵەک کە لە (فەوجی ١٠)جێگایان نەبوو ئەوەی پێشـتر(کارمەندی حکومەت) بووبێ گەڕانەوە سـەر ئەرکەکانی خۆیان. ئەوانی تریش دووبارە ناونووس کرانەوە لە بارەگای هێز و بەتالیۆنەکان مانگانە یارمەتی دەدران و لە کاتی پێویسـت ئامادە دەبوون کاک (حەسەن ناسـر) وەکو ئامر هێزی سـەرپەرشـتی دەکردن.

هێزی باڵەک لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوای هەڵگیرسـانەوەی شـەڕی داسـەپاو لە سـاڵی ١٩٧٤ فەوجی (١٠) (حەرەس حدود) هەڵوەشـایەوە، هێزی باڵەک دووبارە بە شـێوەیەکی بەرفراوانتر تەشـکیل کرا (عەبدوڵا ئاغای پشـدەری) ئامر هێزو ئەو بەڕێزانەش هەریەکەو ماوەیەک جێگری بوون:

١ - ملازم یونس ڕۆژبەیانی[١]

٢ - نەقیب عادل ئاکرەیی[٢]

٣ - نەقیب وریا مەعرووف

٤ - نەقیب ئازاد میران

---

(١) یونس محەمەدسەلیم یونس ناسراو بە یونس ڕۆژبەیانی : لە دایکبووی ساڵی ١٩٤٤-دهۆك ساڵی ١٩٦٣بە پلەی مولازمی دووەم لە کۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە، ساڵی ١٩٧٢پەیوەندی بە ڕیزی هێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥ لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٧بەشداری شۆڕشی گوڵان دەکات، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێردرا، ساڵی١٩٨٨ بەشداری داستانی خواکوڕکی کردووە، ساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٢بە وەزیری ناوخۆ لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستنیشانکراوە، ساڵی ٢٠١٠لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمر پێبەخشراوە.

(٢) نەقیب عادل: خەڵکی ئاکرییە، لە ساڵی ١٩٦٦بۆ ماوەی ٢ساڵ بوو بە یاریدەدەری عەسکەری و ئیداری لە هێزی باڵەك، ئامر بەتالیۆن بووە لە شەڕی بیخال و کورەك پشتیوانی بەتالیۆنەکانی ٣و ٤دەکرد.

(فڕەنسۆ حەریری) کەبەرپرسی ناوچەی باڵەک و قایمقامی چۆمان[١] بوو لەکاتی شەر لە بەرەکانی پێشەوە. هاوکاری (عەبدوڵا ئاغا)ی دەکرد ، بارەگای هێزی باڵەک لە چەند بەشێکی سەرەکی پێک هاتبوو وەکو بەشی ئیدارە و دارایی و تۆپخانە و هەندەسە و دژی ئاسمانی و مخابەرە و پاراستن و بەرگری مللی و بەرگری شارستانی و تەندروستی و دادگا و مەرجەب و مەخازن بۆ زانیاری زیاتر باسی هەریەکە لەو بەشانە دەکەین.

أ ـ بەشی ئیدارە

خوالێخۆش بوو (حەسەن ناسر[٢]) بەرپرسی ئیدارە بوو (حەمید ئەحمەد) سەرلقی بارەگابوو.

ب ـ بەشی دارایی

خوالێخوشبوو(حاکم سدیق خۆشناو) بەرپرس و (ئیدریس هادی) هاوکاری بوو.

ج ـ بەشی تۆپخانە

جۆری تۆپەکان (٨١م) و (٨٢م) و (١٢٠م) و (١٢٢م) قەوس و (٢٥) ڕەتل (١٢٢م) مەیدان و (١٥٥م) بوون. تۆپەکان کۆن بوون و زۆرباش نەبوون، گوللە تۆپیش کەم هەبوو . بەڵام پێشمەرگەکانی تۆپ خانە زۆر شارەزا و لێهاتوو بوون لە کاتی دەست بەکار بوون تۆپەکان کاریگەر بوون و ورەی دوژمنیان دادەبەزاند و زیانی باشیان بە دوژمن دەگەیاند، پێشمەرگەکانی تۆپخانە ئەوانەی ناوم لەیاد ماون ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - شەهید حالی دۆڵەمەری

٢ - عومەر عوسمان مێرگەسۆری[٣]

---

(١) چۆمان : یەکێکە لە قەزاکانی پارێزگای هەولێر کە دەکەوێتە سەر ڕێگای هاملتۆن، ئەم قەزایە ١٨٠کیلومەتر لە باکووری پارێزگای هەولێر و ٢٥کیلومەتر لە سنووری ئێران دووره، قەزای چۆمان لە ساڵی ١٩٦١دروست کراوە و ساڵی ١٩٧٠ کراوەتە قەزا، لە ساڵی ٢٠١٠ژمارەی دانیشتوانی ئەم قەزایە ٢٨٤٠٤) کەس بووە.

(٢) حەسەن ناسڕ: خەلکی شەقڵاوەیە، ٩٧٠ ١تا ١٩٧٤بەرپرسی ئەو پێشمەرگانە بوو کەوا لە فەوجی پاسەوانی سنۆر زیاد دەبوون، ساڵی ١٩٧٤کرا بە یاریدەدەری ئیداری لە هێزی باڵەك، جێگری عەبدوڵا ئاغا پیشدەری بووە، ناسری باوکی لە ساڵی ١٩٦٠لەلایەن حکومەتی عێراق شەهید بووە چونکە دەستی لەگەڵ شۆڕش هەبووە.

(٣) عومەر عوسمان عومەر ناسراو بە عومەر عوسمان مێرگەسۆری : لەدایکبووی هەولێر لە ساڵی ١٩٤٨، ساڵی ٩٦٤ ١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٦بەشداری لە داستانی زۆزك کردووە، ساڵی ١٩٧٤ بەشداری شەڕی گۆڕهز، شەڕی گەرووی عومەر ئاغا، سەرتیز، زۆزك، دەشتی دیانای کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، سالی ١٩٨٨بەشداری لە داستانی خواکوڕك و ساڵی ١٩٩١ بەشداری لە داستانی کۆڕێی کردووە، ساڵی ١٩٩٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی

٣ - عەریف شـێخە

٤ - حەمەدئەمین ڕەشـاشـچی

٥ - عەبدولڕەحمان بێشـەیی

٦ - دلاوەر فائق

٧ - ملازم خدر علوان(١)

٨ - ملازم ئەنوەر مێری

٩ - ملازم خدر دەباغ(٢)

١٠ - فریاد قادر

١١ - ئەسعەد عەلی ناسراو بە (فەتحی)

١٢ - عەریف جەبار

١٣ - عەریف ئەسعەد کاروانچی

١٤ - عەریف سدیق قادر

١٥ - جەلال سـلێمان ئاژگەیـی

١٦ - محەمەد مەحموود هەرکی(٣)

١٧ - نائب زابت جەلال

١٨ - نائب زابت جەمال

١٩ - مام تۆفیق دەرگەلەیی

٢٠ -مستەفا دۆلەمەری

کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ٢٠١٠لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ٢٠١٠لە کۆنگرەی سێزدەیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە.

(١) نەعمان علوان سوهێل ناسراو بە ملازم خدر: لەساڵی ١٩٣٩لە بەغدا لەدایك بووە، ساڵی ١٩٥٧پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی حزبی شیوعی کردووە، لەساڵی ١٩٦١لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە.

(٢) خزر عەبدوڵڵا ڕەسوول ناسراو بە ملازم خدر دەباغ: لەساڵی ١٩٣٦لە کۆیە لەدایك بووە، ساڵی ١٩٦٠لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە، لە ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٦لە ئەکادیمیای ماوەت مامۆستا بووە. لەساڵی ١٩٦٥لە تۆپخانەی شۆڕش خزمەتی کردووە.

(٣) محەمەد مەحموود عەبدوڵا ناسراو بە محەمەد هەرکی: لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٤ – پیرمام – شەقلاوە - هەولێر، لەساڵیَ ١٩٧٠پەیوەندی بە ڕیزەکانی یەکێتی قوتابیانی کوردستان کردووە، ساڵی ١٩٧٤خۆلی دیدەوانی تۆپخانەی تەواو کردووە، ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٩نوێنەری کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، لەساڵی ١٩٩١بەشداری لە ئازادکردنی شاری کەرکووك کردووە، لەساڵی ١٩٩١بەرپرسی لیژنە ناوچەی شەقڵاوە بووە، ساڵی ٢٠٠٥ ئەندامی مەکتەبی ناوەندی ڕێکخستن، ساڵی ٢٠١١ئەندامی دەستەی باڵای پشکنین و چاودیری ، ساڵی ٢٠١١بەرپرسی لقی ٩ ی چەمچەمال، لە ١٤ ٩ ٢٠١١کۆچی دوایی کردووە.

٢١ - شەهید عومەر ئاغای دۆڵەمەری[(١)]

٢٢ - عەلی مستێ بارزانی

د ـ بەشـی هەندەسـە

هێزی هەندەسـە ئەركیان دانان و هەڵگرتنی مین (لغم) بوو لە كاتی پێویسـت هەروەها ئەو بۆمب و ناپاڵمانەی كاتی بۆردومانی فرۆكەكانی دوژمن نەتەقیبانەوە پوچەڵیان دەكردنەوە و سـوودیان لە بارووتەكە وەردەگرت بۆدروسـتكردنی مین، پێشـمەرگەكانی بەشـی هەندەسـە ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - ملازم یوسـف پترۆس

٢ - عەبدولڕەحمان ئیسماعیل ئاكرەیی[(٢)]

٣ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس عورفا ساڵح

٤ - تاریق ئەبو لەحیە

٥ - شـەهید حاجی ئیبراهیم كۆڕی

٦ - خوالێخۆشبوو محەمەدئەمین ڕەشـید ئاكرەیی

هـ ـ بەشـی دژی ئاسـمانی

چەكەكانی دژی ئاسـمانی بریتی بوون لە دۆشـكەی (١٢,٥م) و   (١٤,٥م) و (٣٢م) چەكەكان كۆن بوون بۆ فرۆكەپێشـكەوتووەكانی ئەوكات زۆر كاریگەر نەبوون بەڵام ڕەشـادەت و چاونەترسـی پێشـمەرگەكانی دژی ئاســمانـی ترســی خسـتبووە دڵـی فرۆكەوانەكانـی دوژمن نەدەوێران بـە ئارەزووی خـۆیان ئامانجەكان بـۆردومان بكـەن چەنـدین فرۆكە بـە ئاگری چەكەكانی دژی ئاسـمانی كەوتنە خوارەوە ئەوانەی من ئاگاداربـووم ئەوانە بوون:

---

(١) عومەر ئاغا محەمەد ناسراو بە عومەر ئاغای دۆڵەمەری(١٩٣٠– ١٩٩٥) : لەدایكبووی گوندی (لێلۆك- مەزنێ -هەولێر)، بەشداری شۆڕشی بارزان و كۆماری دیموكراتی كوردستانی كردووە، ساڵی ١٩٤٧یەكێك بووە لە هەڤاڵانی بارزانی نەمر لە ڕێڕەی یەكێتی سۆڤیەت، دوای نسكۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە، بەشداری شۆڕشی گوڵانی كردووە، لە ژیانی پێشمەرگایەتی چەندین بەرپرسیارەتی وەرگرتووە و بەشداری دەیان شەڕی كردووە و چوار جار بریندار بووە، لە كۆنگرەی ١ی پارتی دیموكراتی كوردستان لەلایەن سەرۆك بارزانی مێدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، لە ڕێككەوتی ١١ ٥ ١٩٩٥ز شەهید بووە.

(٢) عەبدولڕەحمان ئیسماعیل ئاكرەیی: لە شۆڕشی ئەیلول ماموستای خولی هەندسە (الغام) بووە.

١ - فرۆكەيەكی جۆری (ئەليۆشـن) لە ســاڵی ١٩٦٦ لە نێوان چۆمان و دەربــەندی رايات كـــەوتە خوارەوە سـێ فرۆكەوانەكەشـی ســوتان

٢ - فرۆكەيەكی جۆری(مێک١٩)لەبناری چيای زۆزک نزيک گوندی زێوە لەساڵی ١٩٧٤ كەوتە خوارەوە فرۆكەوانەكە ناوی (هاشـم قەدۆ) بوو

٣ - فرۆكەيەكی جۆری (باجەر)ی بۆمب هاوێژ لە ساڵی ١٩٧٤ لە نزيک گوندی (مەمی خەلان) كەوتە خوارەوە پێنج فرۆكەوانی تێدا سـوتان

٤ - فرۆكەيەكی جۆری (مێک ١٩)لە ساڵی ١٩٧٤ لە نزيک گوندی بـەرســيرين كەوتە خوارەوە فرۆكەوانەكە ناوی (ئێفا شەلال) بوو لە چيای سـيرين بە هاوكاری پێشـمەرگەيەكی (بەرگـری مللی) خەڵكـی گـوندی مـاوليـان دەســتگير كرا .

٥ - فرۆكەيەكی تری جۆری (مێک ٢١)لە ســاڵی ١٩٧٤ لەچيای(هەندرێن) كەوتەخوارەوە، فرۆكەوانەكـە بە هۆی (پەرەشــوت) خۆی فڕێدا وكـەوتە نزيک(حاميەی رەواندوز) توانی خۆی دەرباز بكات.

و- بەشـی مخابەرە

(عەبدوڵا مەلازادە) ئەركی بەرپرسی(مخابەرەی) هێزی لەسەرشان بوو (مخابەرەی) هێز لە پێنج (دەزگای بێتەلی) سەرەكی و چەند(دەزگای) (١٠٥ و ١٠٤) روسـی و (دەزگايەكی ڕاديۆی انساتی) فرۆكە و(٨٠ دەزگای هۆكی تۆكی) دەسـتی پێک هاتبوو. دابەش كرابوونە سـەر بەرەكانی پێشـەوەی بەرگری:

١ - دەزگای بێتەلی بارەگای هێز بە ناوی (باڵەک) لە جونديان و بەرزيوە و شـوێنە پێويستەكان (عەبدوڵا مەلازادە) و (شيت خورشيد)و (عەبدوڵا بچكۆڵ) كاريان لەسەر دەكرد

٢ - دەزگای بێتەلی بەتاليۆنی يەک بە ناوی (هەندرێن) لـە (گـەرووبێشـە) (خەليل ميكائيل دۆسـكی) ئيشـی لەسەر دەكرد.

٣ - دەزگای بێتەلی بەتاليۆنی دوو بە ناوی (زۆزک) لە(كەژەک) و (سەری بەردی) خواڵێخۆشبوو (ناجی جيهانگير نێروەيی) و (أحمد شـێخ تەهـا) ئيشـيان لەسـەر دەكرد.

٤ - دەزگای بێتەلی بەتاليۆنی سـێ بەناوی (كـارۆخ) لـە (دۆڵی ئاكـۆيان)

ئـەو بەڕێزانە هەريەكـەو ماوەيەک ئيشـيان لەسـەر دەكـرد خواڵێخۆشبوو (شـاكر حاجی سەبری) و (ئەحمەد شـەهاب فەيلی) و (ڕەشيد هيرانی)

٥ - دەزگای بێتەلی (قوەتی سەرچيا) بە ناوی (كـوڕەک)(نورەددين فەقێ عەبدوڵا) كاری لەسـەر دەكرد.

٦ - دەزگاكانی بێتەلی(ڕوسی ١٠٤و١٠٥)(ئەنوەر کەرکوکی) سەرپەرشتی دەکردن.

٧ - دەزگای (بەدالەی) لە(گەڵاڵە) هەموو تەلەفۆنەکانی ناوچەکەی پێوە بەسترابوون (لەتیف سەعید شالی[1]) و(باهر ئەحمەد) ئیشیان لەسەر دەکرد.

٨ - (٨٠) دەزگای (هۆکی تۆکی) دابەش کرابوونە سەر ئامر هێز و ئامر بەتالیۆن و سەرلق و تۆپخانە و ڕەسەدەکان، هەریەکەو ناوێکی تایبەتی خۆی هەبوو (عەبدوڵا مەلازادە) سەرپەرشتی دەکردن بۆ ناولێنان و دانانی کۆد و چۆنیەتی بەکار هێنانی کۆد (شفرە) و پاراستنی نهێنیەکان لە کاتی قسەکردن و بەکارهێنانیان.

٩ - کاتب (جفرە)کان ئەو بەڕێزانە بوون:(حەیدەر عوسمان خۆشناو) و (موحسن محەمەد گۆرەشێری) و(محەمەد حاجی حەمەدئەمین موختار) و (محەمەد ساڵح ئاکرەیی) و (تەمەر بەلۆ) و (خەمۆ بنیامین).

هەموو پێشمەرگەکانی (مخابەرە)ی هێز لە کاتی پێویست لەبەرەکانی پێشەوەی بەرگری ئامادە دەبوون ڕاستەوخۆ فەرمانی سەرکردایەتیان دەگەیاندە بەرەی پێشەوە و هەواڵی خۆراگری و چالاکی بەرەکانی پێشەوەیان دەگەیاندە سەرکردایەتی و ئێزگەی دەنگی کوردستان، بەهۆی ئێزگەش هەواڵەکان لەسەرتا سەری کوردستان بڵاو دەبوونەوە، جگە لە گەیاندنی هەواڵ بێتەلەکانی هێز بەهۆی جیهازی (انصات)چاودێری جموجۆڵی تۆپخانەو دەبابە و فڕۆکە و هێزی پیادەی دوژمنیان دەکرد دەیانزانی دوژمن دەیەوێ هێرش بۆ کوێ بکات یان کوێ بۆردومان بکات دەست بەجێ سەرووی خۆیان لێ ئاگادار دەکردەوە لەلایەن سەرکردایەتیش نەخشەی پێویست بۆ بەرگری کردن یان پاشەکشەکردن دادەڕێژرا کە دەبووە هۆی زیادبوونی زیانی دوژمن و کەمی زیانی هێزەکانی ئێمە.

ز ـ پاراستن

(عەبدولڕەحمان ئەبو عوف) بەرپرسی پاراستنی باڵەک بوو (عەبدولڕەحمان گەردی) هاوکاری دەکرد (ملازم هەژار کەرکوکی) ماوەیەک بەرپرسی پاراستنی دۆڵی ئاکۆیان بوو لە دوای ئەویش (عوسمان خۆشناو) جێگای گرتەوە ئەرکیان کۆکردنەوەی هەواڵ بوو لەسەر هێزەکانی دوژمن.

(١) لەتیف سەعید قادر ناسراو بە لەتیف شالی: لەدایکبووی ١٩٤٢کەرکووک، ساڵی ١٩٥٨قۆناغی سەرەتایی تەواو کردووە، لەساڵی ١٩٦١بۆ ماوەی دوو ساڵ لەلایەن ڕژێمی عێراق زیندانی کراوە، ساڵی ١٩٦٥پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

ح ـ بەرگری مللی

لەساڵی ١٩٦٩ هێزی بەرگری مللی پێکهێنرا، لەبەر دوو هۆی سەرەکی:

یەکەم: نەوەکو دوژمن بەهۆی هەلیکۆپتەر هێزەکانی لە پشتەوەی بەرەکانی شەڕ دابەزێنێ و چیاکانی پشتەوە بگرێ.

دووەم: لەکاتی پێویستی هاوکاری بەرەکانی شەڕیان دەکرد. بۆ ئەو مەبەستانە چەک بەسەر دانیشتوانی گوندەکانی سنووری باڵەک دابەش کرا و ئەوانەی چەکیان وەرگرت ناونووس کران لە هێزی بەرگری مللی، هێزەکەش ناوی هێزی (کارۆخ) ی لێنرا ماوەیەک (شێخ محەمەد هەرسین(1)) ئامر هێز بوو (حەسەن ناسر) جێگری بوو لەدوای ئەو (عەبدوڵا ئاغا) سەرپەرشتی دەکرد (حەسەن ناسر) هاوکاری دەکرد لە بەڕێوەبردنی هێزەکە .

ت ـ بەرگری شارستانی (دفاع مدنی)

ئەرکی بەرگری شارستانی ئەو سەربازانەی هێزی دوژمن لە بەرەکانی شەڕ لاشەیان بەجێ دەما بە پێی شەریعەتی ئایینی پیرۆزی ئیسلام بەخاکیان دەسپاردن هەروەها لە کاتی بۆردومانی فرۆکەکانی دوژمن هاوکاری و ڕێنمایی دانیشتوانی سنوورەکەیان دەکرد تەرمی شەهیدەکانیان بەخاک دەسپارد خوالیخۆشبوو(جەوهەر هیرانی) سەرپەرشتی دەکرد خوالێخۆشبوو (مەلا ئیبراهیم ڕێزانی) کە ناسرابوو بە مەلا مێژوو هاوکاری دەکرد.

ی ـ تەندروستی

سەرەتا برینپێچ (ئەحمەد و مەغدید فەتاح) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزیان دەکرد لە ساڵی ١٩٧٤ نەخۆشخانەکە پەرەی سەند و دکتۆر (خەسرۆ جەمیل دزەیی) و دکتۆر (کوردۆ) هەریەکە و ماوەیەک سەرپەرشتی نەخۆشخانەیان دەکرد، برینپێچەکانیش هاوکاریان دەکردن.

---

(١) محەمەد عەبدولڕەحیم محەمەد ناسراو بە شێخ محەمەد هەرسین(١٩٢٧ ١٩٧٩) لەدایکبووی سلێمانییە، لەساڵی ١٩٥٨ ئەندامی لێژنە ناوچەی دەربەندیخان بووە سەر بە لقی ٤ی سلێمانی، لەساڵی ١٩٥٩لە دامەزرێنەرانی پارتی گەلی کورد بووە، لەساڵی ١٩٦٤لەگەڵ کاژيك يەکیان گرتووە و بووەتە ئەندامی سەرکردایەتی کاژيك، لە کۆنگرەی شەشەمی پارتی لە ١٩٦٤بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێردراوە، لەکۆنگرەی حەوتەمی پارتی لەساڵی ١٩٦٦ بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، ساڵی ١٩٦٧بوویتە بەرپرسی لقی ٤ی سلێمانی، لەساڵی ١٩٧٠ بوویتە بەرپرسی لقی ٣، ساڵی ١٩٧٣بەرپرسی دارایی شۆڕشی ئەیلوول بووە، ساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت.

ک ـ دادگـا

سـەرەتا (حاکم حەسەن پشـدەری) سـەرپەرشـتی دادگای دەکرد لە ساڵی ١٩٧٤ (حاکم سەعید یەعقوبی) و(حاکـم تۆفیق) و(حاکـم حسێن خۆشـناو) بـوونـە هاوکاری (حاکم حەسەن پشـدەری) و (مامۆسـتا مەلا قادر سـکتانی) قازی گەڵاڵە و (مامۆســتا مەلا وەیس) قـازی دۆڵی ڕوسـتێ لەڕووی شـەرعـەوە لەگەڵ حاکمەکان بەهاوکاری شـارەزایانی دابونەریتی کۆمەڵگای کوردەواری چارەسەری کێشـەکانیان دەکردو بڕیـاری گـونجاویان دەربارەی کێشــەی خوێنداری و زەوی و زارو خێزانداری دەداو دەبووە هۆی ئاشـتبوونەوەی خاوەن کێشـەکان.

ل ـ مەرجەب و مەخازن

بەشـی مەرجەب و مەخـازن (نەقیب وریا مەعرووف) سـەرپەرشـتی دەکـرد (ملازم جەمال) و (ملازم فوئاد) و خوالێخۆشبوو (باقی مەعرووف) هاوکـاریان دەکـرد بـۆ دابـین کردنی پێداویسـتیەکانی جەنگی.

بەتالیۆنەکانی هێزی باڵەک لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی یەک

خوالێخۆشبوو (حاجی بێرۆخـی) ئامر بەتالیۆن (حەمید سەعید گـورگـۆ) بەرپرسی ئیدارەودارایی بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانەش سـەرلق بوون:

١ - شـەهید موسـا شـێمەد

٢ - شـەهید زکری یەحیا خان

٣ - عەلی شـکاک

٤ - جادر محەمەد مزوری

٥ - سەباح میرکە خەیلانی

٦ - مامەند مسـتەفا دێلزی

٧ - یاسـین بێرۆخی

٨ - جەوهەر بێرسـیاڤی

٩ - سەعید ئیبراهیم کەلێتۆکی

ب ـ بەتالیۆنی دوو

(مستەفا نێروەیی) ئامر بەتالیۆن، خوالێخۆشبوو (عوسمان ساڵح نێروەیی) جێگری بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شەهید عەبدولواحد نێروەیی

٢ - شەهید چاوشین خانۆ

٣ - شەهید حسێن فەتاح نێروەیی

٤ - موحسن حاجی نێروەیی

٥ - عەبدوڵا مەلا خدر

ج ـ بەتالیۆنی سێ

شەهید (مەلا ئەمین بارزانی) ئامر بەتالیۆن، (حاجی محەمەد) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو وەسمان حوجرانی

٢ - شەهید سەید سەلیم

٣ - شەهید حەمە زیاد فەقیانی

٤ - شەهید ساڵح ئاکۆیی

٥ - زوبێر عەلی

٦ - سلێمان عەبدوڵا چاربۆتی

د ـ بەتالیۆنی چوار

(عزەت سلێمان بەگ) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو سەید مستەفا

٢ - مەجید بەگ

٣ - حەمەدئەمین فەقی ئەحمەد

٤ - محەمەد مەعرووف

ه ـ بەتالیۆنی پێنج

خوالێخۆشبوو (عەریف یاسـین) ئامر بەتالیۆن و شـەهید ڕەمەزان محەمەد دۆسـکی[1] جێگری ئامر بەتالیۆن و ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشـبوو شـوان دری

٢ - خوالێخۆشـبوو عەزیز خان موهاجر

٣ - حەمید بیری (دۆسکی)

و- بەتالیۆنی شـەش

خوالێخۆشبوو (سـەید عاسی[2])و خوالێخۆشبوو (بێجان جوندی) و (کاک حەمید ئەفەندی) هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - حسێن حەمەدۆڵ باڵەکی

٢ - وەسـتا ئیسماعیل

٣ - عەلی سـۆر

٤ - ئیسماعیل حاجی قادر

٥ - فەرزندە ئەفەندی

ز- بەتالیۆنی حەوت

خوالێخۆشبوو (عەلیکۆ نەبی) ئامر بەتالیۆن و(شەهید سەید عەبدوڵا نەبی) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - مەلا شێخ محەمەد

٢ - حاجی سـلێمان نەبی

٣ - عەریف ئیبراهیم عەبدوڵا

---

(١) ڕەمەزان محەمەد دۆسکی: برای عەریف یاسین، جێگری بەتالیۆنی ٥ی هێزی باڵەك بووە، لە ساڵی ١٩٨٥کارگێڕی لێژنەی ناوچەی پەیمان بووە، بەشداری زۆربەی شەڕەکانی ئەیلول و گوڵانی کردووە لە ساڵی ١٩٩٧لە شەڕی پەکەکە لە سیدەکان شەهید بووە.

(٢) سەید عاسی سەید محەمەد(١٩٤٤ ١٩٩١): لە کەرکوك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، فەرماندەی بەتالیۆنی بارەگای بارزانی بووە، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٨٦ لەشەڕی ئازادکردنی قەرەداغ بەسەختی بریندار دەبێت، لەساڵی ١٩٨٨دەبێتە ئەندامی لێژنە لقی ٣و بەرپرسی لێژنە ناوچەی شوان، لەساڵی ١٩٩١بە هۆی نەخۆشی کۆچی دوایی دەکات.

محوەری باڵەك لە ساڵی ١٩٧٥

شایانی باسە لە ساڵی ١٩٧٥ هێزی باڵەک زیاتر بەرفراوان کرا سنوورەکەی کرایە محوەر. کاکە (ئیدریس) ی هەمیشە لەیاد سەرپەرشتی دەکرد. (عەبدوڵا ئاغا) جگە لەوەی لە ساڵی ١٩٧٠ ببووە ئەندامی مەکتەبی عەسکەری گشتی لەگەل شەهید (فرەنسۆ حەریری) یاریدەدەری کاک (ئیدریس) بوون لەبەڕێوەبردنی محوەرەکە. هێزی باڵەک کرایە دوو هێز و قوەتی سـەرچیا کرایە هێز لەگەڵ هێزی (زۆزک) سـەر بە محوەری باڵەك بوون.

١ـ هێزی باڵەک

سـنوورەکەی گەرووی بێشـە و چیای حەسـەن بەگ و ئاشـی خدر ئاغاو سـەری بـەردی و لـە ڕووباری موســەکاوە تاوەکـو جادەی ســەرەکی جوندیان- گـەلاڵە بوو، کاک (عەلی خەلیل) ئامر هێز بوو کاک (ملازم یونس ڕۆژبەیانی) جێگری بوو، چوار بەتالیۆنی هەبوون:

أ - بەتالیۆنی یەک (حاجی بێرۆخی)

ب - بەتالیۆنی دوو(مستەفا نێروەیی)

ج - بەتالیۆنی پێنج (عەریف یاسین)

د - بەتالیۆنی شەش (حەمید ئەفەندی)

٢ـ هێزی هەندرێن

ســنوورەکەی لە جادەی سەرەکی جوندیان-گەلاڵە تاوەکو دۆڵی ئاکۆیان و کوڕەک . سەرەتا سولیمان حاجی بەدری وەك ئامر هێز دەستنیشان کرا ، لەدوای ئەو (عزەت سـلێمان بەگ) بووە ئامر هێز. بەتالیۆنەکانی هێزی هەندرێن ئەوانە بوون:

أ - بەتالیۆنی سـێی دۆڵی ئاکۆیان

ب - بەتالیۆنی چواری هەندرێن

ج - بەتالیۆنی حەوتی عەلیکو نەبی

٣ ـ هێزی سـەرچیا

(میرخان حەمەدئەمین میرخان) ئامر هێز و (ساڵح محەمەد کەکشار) جێگری بوو (ئەحمەد ساڵح بەکر) بەرپرسـی ئیدارە بوو لە چوار بەتالیۆن پێکهاتبوو:

أ - بەتالیۆنی یەک

خوالێخۆشـبوو(ئەحمەد حەسەن سلێمان) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - (حسـۆ محەمەد کەکشار[١])

٢ - (شـەهید چاوشین عوبێد)

٣ - (شـەهید چاوشین خانۆ بێدۆدی)

ب - بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشـبوو (مەهدی حەسەن دۆسـکی) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ - محەمەد ساڵح نزارکی

٢ - کەریم خان مەحموود

٣ -ساڵح مسـتەفا مەلا عەلی مێرگەسـۆری[٢]

ج - بەتالیۆنی سێ

خوالێخۆشبوو (شـاباز ئەحمەد شـاباز) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو (کەریم دێوانە) ســـورچی

٢ - خوالێخۆشبوو (عەزیز شـێخ ئاغا ئامۆکەیی)

٣ - (پاشـا مەغدید لێرە میری)

---

(١) حسۆ محەمەد کەکشار: ناسراوە بە حسۆ محەمەد شێخ سیدەیی لە ساڵی ٩١٧ ١ز لە مێرگەسۆر (هەولێر، مێرگەسۆر) لەدایك بووە، محەمەد کەکشاری باوکی لە ساڵی ٩٤٣ ١ز شەهید کراوە، بەشداری شۆڕشی(٩٤٣ ١ز - ٩٤٥ ١ز)ی بارزانی کردووە، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لەساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی ئیران بووە و سەرەتا لە زیۆە و مەشهەد و پاشانیش قەزوین نیشتەجێ دەبێت، لە ساڵی ٩٩٣ ١ز گەراوەتەوە بۆ کوردستانی عێراق، لە ١٦ ٨ ٩٩٦ ١ز میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە، لە ساڵی ٠١٥ ٢ز کۆچی دوایی کردووە.

(٢) ساڵح مسـتەفا مەلا عەلی مێرگەسـۆری :لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٢ هەولێر، لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان، خێزانەکەیان ڕوو دەکەنە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ساڵی ١٩٦١ دەبێتە پێشمەرگە و لەساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی ئێران دەبێت.

د - بەتالیۆنی چوار

خوالێخۆشبوو(مەمێ ئیبراهیم کۆرەمارکی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سەر لق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو(ئەحمەد شێرۆکی)

٢ - خوالێخۆشبوو (عەزیز شێرۆکی)

٣ - خوالێخۆشبوو (مستەفا سلێمان سورچی)

هێزی زۆزک

هێزی زۆزک لەو برا سەربازە کوردانە پێکهاتبوو کە سوپای عێراقیان لەسالی ١٩٧٣و ١٩٧٤ بەجێهێشت و هاتبوونە ناو ڕێزی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان، هێزەکە لەسێ فەوج پێکهاتبوو:

أ - خوالێخۆشبوو (نەقیب حەسەن بارزانی)(١) ئامر فەوجی یەک بوو

ب - (ملازم یونس ڕۆژبەیانی) ئامر فەوجی دوو بوو

د – (نەقیب عادل ئاکرەیی) ئامر فەوجی سێ بوو

بەڵام محوەرەکەو هێزەکەکانی فریای دەست بەکار بوون نەکەوتن.

پیلانە شومەکەی جەزائیر بووە هۆی ڕێککەوتنی ئێران وعێراق بەناچاری بڕیاری شەڕ ڕاگرتن درا ئەگەر ئەو پیلانە نەبوایە دوژمن بەهیچ شێوەیەک نەیدەتوانی لە بەرەکانی شەڕ سەرکەوتن بەدەست بهێنێت.

---

(١) حەسەن ئەحمەد خزر بڵند ناسراو بە حەسەن بارزانی: لەساڵی ١٩٣٩لە گوندی بانێ - مێرگەسوور- هەولێر لەدایك بووە، لە خولی ٣٨ی کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٦٢دەرچووە، هەر لەو ساڵە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە و لە بارەگای بارزانی کاری کردووە، لە ساڵی ٢٠٠١کۆچی دوایی کردووە؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK(turkey ،٢٠١٤)، ص ١٤٤

(شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی باڵەك):

ا - شەڕەکانی ساڵی ١٩٦٥ ئەمانەبوون:

١ - شـەڕی کوڕەک

٢ -شـەڕی زۆزک

٣ -شـەڕی گەرووی عومەر ئاغا

٤ -شـەڕی بەرزاییەکانی بادلیان

٥ -شـەڕی کلکەی هەندرێن

٦ -شـەڕی کانی قوڕ

٧ - شـەڕی ڕەواندوز

٨ - شـەڕی دۆڵی ئاکۆیان

ب - شـەڕەکانی ساڵی ١٩٦٦ ئەمانە بوون:

١ـ شەڕی هەندرێن کە بەداستانی هەندرێن بەناوبانگە

٢ـ شـەڕی زۆزک

٣ ـ شـەڕی گەروی عومەر ئاغا

٤ـ شـەڕی کوڕەک

ج - شـەڕەکانی ١٩٧٠ ئەوانە بوون:

١ - شـەڕی سـەرچیا:

لە سـاڵی ١٩٧٠ هەموو چەکدارەکانی سـەر بەڕژێم چەکیان داناو بـەڕێککەوتنەکـە ڕازی بوون بەڵام (حسین ئاغا و عومەر ئاغای سـورچی) چەکیان دانەناو دژی شۆڕش وەستان، قوەتێکی هێزی باڵەک بەناوی (هێزی لافاو) بە سەرپەرشتی عزەت سولیمان بەگ و هاوکاری خوالێخۆشبووان (کەریم دێوانە) و (حەسەن بەنۆکەیی) و (حسێن ئاغا) و چەکدارەکـانیان دەرپەڕانـدن و ناوچە کەیان لێ پاک کردنەوە.

٢ - هەر لە ساڵی ١٩٧٠ هەندێک ئاژاوەچی لە (شێخ ئەحمەدی سـورچی) یاخی بوون وبرایەکی شێخ ئەحمەدیان شەهید کرد. هێزێکی هێزی باڵەک بۆ هاوکاری شێخ ئەحمەد چوونە ناوچەکە و ئاژاوە چییەکانیان دەرپەڕاند بەهاوکاری ئەو هێزانەی لەوێ بوون.

د - شــەڕەکانی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ ئەوانە بوون:

١- شــەڕی گوڕەز

٢ - شــەڕی گەلی عەلی بەگ و ســەرچیا

٣ - شــەڕی کوڕەک

٤- شــەڕی بێخال

٥- شــەڕی ڕەواندوز

٦- شــەڕی زارگەلی

٧- شــەڕی حامیەی ڕەواندوز

٨- شــەڕی گەرووی عومەر ئاغا

٩- شــەڕی زۆزک

١٠- شــەڕی ســەرتیز

١١- شــەڕی ســەری بەردی

١٢- شــەڕی حەسەن بەگ

١٣- شــەڕی دۆڵی ئاکۆیان

شـایانی باسـە لە سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ روسـیا بە هەموو تواناى خۆی پشـتگیری ڕژێمی عێراقی دەکرد لەڕووی چەکی نوێ و شـارەزایانی سـەربازی بۆ بەکار هێنانی چەکەکانیان بەتایبەتی فرۆکە پێشـکەوتووەکان وەکـو فرۆکەی (تۆپۆلوف٢٢)ی بۆمب هاوێژ کە دەهاتنە سـنووری هێزی باڵەك بۆ بۆردوومان کردن کاتی لەگەل یەکتر دەدوان من بەهۆی ڕادیۆی (انصات) زۆر بەباشـی گۆیم لێ دەبوون و دەنگەکانیشـم تۆمار دەکردن بۆ سـەرووی خۆم دەنارد.

ڕژێم لەڕووی ئیمکانیات و چەک و تەقەمەنی زۆر بەتواناتر بوو لەشـۆڕش بەلام ئازایەتی و شـارەزایی هێزەکانی لەشـکری شـۆڕشـگێری کوردسـتان بەسـەرکردایەتی (بارزانی نەمر) دوژمن نەی توانی سـەرکەوتن بەدەسـت بێنێ ناچار بوو ڕێککەوتنە شـومەکەی جەزائیر مۆر بکات، وای دەزانی بەوپیلانە دەتوانێ زاڵ بێ بەسـەر ئیرادەی گەلی کورد، دووربینی و حکمەتی (بارزانی) نەمر ئەو پیلانەشـی پووچەلکردەوە دوای پشـودانێکی کورت شـۆڕش دەسـتی پێکردەوە و دوژمنی بێ هیواکرد.

هێزی کاوە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سنووری چالاکی هێزی کاوە لەچیای کێوە رەش و دەربەندی ڕانیەو ئاسۆس تا دەگاتە پشدەرو گەناو و بناری چیای(قەندیل)تا (قرناقاوەو پشت ئاشان) و (دۆڵی شەهیدان)ی دەگرتەوە، عەشیرەتی (مامەش) و (مەنگور)و (میر ئاودەلی) و (نورەدینی) و بەشێک لە عەشیرەتی (ئاکۆ) لەو سنوورە بوون، کە لە قەزای قەڵادزێ و ناحیەی سەنگەسەرو ناحیەی هێرۆ پێکهاتبوو.

لە گەڵ بەرفراوان بوونی لەشکری دوو بەتالیۆنی پشدەر بوو بە هێزی کاوە سەرەتا (حەمەدەمین فەرەج)[١] کرابە ئامیر هێز لە ساڵی ١٩٦٦ بەهۆی بیروڕای جیاوازی هێزەکەی بەجێ هێشت (ملازم نەوشیروان فوئاد مەستی)[٢] لەجێگای کرا بە ئامیر هێز ئەویش دوای ماوەیەکی کەم لە هەمان سال وەکو ئەوەی پێش خۆی هێزەکەی بەجێ هێشت بەجیابوونەوەی ئەو دوو کەسە هێزەکە هەلوەشایەوە (شەهید حسۆ میرخان ژاژۆکی[٣]) و (شەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) و شەهید خەسرۆ کاوانی[٤] و خوالێخۆشبوو مام وسو دزەیی[٥] و خوالێخۆشبوو حاتم سەعدوڵا نێروەیی و خوالێخۆشبوو

---

(١) حەمەدئەمین فەهرج: لەساڵی ١٩٢٤لەسلێمانی لەدایك بووە، دواى لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە، لەکۆتایی ساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە باڵی مەکتەبی سیاسی دەکات و لەساڵی ١٩٦٥دووبارە دەگەڕێتەوە ناو شۆڕش و دەبێتە ئامر هێزی کاوە.

(٢) نەوشێروان فوئاد مەستی مەعرووف لەساڵی ١٩٤١لە سلێمانی لەدایکبووە، لەساڵی ١٩٥٩چوویتە کۆلێژی سەربازی و ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕش کردووە، لە ١٩٦٣سەرلق بووە لە هەڵەبجە، لەساڵی ١٩٦٤بووەتە ئامر بەتالیۆنی ٥لە سەنگاو و جەباری و زەنگەنە لە دەڤەری گەرمیان، دواى بووە جێگری هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٦٦جێگری ئامر هێزی کاوە، هەر لەو ساڵەدا پەیوەندی بە حکومەت دەکات و دێتە ناو باڵی مەکتەبی سیاسی بە سەرپەرشتی ئیبراهیم ئەحمەد.

(٣) حسێن میرخان غەزالی ناسراو بە حسۆ میرخان ژاژۆکی: لە ساڵی ٩٣٢ از لە گوندی ژاژۆك – مێرگەسۆر – هەولێر لەدایك بووە، پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزان دەکات بەشداری لە بەرگری کۆماری کوردستان لە مهاباد دەکات، یاوەری مەلامستەفا بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت و دواتر بەشداری هەردوو شۆڕشی ئەیلول و گوڵان دەکات. لە ١ ٩ ١٩٨٣از لە بناری چیای قەندیل شەهید دەبێت.

(٤) خەسرۆ مەحموود کاوانی (١٩٤٦ ١٩٩١) : لە ڕێکەوتی ٣١ ٨ ١٩٦٢دەبێتە پێشمەرگە و فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی کاوە لە شۆڕشی ئەیلول بووە، چەندان جار بریندار دەبێت دواى شەڕەکانی شۆڕشی ئەیلول لە کێوەڕەشی ڕانیە بە سەختی بریندار دەبێت، ساڵی ١٩٦٥پلەی سەر لق بووە، لە دواى نسکۆی شۆڕش لە ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت. ساڵی ١٩٩١بەشداری لە ڕاپەڕینی ڕزگارکردنی شاری هەولێری کردووە، لە شەڕی بەرگریکردن لە پردێ لەکاتی هاتنەوەی ڕژێمی بەعس لە ٢٩ ٣٠ ٣ ١٩٩١شەهید کرا.

(٥) مام وسۆ دزەیی:(١٩٢٢- ١٩٨٩): لەدایکبووی هەولێر، لەساڵی ١٩٥٧پەیوەندی بە پارتیەوە کردووە، لەدەستپێکی شۆڕشی ئەیلوول فەرماندەی یەکەم مەفرەزەی لە ئەستۆ بووە، هەروەها فەرماندەی بەتالیۆنی چواری هێزی کاوە بووە، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە و لەوێش لە سەر راسپاردەی ئیدریس بارزانی دەستی بە کاری رێکخستن کردووە، ناوبراو لە پێکهێنانی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی گوڵان رۆڵی هەبووە. لە ساڵی ٩٨٠ از لە سەر بڕیاری مەکتەبی سیاسی کراوەتە بەرپرسی سەربازی ناوچەی پشدەر، لە شاری نەغەدە - ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆچی دوایی کردووە.

شێخ یەزدین محەمەد[1] هێزەکەیان دووبارە ڕێک خسـتەوە (شـەهید حسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامر هێز و (شـەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) جێگری ئامر هێز. سـەرلقەکانیش ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - شـەهید خەسـرۆ مەحموود کاوانی

٢ - خوالێخۆشبوو مام وسـو دزەیی

٣ - خوالێخۆشبوو حاتم سەعدوڵڵا نێروەیی

٤ - خوالێخۆشبوو شـێخ یەزدین محەمەد

لەسـاڵی ١٩٦٧ تەشـکیلاتی هێزی کاوە بەر فراوانتر کرا جگە لە بارەگای هێز سـێ بەتالیۆنی هەبوو.(شـەهید حەسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر هێز و خوالێخۆشبوو (بابەکر مەحموود حەوێز ئاغای پشـدەری[2]) جێگری ئامیر هێز بوو خوالێخۆشبوو (محەمەد نیهاد) سـەرپەرشـتی قەلەمی هێزی دەکرد برینپێچ (محەمەد ساڵح مینە ئاردە) و برینپێچ (جەبار عوسـمان ئەحمەد) سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی هێزیان دەکرد. خوالێخۆشـبوو (حاکم حەمەلاو سەعید) حاکمی سـنووری هێزی کاوە بوو. (عەبدوڵا مەلازادە) سـەرپەرشـتی مخابەرەی هێزی دەکرد لەدوای ئەویش (سەعید دەروێش) جێگای گرتەوە.

بەتالیۆنەکانی هێزی کاوە

أ ـ بەتالیۆنی پشـدەر

(سەیدۆ یوسف چەلکی) ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سەرلق بوون

١ -مسـتەفا فارس

٢ -شـەوکەت ئاودەل

٣ -محەمەدئەمین سـوور

٤ -أحمد مستەفا سەرلقی نورەدینیەکان بوو

---

(١) یەزدین محەمەد نەبی ناسراو بە شێخ یەزدین محەمەد: لە ساڵی ٩٢٥ از لە گوندی داویتکا – شێروان مەزن- مێرگەسۆر – هەولێر، یاوەری مەلامستەفا بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە ساڵی ٩٧٠ از بە پلەی جێگری هێزی کاوە لە پشدەر ماوەتەوە، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لە ساڵی ١٩٩١دوای ڕاپەڕین گەڕایەوە بۆ باشوری کوردستان، لە ساڵی ١٩٩٦لە یوبیلی زێڕینی پارتی دیموکرات میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٩٩کۆچی دوایی کردووە.

(٢) بابەکر مەحموود حەوێز ناسراو بە بابەکر مەحموود ئاغای پشدەری: لەساڵی ١٩٢٧لە دەڤەری پشدەر – سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بەشۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٣ئامر بەتالیۆن بووە لە هێزی کاوە، لەساڵی ١٩٦٧جێگری ئامرهێزی کاوە، ساڵی ١٩٨٥تاکو ١٩٨٨بەرپرسی هێزی تایبەت بوو سەر بە سەرۆك مەسعود بارزانی، لە ساڵی ٩٩١ اتاکو ٩٩٣ از نوێنەری جەنابی مەسعود بارزانی بووە لە پشدەر و بیتوێن، لەساڵی ١٩٩٨لەیەکێك لە نەخۆشخانەکانی لەندەن کۆچی دوایی کردووە.

ب ـ بەتالیۆنی بناری سـونێ

(عەزیز قازی[١]) ماوەیەک و لەدوای ئەویش (شـەهید خەسـرۆ کاوانی) بووە ئامیر بەتالیۆن. ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -حاجی خالد کاوانی

٢ -مەلا عومەر بابکەیی

٣ -قادر عەبدوڵا بارزانی

د ـ بەتالیۆنی دۆڵی شـەهیدان

(شەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) ئامیربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -خوالێخۆشبوو شـێخ یەزدین محەمەد

٢ -عەلی مسـتەفا[٢]

٣ -عەبدولڕەحمان سـێوەیسـی

هێزی کاوە لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لە دوای رێککەوتنی١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجـی(١٢) ی (حـەرەس حدود) لـەقەڵادزێ سـنووری هێزی کاوە لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە پێکهێنرا کە لـە پێشـمەرگەکانی هێزی کـاوە و هێزی سـەفین و هێزە ڕزگاری پێک هاتبوو(شـەهید حەسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر فەوج خوالێخۆشبوو

(١) عەزیز قازی حەمەد: لەساڵی ١٩٢٨لە گوندی ئافریان (هەولێر، شەقلاوە، هەریر) لە دایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٣ دەبێتە پێشمەرگە لە گوندی (کانیاڵنجا)لەگەڵ عەلی قازی کە برای گەورەی بووە بەشداری شۆڕشی ١٩٤٣- ١٩٤٥بارزانی کردووە کە ساکۆ کانیەلنجی سەرقۆڵی بووە، لە ساڵی ١٩٤٥بەشداری شەڕی مەیدان موریکی کردووە، ئاواهرەیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو لە ٢ ٣ ١٩٤٦چوویتە ڕێز کۆماری مهاباد لە کوردستان، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە کاتی ڕاگەیاندنی شۆڕشی ئەیلول دەچیتە هێزی قەرەداغ و هێزی کاوە و لەساڵی ١٩٦٣سەرلق بوو لە هێزی قەرەداغ و بەشداری شەڕی (قاتەکانی شاری کفری)کردووە، لە ساڵی ١٩٦٤فەرماندەی بەتالیۆنی ٩ ی هێزی قەرەداغ و لەساڵی ١٩٦٦ فەرماندەی بەتالیۆنی ٤ی هێزی قەرەداغ بووە، لەساڵی ١٩٧٤کرا بە فەرماندەی هیزی کەرکوك و لە ساڵی ١٩٧٥ئاوارەیی ئیران دەبێت، لە ساڵی ١٩٧٦لەگەڵ خێزانەکەی لە ویلایەتی کالیفورنیا - سکرامێنتۆ نیشتەجی دەبێت و لە کونگرەی١٢ی پارتی دیموکراتدا میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتوە و رۆژی ١٣ ٨ ٢٠٠٦کۆچی دوایی کرد.

(٢) عەلی مستەفا عومەر دۆڵەمەری: خەڵکی گوندی لێلۆك- مەزنێ - مێرگەسۆر - هەولێر، بەشداری لە ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧ بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە،

(عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) جێگری ئامرفەوج . (شـەهید عیزەددین قەرەمحەمەد) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو فەوجەکە (٥) (سـریە)ی هەبوو:

١ - خوالێخۆشبوو سـەیدۆ یوسـف

٢ - شـەهید خەسـرۆ کاوانی

٣ - خوالێخۆشبوو مام وسـو دزەیی

٤ - تاهیر تۆفیق زراری

٥ - شـێخ محەمەد سەلمان

ئەو پێشمەرگانەی تر کە نەخرابوونە سەر میلاکی فەوجی ١٢ی پاسەوانی سنوور خوالێخۆشبوو غەزالی میران ژاژۆکی سەرپەرشتی دەکردن.

هێزی کاوە لە قۆناغی سـێ یەم سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوایی هەڵگیرسانەوەی شەڕی داسەپاو و پاشگەز بوونەوەی ڕژێم لە ڕێککەوتننامەی ئازار فەوجی ١٢ حرس حدود (پاسەوانی سنوور) هەروەک فەوجەکانی تر هەڵوەشایەوە هێزی کاوە بەشێوەیەکی بەرفراوانتر تەشـکیل کرایەوە (شـەهید حەسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر هێز و (مەحموود کاکـە زیاد کۆیـی) کرایە جێگری ئامر هێز ماوەیەک لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (شـێخ یەزدین) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو (سـەیدۆ یوسـف چەلکی) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (نوری سلێمان غەزالی) ماوەیەک و (حاجی کاک حسێن) ماوەیەک یاریدەدەری ئیدارەی هێـز بـوون، (عەبدوڵا مام عەلی) و (حاجی حاجی برایم) هەریەکەو ماوەیەک سـەرپەرشـتی دارایی هێزیان دەکرد . (نەجات حەسەن) ماوەیەک و (ئازاد حەمە سـور ئەمین) ماوەیەک سـەرپەرشـتی قەلەمی هێزیان دەکرد.

بەشـەکانی تری هێز بەو شـێوەی خوارەوە بوون:

أ ـ مخابەرەی هێز (سعید دەرۆێش) بەرپرسـی مخابەرەی هێز بوو ، (شـێخ نجم الدین) و (أحمد نادر) و (جبار أسعد) و (عەریف محمد هەورامی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ،

ب ـ تۆپخانەی هێز_(ملازم عومەر بیبانی) و (شـەهید شـەوکەت شـێخ یەزدین[1]) سەرپەرشـتیان دەکرد تۆپەکان بریتی بوون لەیەک تۆپی (٢٥ ڕەتل) و چەند تۆپێکی هاوەنی(١٢٠ ملم) و

(١) شەوكەت شێخ یەزدین محەمەد (١٩٥٦- ٢٠٠٤): لە شاری تاشکەندی پایتەختی ئوزبەکستان لەدایك بووە، باوكی یەكێك لە یاوەرانی مەلا مستەفا بارزانی بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت و خێزانەکەیان لەساڵی ١٩٥٩ گەڕاونەتەوە کوردستان و لە شاری هەولێر نیشتەجێ بوونە، لە دوای نسكۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی ئێران دەبێت و دوای هەڵگیرسانی شۆڕشی گوڵان لە بواری کارگێڕی و دارایی لەگەڵ کاك ئیدریس بارزانی کاری کردووە، لە کۆنگرەی یازدەیەمینی پارتی دیموکراتی

(٨٢ملم) هەرچەندە تۆپەکان کۆن بوون وگولە تۆپیش کەم بوو بەڵام لەکاتی دەست بەکاربوون یان کاریگەر بوون.

ج ـ دژی ئاسـمانی (ملازم خدر هەمزە) سـەرپەرشـتی بەشـی دژی ئاسـمانی دەکرد

د ـ هێزی پاڵپشـتی (اسناد) (نوری سـلێمان غەزالی) سـەرپەرشـتی دەکـردن و لـە دوو بـەش پێک هاتبوو:

١ـ هەندەســە (عەریف عوسـمان) سەرپەرشـتی دەکردو ئەرکیان دانان و هەڵگرتنی مین و پوچەڵکردنەوەی بۆمبی نەتەقیوی دوژمن بوو

٢ ـ بەشـی هاوەنی بچووک و (بی ١٠) (عەلی مسـتەفا) سـەرپەرشــتی دەکرد

هـ ـ دادگایی هێز خوالێخۆشبوو(حاکم حەمەلاو سەعید) سـەرپەرشـتی دەکرد .

و ـ نەخۆشـخانەی هێز (دکتۆرعوسـمان) سـەرپەرشـتی دەکردو برینـپێچ (جەبار عوسـمان ئەحمەد) و (ساڵح مینە ئاردە) هاوکاریان دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی کاوە لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ - بەتالیۆنی پشـدەر

(سـەیدۆ یوسـف چەلکی) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن و خوالێخۆشبوو (عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) لەدوای ئەو بووە ئامر بەتالیۆن (چەتۆ مەلا ڕەشید) جێگری بوو.

ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ -ئەحمەد محەمەد عەبدوڵا

٢ -مەلا ڕەش

٣ -محەمەد ئەمین سـور

٤ -مسـتەفا فارس

٥ -أحمد مستەفا سەرلقی نورەدینیەکان بوو

ب - بەتالیۆنی بناری مەنگوڕایەتی

(ملازم حەسەن) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون:

کوردستان لە ساڵی ١٩٩٣بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لە کابینەی سێیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەزیری دارایی دەستنیشان کراوە، لە کۆنگرەی دوازدەیەمی پارتی جارێکی تر بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لە ٩ی شوباتی ٢٠٠٤لەگەڵ چەندین سەرکردە و کادیری پارتی لە کردەوەیەکی تیرۆریستی شەهید کرا.

١ -شـەهید مەلا عومەر بابکەیی

٢ -قادر مسـتەفا

٣ -بایز عەزیز

٤ -عومەر میرخان

ج - بەتالیۆنی دۆڵی شـەهیدان

(شـەهید خەسـرۆ کاوانی) ئامیر بەتالیۆن(تەها حاجـی حسێن) جێگری بوو.

ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون:

١ -حاجی خالد کاوانی

٢ -تاهیر تۆفیق زراری

٣ -مەلا حەسەن شـاخی

٤ -قادر حەسەن

د -بەتالیۆنی بەری مەرگە

خوالێخۆشبوو(مام وسودزەیی) ئامربەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ -ئیبراهیم عەلی گاور[(١)]

٢ -عەبدوڵا حەمە عەلی

٣ -شـەهید مەلۆ محەمەدئەمین

ھ - بەتالیۆنی بەرگری مللی

سـەربە بارەگای هێز بوو ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون

١ -هەمزە ئاغای مەنگوڕ

٢ -جەوهەر ئاغای لێوژە

٣ -حەمە عارەب هەڵشـۆیی

---

(١) ئیبراهیم عەلی قادر ناسراو بە برایم عەلی گاور: لەساڵی ١٩٦١لە لایەن ڕژێمی عێراق گیراوە بۆ ماوەی ٣ساڵ لە بەندیخانە ماوەتەوە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە یەکێتی قوتابیان کردووە، لەساڵی ١٩٦٤بەپلەی کادیر بۆ ڕێکخراوی مەرگ گوازراوەتەوە، لەساڵی ١٩٦٧بۆ بەشی عەسکەری لقی ٤ی پارتی گوازراوەتەوە، ساڵی ١٩٦٨بووەتە سەرلق لە بەتالیۆنی چواری هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٧٠بۆ هێزی کاوە گوازراوەتەوە، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٧٧لەسەر فەرمانی کاك ئیدریس بارزانی بۆ چەند کاری تایبەت گەڕاوەتەوە کوردستان، بەشداری لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١کردووە.

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی کاوە

١ - شـەڕی سـەنگەسـەر لەساڵی ١٩٦٧
٢ - شـەڕی سـەنگەسـەر لەسـاڵی ١٩٦٨
٣ - شـەڕی قەڵادزێ لە سـاڵی ١٩٦٩
٤ - شـەڕی بەری مەرگە لە سـاڵی ١٩٦٩
٥ - شـەڕی دۆڵی شـەهیدان لە سـاڵی ١٩٦٩
٦ - شـەڕی کێوەڕەش لە سـاڵی ١٩٧٤
٧ - شـەڕی هەڵشـۆ لە سـاڵی ١٩٧٤
٨ - قوەتێکی هێزی کاوە بەهاوکاری لەگەڵ هێزی بێتواتە لە ساڵی ١٩٧٤ بەشـداری لە شـەڕی بەنی حەریر کرد.

هێزی سـەفین لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـنووری چالاکی هێزی سـەفین ، لە هیزۆپ و هەیبەسـوڵتان و حاجی قەڵا و دۆڵی سـماقوڵی و باواجی و دەربەندی گۆمەسـپان و ڕووباری بەسـتۆڕە تاکـو زێی گەورە و ناوچەی زرارەتی و دەشـتی حـەریر و میراوە و کڵاوقاسـم و دۆڵی هیران. بە درێژایی تاوەکو جەلـی و سـکتان سـنوورەکە قەزای (شـەقلاوە) و قەزای (کۆیە)ی دەگرتەوە .سنوورێکی بەرفراوان بوو، دوژمن هەمیشـە هەوڵـی داگیر کردنی چیای سـەفینی دەدا.

ئامر هێزەکان یەک لەدوای یەک ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - ملازم ڕەشید سـندی
٢ - خوالێخۆشبوو موقەدەم عەزیز ئاکرەیی
٣ - ڕەئیس فەوزی
٤ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس یوسـف میران

جێگری ئامر هێزەکانیش ئەو بەرێزانە بوون:

١ - شـەهید معاون دڵشـاد
٢ - عەبدولڕەزاق بێتوشـی

٣- خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی[1]

٤ - خوالێخۆشبوو مەحموود عەزیز بەگ

(عەریف حەمید خۆرانی) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو (عەبدال ئاکرەیی بەرپرسی دارایی هێز بوو (کاک سدیق هیرانی) سـەرلقی بارەگای هێز بوو

بەشـەکانی تری هێزی سەفین بەو شـێوەی خوارەوە بوون

أ ـ مخابەرەی هێز ئەو بەڕێزانە هەر یەکەو ماوەیەك سەرپەرشتیان دەکرد

١ - خوالێخۆشبوو حەسەن خدر ڕەشـۆ

٢ - گلیانە پترۆس

٣ - خوالێخۆشبوو وەلی ئەحمەد

٤ - خوالێخۆشبوو مەلا حەمەدئەمین خەلیل

ب ـ دادگای هێز

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک حاکمی هێز بوون :

١ - خوالێخۆشبوو کوێخا عەزیز سـماقولی

٢ - حاکم عەلا ئاکرەیی

٣ - حاکم سابر ڕەشید ئاکرەیی

ج ـ هەندەسـەی هێز

(شـەهید ساڵح نەفاسـە) سـەرپەرشـتی دەکرد

---

(١) تاهیر عەلی والی: لەساڵی ١٩٣٨لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە کۆلێژی سەربازی بەغدا وەرگیراوە و لەساڵی ١٩٦٠بە پلەی ملازم دەرچووە، لە تەمموزی ١٩٦٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕشەوە کردووە لە هێزی سەفین و دوای وەکو سەرلق بۆ دۆلی ئاکۆیان گواستراوەتەوە، لەساڵەکانی ١٩٦٤- ١٩٦٥جێگری ڕەشید سندی بوو لە هێزی سەفین و لەساڵی ١٩٦٩بۆ ماوەی ٥مانگ ئامر هێزی قەرەداغ بوو، لەساڵی ١٩٧٠بۆیتە ئامر فەوجی ٧ی پاسەوانی سنوور لە پێنجوێن، لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول گەڕاوەتە سلێمانی و لەساڵی١٩٧٩ دەبێتە ئەندامی مەکتەبی سیاسی حزبی سۆشیالیستی کوردستان، لە ڕێککەوتی ٢ی کانوونی یەکەمی ١٩٨٢لە چیای قەندیل دەکەوێتە ژێر بەفر و دەمرێت.

بەتالیۆنەکانی هێزی سـەفین لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەکی دۆڵی سـماقوڵی

خوالێخۆشبوو (عەریف عەلی مولود[١]) ماوەیەک وخوالێخۆشبوو(مەلا غەریب) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون ،

١ -تاهیر تۆفیق زراری

٢ -حەمەد حەسەن خۆرانی

٣ -سـەلمان شـێخ محەمەد خۆرانی

٤ -عەلی میرۆ زراری

٥ -سـەلمان عەلی ئاغای خۆرانی

٦ -حسێن نەجم باداوەیی

٧ -شـەهید حەمەدئەمین عەزیز زراری

ب ـ بەتالیۆنی دووی حاجی قەڵا

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون

١ - ملازم خدر دەبباغ

٢ - خوالێخۆشبوو ئەحمەد حەمەدئەمین دزەیی

٣ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس بەکر کۆیی[٢]

٤ - خوالێخۆشبوو دکتۆر خالد سەعید[٣]

٥ - خوالێخۆشبوو فەرهاد ئیبراهیم ئەفەندی

---

(١) عەریف عەلی : پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول و گوڵان بووە، ساڵی١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان کردووە. ساڵی ١٩٨٠دەچێتە ڕێزی حزبی سۆسیالیستی کوردستان.

(٢) بەکر عەبدولکەریم حەوێزی ناسراو بە ڕەئیس بەکر: لەساڵی ١٩١٤لە کۆیە- هەولێر لەدایك بووە، خوێندنی ئامادەیی خۆی لە بەغدا تەواو کردووە، لەساڵی ١٩٣٦ لە کۆلێژی جەنگ لە شاری بەغدا بە پلەی ملازم دوو تەواو کردووە، لەساڵی ١٩٤٤لەگەڵ مستەفا خۆشناو سەردانی مەلا مستەفا کردووە لە ناوچەی بارزان بەمەبەستی پەیوەندی کردن بەشۆڕشەوە، ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بووە.

(٣) خالید سەعید ناسراوە بە دکتۆر خالید(١٩٣٤ - ١٩٧٨) : لەدایکبووی هەولێر، ئەندامی یەکێتی قوتابیانی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٦پەیوەندی بە ڕێزی پێشمەرگە دەکات، لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا پلەی سەرلق و دواتر فەرماندەی بەتالیۆن و چەندین جاریش فەرماندەیی هەندێ هێزی گەڕۆکی کردووە، لە ساڵی ١٩٧٥لە دامەزرێنەرانی بزوتنەوەی سوشیالیستی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٧دەبێتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، لە ساڵی ١٩٧٨کوژراوە.

٦ - شـەهید عیزەددین قەرە محەمەد[1]

٧ - خوالێخۆشبوو عەریف عەلی مەولود

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو بورهان ئاغا

٢ - خوالێخۆشبوو عوسـمان کۆرەکی

٣ - شـێخ حەسـیب

٤ - گوڵەباخ کۆیی ناسـراوە بە پورزا

٥ - مەغدید ئیسماعیل

٦ - حەسەن سـۆفی

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـەفین

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

٢ - خوالێخۆشبوو ئیبراهیم کاکۆ

٣ - ڕەسوڵ فەقێ

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو مسـتۆ حاجی ئەمین

٢ - خوالێخۆشبوو واحد کوێخا عەزیز

٣ - ئەحمەد مەلا قادر

٤ - کەریم فەقێ گەرۆتەیی

٥ - شـێخۆ دەراشـی

٦ - تەها بەگی وەرێ

٧ - هاشـم باپیر ئاقوبانی[2]

---

(١) عیزەددین قەرە محەمەد:(١٩٤٤-١٩٧٤): لە کەرکوك لەدایك بووە، لەدوای شۆڕشی ١٤ ی تەمموزی ١٩٥٨ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دوای ماوەیەك دەبێتە ئامر بەتالیۆن، لە ساڵی ١٩٧٤ دەبێتە ئامر هێزی ڕزگاری.

(٢) هاشم باپیر شێخە ناسراو بە هاشم ئاقوبانی: لەدایکبووی گوندی ئاقوبان – شەقڵاوە - هەولێر، لە تەمەنی ١٦ ساڵییەوە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

هێزی سەفین لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لە ساڵی ١٩٧٠ هێزی سەفین (٤٠٠) پێشمەرگەی هەڵبژاردەی دابەشکرایە سەر فەوجی دووی (حەرەس حدود)ی بالیسان و (فەوجی ١٢ی حەرەس حدود)ی قەڵادزێ (٢٦٠) پێشمەرگەلە فەوجی دوو وە (١٤٠) پێشمەرگە لە فەوجی ١٢ دامەزران . پێشمەرگەکانی تری هێزی سەفین خوالێخۆشبوو (مەحموود عەزیز بەگ) سەرپەرشتی دەکردن.

هێزی سەفین لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

دوای هەڵوەشانەوەی فەوجەکانی حەرەس حدود هێزی سەفین لە ساڵی ١٩٧٤ دووبارە پێکهێنرایەوە، بەو شێوەیەی خوارەوە: خوالێخۆشبوو (فازل سۆرانی) ماوەیەک ئامر هێز بوو لە دوای ئەویش (ڕەسوڵ فەقێ) بووە ئامر هێز خوالێخۆشبوو (مەحموود عەزیز بەگ) ماوەیەک و(معاون یاسین تەها) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (کاک سدیق هیرانی) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو . (سدیق خۆرانی) جێگری بەرپرسی ئیدارە بوو (سەلام گۆران) بەرپرسی دارایی هێز بوو. خوالێخۆشبوو (مستەفا مەجید هیرانی) بەرپرسی قەلەمی هێز بوو خوالێخۆشبوو برینپێچ (محەمەد نەجم[1])کە بە محەمەد کشتۆ ناسراوە سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزی دەکرد خوالێخۆشبوو(سابر ڕەشید ئاکرەیی) حاکمی سنووری هێزی سەفین بوو هێزی پاڵپشتی (اسناد) ملازم عومەر ڕەفعەت سەرپەرشتی دەکرد بریتی بوو لە سێ بەش ئەوانیش:

أ - تۆپ خانە

عەریف عەلی ڕەقەم دوو سەرپەرشتی دەکردن ئەو بەرێزانەشی لەگەل بوون:

١ - تۆپی (١٢٠) ملم (عەریف سدیق ساردکەیی) سەرپەرشتی دەکرد.

٢ - تۆپی (١٠٧) ملم (عەزیز حاجی حەوێز) سەرپەرشتی دەکرد

٣ - تۆپی (٨٢) ملم (عەریف حەسەن خەتاب گەلیاوەیی) سەرپەرشتی دەکرد.

٤ - تۆپی (بی ١٠) کاک عەلی سەرپەرشتی دەکرد .

---

(١)محەمەد نەجیم تەها ناسراو بە مام قشتۆ: لەساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پێشمەرگە کردووە، لەساڵی ١٩٦٢ بەشداری لە شەڕی کەپکی شەهیدان کردووە کە تێدا مەحموود کاوانی و حەمید کاوانی شەهید بوون.

ب - هەندەسـە (ملازم شـێخ سەعید) سـەرپەرشـتی دەکرد .

ج - دژی ئاسمانی ناوی سـەرپەرشـتیارو پێشـمەرگەکانی دژی ئاسـمانیم لەبەر دەسـت نیە داوای لێبوردن دەکەم.(مەلا حەمەدئەمین خەلیل) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (جلال تاها مامەجەلکی) و وەلی أحمد) و (رشاد حمید کاوانی) و خدر مولود ڕۆستەم بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ،

بەتالیۆنەکانی هێزی سـەفین لە قۆناغی سـێیەم

أ ـ بەتالیۆنی یەکی دۆڵی سـماقوڵی

خوالێخۆشبوو(مەلا غەریب) ئامربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - حسێن باداوەیی

٢ - محەمەد حەسەن خۆرانی

٣ - شـەهید سلێمان بیرێژی[١]

٤ - سەلمان عەلی ئاغا

٥ - سەلمان شـێخ محەمەد خۆرانی

٦ - مەلا خالد کێشـکەیی

٧ - شـێخ محەمەد قادر باداوەی

٨ – شەهید سەید کمال سالح عبدالله (سماقولی گرتك)

٩ – عوسمان حسن کریم قەلاسنجی

ب ـ بەتالیۆنی دووی حاجی قەڵا ،

خوالێخۆشبوو (واحد کوێخا عەزیز) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو. ئەوبەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو حاجی حسێن زراری

٢ - خوالێخۆشبوو عوسـمان کۆڕەکی

---

(١) سلێمان کەریم مەلا مەحموود ناسراو بە سلێمان بیرێژێ:(١٩٤٨- ١٩٨٠) لە گوندی بیژێر سەر بە قەزای شەقڵاوە - هەولێر لەدایك بووە، ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، ساڵی ١٩٦٤دەکرێتە سەرپەل لە هێزی سەفین، ساڵی ١٩٧٥دەبێتە سەرلق لەهەمان هێز، دوای نسکۆی شۆڕش بۆ باشووری عێراق دوور دەخرێتەوە، لەساڵی ١٩٧٦لەگەڵ هەندێك پێشمەرگەی تر مەفرەزەیەك پێك دێنن بۆ درێژەدان بە خەبات، لە بەرواری ٢٩ ٦ ١٩٨٠بەدەستی پاسەوانی خۆی لە خەودا شەهید دەکرێ.

٣ - شـێخ حەسـیب
٤ - ئەنوەر شــوانی

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـەفین

(کەریم فەقێ گەرۆتەیی) ئامر بەتالیۆن بوو،(هاشـم باپیرئاقوبان) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - تەها بەگی وەرێ
٢ - عەزیز دەربەندی
٣ - ئەحمەد مەلا قادر
٤ - شـێخ محەمەد نادر
٥ - ئەحمەد زەخۆک
٦ - سەعید شـێخە ئاقوبانی
٧ - شـەهید نورۆ حاجی ئەنوەر
٨ - سـتار مەولود

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی سەفین

أ - لە ساڵی ١٩٦٥ ئەو شەڕە گرنگانە بوون:
١ -شـەڕی دەربەندی گۆمەسـپان
٢ -شـەڕی زیارەت
٣ -شـەڕی کلکەی سـەفین
٤ -شـەڕی بانەنۆک
٥ -شـەڕی کەپکی گەرۆتە
٦ -شـەڕی شـەکرۆک
٧ -شـەڕی سـەفین
٨ -شـەڕی کڵاو قاسـم
ب - لەسـاڵی ١٩٦٦ ئەو شـەڕە گرنگانە بوون:
١ -شـەڕی سـەفین

٢ -شـەڕی ئاقوبان

٣ -شـەڕی کڵاو قاسـم

٤ -شـەڕی حاجی قەڵا

٥ -شـەڕی سـکتان ـ هیزۆپ

٦ -شـەڕی ئاوەگرد ـ جەلی

ج - سـاڵی ١٩٧٤ و١٩٧٥ئەو شـەڕە گرنگانە بوون:

١ -شـەڕی دەربەندی کۆڕێ

٢ -شـەڕی دەربەندی گۆمەسـپان

٣ -شـەڕی کورەدێر

٤ -شـەڕی جەلی و ئاوەگرد و دۆڵی ئەسـحابان

٥ -شـەڕی چیای سـەفین سـەرتاسـەر

٦ -شـەڕی دۆڵی هیران سـەرتاسـەر

٧ -شـەڕی شـیشـار

٨ -شـەڕی ماکۆک

٩ -شـەڕی دۆڵی شـاولی و گوڵان

هێزی بێتواتە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـنووری چالاکی هێزی بێتواتە، لە بیتوێن ودۆڵی خەلەکان دەسـتی پێ دەکرد تا وەکو ماکۆک و شـیشـار و چیای هەورێ و زینەتیرو بەنی هەریر و لە دۆڵی ئاڵانە کۆتایی دەهات. کاتی پێکهێنانی هێزەکانی سنووری لەشـکری دوو بەتالیۆنی بێتواتە هەروەکو خۆی مایەوە سەربە هیچ هێزێک نەبوو (شـەهید عەلی شەعبان) ئامر بەتالیۆن بوو (مامۆستا مەلا قادری بێتواتە) جێگری بوو (ئەحمەد خێزان) بەرپرسی ئیدارە بوو، خوالێخۆشبوو (مەلا سلێمان نانەکەلی) بێتەلی بەتالیۆنەکە بوو برینپێچ (حەمەدئەمین بێتواتەیی) سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی بێتواتەی دەکرد. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -خەلیل ئیسماعیل سـیتۆ

٢ -شـەهید تانجۆ یونس[١]

٣ -تەیب هەرنی

---

(١) تانجۆ یونس لەساڵی ١٩٧٥لە شۆڕشی ئەیلوول ئامر بەتالیۆن بووە

هێزی بێتواته له قۆناغی دووەم له ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٥

لەدوای ڕێککەوتنی (١١) ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (٢) حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) له بالیسان پێکهێنرا (٢٤٠) پێشمەرگەی بەتالیۆنی بێتواته و (٢٦٠) پێشمەرگەی بەتالیۆنی (١) و بەتالیۆنی (٣)ی هێزی سەفین له فەوجەکه کرانه حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) که بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:(شەهید عەلی شەعبان) ئامر فەوج و (ڕەسوڵ فەقێ) جێگر و (حەسەن ئەحمەد هەرنی) یاریدەدەری بوو، فەوجەکه (٥) سریەو هەروەها(١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و (١٢٤) (حەرەسی یەک خەت) پێک هاتبوو هێزی ئامر سریەکان ئەو بەرێزانە بوون:

١ -خەلیل ئیسماعیل سیتۆ

٢ -شەهید تانجۆ یونس

٣ - شەهید ڕەفیق نێروەیی

٤ - حاجی عەزیز نێروەیی

٥ - هاشم باپیر ئاقوبانی

هێزی بێتواته له قۆناغی سێیەم لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوای هەڵوەشانەوەی فەوجی(٢)ی حەرەس حدود له ساڵی ١٩٧٤ هێزی بێتواته پێکهێنرا بەم شێوەیه : شەهید (عەلی شەعبان) ئامر هێز بوو. (ملازم شێخ مەهدی) هیرانی جێگری ئامر هێز بوو. (مامۆستا مەلا قادر) یاریدەدەری ئامر هێز و (مامۆستا مەلا ی مستێ) بەرپرسی ئیدارەی هێز و (حەسەن ئەحمەد هەرنی) بەرپرسی دارایی و پاراستنی هێزبوو. (عومەرمەلا زادە) سەرلقی بارەگای هێز و (حاکم نوری) حاکمی سنوری هێزی بێتواته بوو برینپێچ (محەمەدئەمین بێتواتەیی) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی دەکرد (ملازم حەسەن خۆشناو) سەرپەرشتی هێزی بەرگری مللی دەکرد. خوالێخۆشبوو (مەلا سلێمان نانەکەلی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (أکرم سولیمان)و (محمد مستەفا) و دلاوەر حمد قادر بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون.

به تالیۆنەکانی هێزی بێتواتە

أـ بەتالیۆنی ماکۆک

(خەلیل ئیسماعیل سـیتۆ) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شـەهید بابەکر حەمەدئەمین بالیسـانی

٢ -شـەهید شـینە بۆلی

٣ -تەیب ساڵح هەرنی

٤ -کەمال بەگی وەرێ

٤ – شەهید باوەکر بالیسانی لەدوای ئەو حمد أمین باوەکر جێگای گرتەوە

ب ـ بەتالیۆنی بەنی حەریر

شـەهید (تانجۆ یونس) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شـەهید ڕەفیق نێروەیی

٢ -شـەهید سابر عەلی

٣ -نوری سـاردکەیی

٤ – حاجی کاکۆل دەراشی

ج ـ بەتالیۆنی دۆلی خەلەکان

(گولەباخ) کۆیی کەبە(پورزا) ناسراوە ئامر بەتالیۆن و محمەد تاهیر حسێن جێگری بوو ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -محەمەد دیلان

٢ -شـەهید عەریف جەمیل . لەدوای ئەو ئەحمەد دۆشـکە بووە سـەرلق

٣ -قادر فەقێ ئیسـماعیل

٤ -ئیبراهیم فاروق ئاغای کۆیی

د - بەتالیونی هێزی پشتیوانی

مەلا سـلێمان خۆرانی ئامر بەتالیۆن و سەیفوڵا محەمەد تاهیر جێگری بوو ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - نەزیر محەمەد تاهیر
٢ - عەریف ئیبراهیم
٣ - اسماعیل کەمال

شـەرەکانی سـنووری هێزی بێتواتە لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

١ - شـەڕی ماکۆک
٢ - شـەڕی شـیشـار
٣ - شـەڕی بەنی حەریر
٤ - شـەڕی زینەتیر
٥ - شـەڕی دۆڵی ئاڵانە

شایانی باسە هێزی دەشـتی هەولێر و هێزی سەفین لەبەشێکی ئەو شەڕانە بەشـدار بوون.

هێزی دەشـتی هەولێر

سـنووری چالاکی هێزی دەشـتی هەولێر، لە جادەی سـەرەکی هەولێر- دێگەڵە – کۆیە دەستی پێ دەکرد تا سنووری قەزای مەخمور لەخواروو تا ڕووباری بەسـتۆڕە لە سـەروو، نێوان هەردوو زێی گەورە و وزێی بچووک و دەشـتی هەولێری بەتەواوی دەگرتەوە .

هێزی دەشـتی هەولێر لەقۆناغی یەکەم لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـەرەتا دەشـتی هەولێر بەتالیۆنێک بوو سـەر بە هێزی سـەفین (ملازم ئیسماعیل) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (فارس حەمەد باوە)[١] بووە ئامر بەتالیۆن (تاهیر حاجی) جێگری بوو. ئەو بەریزانە سـەرلق بوون:

(١) فارس حەمەد باوە: لەساڵی ١٩٣٣لەدایك بووە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بەڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان دەکات، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، ساڵی ١٩٦٤دەبێتە سەر لق، ساڵی ١٩٦٥ئامر بەتالیۆنی دەشتی هەولێر سەر بە هێزی سەفین، ساڵی ١٩٦٨ئامر هێزی دەشتی هەولێر، لەساڵی ١٩٩٥کۆچی دوایی کردووە.

١- شـەهید عەلی حسێن گردەسۆری
٢ - سـەید کاکە[1]
٣ - خوالێخۆشبوو حەسەن عەلی بلْباس
٤ - ئەحمەد حاجی عەلی

لەساڵی ١٩٦٧ هێزی دەشـتی هەولێر بەم شـێوەیەی خوارەوە پێکهێنرا خوالێخۆشبوو (فارس باوە) ئامرهێز و خوالێخۆشبوو(سابر شـێخ جامی) جێگری ئامرهێز بوو (سەعید فەتحی) ناسـراو بە سەعید دارایی بەرپرسی ئیدارە و دارایی بوو (بەدیع حاجی ئەمین) بەرپرسی قەلەم بوو، (محەمەد ڕەسـول)[2] بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو (وەلی حسێن) و (عەزیز ئیسماعیل) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون، هێزی پاڵپشتی (إسناد) (عەبدوڵا ئەبو شـوارب[3]) سـەرپەرشـتی دەکرد. برینپێچ (یوسف باداوەیی) کەبە (دکتۆر یوسف) ناسـراو بوو سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی هێزی دەکرد، دادگای هێز (حاکم محەمەد حەدۆ) ماوەیەک و (حاکم نوری) ماوەیەک سـەرپەرشـتیان دەکرد .

بەتالیۆنەکانی دەشـتی هەولێر لە ١٩٦٨ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەک

(سـەید کاکە) ئامر بەتالیۆن و (جەمیل پیرداود) جێگر بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:
١ -مامە حەمەدئەمین
٢ -ڕۆسـتەم حەمەدئەمین
٣ -سابر کاکەشـین
٤ -غەفور ئەحمەد سـەید عوبێد

---

(١)کاکە ئیسماعیل عومەر ناسراو بە سەید کاکە : لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٢هەولێر، ساڵی ١٩٥٣پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی کردووە، ساڵی ١٩٥٦لە بەر چالاکی سیاسی بەند کراوە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگە کردووە، ساڵی ١٩٦٦بۆ بە سەرلق، ساڵی ١٩٧٤فەرماندەی بەتالیۆن، ساڵی ١٩٧٦دەستەی دامەزرێنەری بزوتنەوەی سوسیالیستی کوردستان، ساڵی ١٩٧٦بۆ جاری دووەم دەبێت بە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٩ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی سوسیالیستی یەکگرتنی کوردستان، ساڵی ١٩٨٥ئەندامی مەکتەبی سیاسی حزبی سوسیالیستی کوردستان، ساڵی ١٩٩٢ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی یەکگرتنی کوردستان، ساڵی ١٩٩٣ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی لە کۆنگرەی یازدەیەم، ساڵی ٢٠٠٥ئەندامی ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستان، ساڵی ٢٠١٠میدالیای بارزانی نەمر پێبەخشراوە.

(٢) محەمەد ڕەسول محەمەد ناسراو بە محەمەد لاسلکی: لەساڵی ١٩٦٣لە بەشی بێتەلی پۆلیسی کۆیە کاری کردووە، دوای بە ٥٠چەك و ئامێرێکی ژمارە ٩(بێتەل) پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد.

(٣) عەبدوڵا عومەر مورادی ناسراو بە عەبدوڵا ئەبو شوارب: لەساڵی ١٩٤٤لە شەمامك – هەولێر لەدایکبووە، لە ساڵی ١٩٦٥ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٨لە خولێکی فێربوونی بەکارهێنانی تۆپی(١٠٦) بەشداری دەکات، لەدوای ڕێککەوتنی ساڵی ١٩٧٠دەبێتە پاسەوانی سنوور لە فەوجی دەربەندی گۆمەسپان.

ب ـ بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشبوو (عەریف عوسمان) ئامر بەتالیۆن بوو (عەبدولڕەحمان حاجی عەلی) جێگری بوو . ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون :

١ -شـەهید مسـتەفا غەفوور
٢ -حەسەن عەلی بلباس
٣ -سەعدی گچکە
٤ -قادر حەمە سەعداوەیی
٥ -قادر عەزیز گەردی[١]
٦ -خوالێخۆشبوو عەلی برنۆ[٢]

د ـ بەتالیۆنی سـێ

(شـەهید ئەحمەد حاجی) ئامر بەتالیۆن بوو خوالێخۆشبوو (عەلی حەسەن) ماوەیەک و (شەهید جەبار محەمەد) ماوەیەک جێگر بوون. ئەو بەرێزانەسەرلق بوون:

١ - مەلا عومەر محیەددین
٢ - مسـتەفا خدر
٣ - عەریف سەلیم

هێزی دەشـتی هەولێر لە قۆناغی دووەم لە ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای رێککەوتنـی ئازاری ١٩٧٠ لە سـنووری هێزی دەشـتی هەولێر فەوجی (١١) ی حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) پێکهێنرا لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە خوالێخۆشبوو(فارس حەمەد باوە) ئامر فەوج بوو، خوالێخۆشبوو (سابر شـێخ جامی) جێگری بوو،(عەریف سەلیم) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو. ئەو بەرێزانە ئامر سریە بوون:

---

(١) عەبدوڵا عەزیز مەولود ناسراو بە قادر عەزیز گەردی: لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان کردووە، لەساڵی ١٩٦٤دەبێتە سەر دەستە لە دەشتی هەولێر و دواتر بوویتە سەر پەل و سەر لق لە ئامر بەتالیۆنی فارس باوە، لەساڵی ١٩٧٥دەبێتە یاریدەدەری ئامر بەتالیۆن لە هێزی دەشتی هەولێر، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی سێزەدەیەمی پارتی لەساڵی ٢٠١٠مەدالیانی بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

(٢) عەلی حەمەد عەبدوڵرەحمان ناسراو بە عەلی برنۆ(١٩٢٥-٢٠٠٥): لە دایکبووی دیگەلە - هەولێر، لەساڵی ١٩٦٢ لەڕێگەی مام وسۆ دزەیی پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد، لەساڵی ١٩٦٥پلەی سەرپەلی وەرگرت لە بەتالیۆنی دەشتی هەولێر کە هێشتا سەر بە هێزی سەفین بوو، لەساڵی ١٩٦٧پلەی سەرلقی وەرگرت،

١ - سـەید کاکە
٢ - عەریف عوسـمان
٣ - شـەهید ئەحمەد حاجی
٤ - عەبدولڕەحمان حاجی عەلی
٥ - شـەهید سمکۆ عەلی[1]

هەروەها فەوجەکە (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە) و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)ی هەبوو.

هێزی دەشـتی هەولێر لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

دوای هەڵوەشـانەوەی فەوجەکانی حەرەس حدود و هەڵگیرسـانەوەی شەڕ لە ١٩٧٤ هێزی دەشتی هەولێر دووبارە بە شێوەیەکی بەرفراوان تر پێکهێنرایەوە خوالێخۆشبوو(فارس حەمەد باوە) ئامر هێز بوو. خوالێخۆشبوو (سابر شـێخ جامی) جێگری ئامر هێز بوو. (سەعید دارایی) بەرپرسی دارایی بوو. (محەمەد ڕەسول) بەرپرسی مخابەرە بوو ، (ولی حسین) و عزیز عبدالرحمان) و (ابراهیم هەولێری) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون. هەموو بەشـەکانی بارەگای هێز وەکو قۆناغی پێشـوو بوو.

بەتالیۆنەکانی هێزی دەشـتی هەولێر لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی یەک

(سەید کاکە) ئامر بەتالیۆن و (یاسین کەردزی) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون

١ - خوالێخۆشبوو سابر کاکەشین
٢ - خوالێخۆشبوو مامە حەمەدئەمین
٣ - غەفوور ئەحمەد
٤ - ڕۆسـتەم حەمەدئەمین
٥ - مەحموود قادر گۆران
٦ - جەوهەر قەهار

---

(١) سمکو عەلی شێخانان: لە ساڵی ١٩٤٥لە هەولێر لەدایکبووە،لە ساڵی ١٩٦٣چووە ناو ریزەکانی شۆڕشی ئەیلوول و بۆتە پێشمەرگە، لە ساڵی ١٩٦٧سەرلقی تۆپخانەی هێزی دەشتی هەولێر بووە.

ب ـ بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشبوو (عەریف عوسمان) ئامر بەتالیۆن بوو خوالێخۆشبوو (سەعدی گچکە) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - قادر حەمەد سەعداوەیی

٢ - بایز ئیسـماعیل

٣ - سەعید ئەحمەد

٤ -خوالێخۆشبوو عەلی بڕنۆ

ج ـ بەتالیۆنی سـێ،

(شـەهید ئەحمەد حاجی) ئامر بەتالیۆن بوو، (شـەهید جەبار محەمەد مەجید) جێگری بوو .

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - جبرائیل یاسـین

٢ - مسـتەفا خدر

٣ - مەلا عومەر محیەددین

د ـ بەتالیۆنی چوار

(شـەهید سـمکۆ عەلی) ئامر بەتالیۆن بوو، (قادر عەزیز[١]) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -خوالێخۆشبوو نەسرەددین مسـتەفا

٢ - قادر مستەفا

٣ - کەریم کاکەڕەش

٤ - حەسەن شـێتە

٥ -عوسـمان باوە

(١) قادر عەزیز مەولوود ناسراو بە مام قادر: لەساڵی ١٩٣٤لە گوندی قەلا مورتك – هەولێر لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دەکات، دوای لە (سلکی پۆلیس) دامەزرا، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لە زۆربەی شەڕەکانی دەشتی هەولێر بەشداری کردووە، چوار جار بریندار بووە، بەشداری لە شۆڕشی گۆڵان کردووە، لەساڵی ١٩٨٠کراوە بە بەرپرسی لێژنە ناوچەی دەشتی هەولێر و لەهەمان کاتدا ئامر هێز بوو.

هـ ـ بەتاليۆنی پێنج

(عەبدولڕەحمان حاجی عەلی) ئامر بەتاليۆن بوو(سەعيد سلێمان) جێگری بوو ، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شەهيد مستەفا غەفوور

٢ -شەهيد يونس جومعە[1]

٣ -دينۆ زراری

---

(١) يونس عەلی جومعە ناسراو بە يونس نانەوا:(١٩٥١ – ١٩٧٢): لەدايكبووی هەولێر، خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەی (جمهوری) تەواو كردووە، لەساڵی١٩٦٤ پەيوەندی بە ڕيزەكانی پارتی ديموكراتی كوردستان دەكات، لەساڵی ١٩٦٧دەبێتە پێشمەرگە، لەدوای شەهيد بوونی مستەفا غەفوور، ئەو جێگای دەگرێتەوە و دەبێتە سەرلق، لە بەرواری ١٩ ١٩٧٢٨ لە شەڕی بادينان شەهيد دەبێت.

لەشـكری سـێ

سنووری چالاكی لەشـكری سـێ ، لە زێی بچووک تا سـیروان و تانجەرۆ و پارێزگای كەركوک و سلێمانی و بەشـێک لە پارێگای دیالەی دەگرتەوە.

هێزەكانی لەشـكری سـێ لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

لە سەرەتای پێكهێنانی لەشكری سـێ (١٠) بەتالیۆن بوو، لەساڵی ١٩٦٥ بەتالیۆنەكان دابەش كرانە سـەرهێزی (خەبات) و(ڕزگاری) و (قەرەداغ)، لەساڵی ١٩٧٤هێزی (زمناكۆ) و هێزی (ئەزمەڕ) لە لەشكری سـێ پێكهێنران، بە پێویسـتم زانی بەپێی ئەو زانیاریەی لەبەر دەسـتمە باسـی پێكهاتەی هێزەكان بكەم.

موقەدەم عەزیز ئاكرەیی فەرماندەی لەشكری سێ

هێزی خەبات

سـنووری چالاکی هێزی خەبات ، لە ئاوی تانجەرۆ بە بەری عەربەتەوە تا وەکو گوندی ئەحمەد بڕنۆ و ئـەو بـەری دەربەندیخان تا خانەقین، هەورامان وپێنجوێن وشارباژێر لە ماوەت کۆتایی دەهات.

هێزی خەبات لە قۆناغی یەکەم سـاڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو(عەبدولوەهاب ئەتروشـی)[1] ئامر هێز بوو، خوالێخۆشبوو (کەمال شـێخ غەریب) ماوەیەک و(شـەهید معاون شـێخ محەمەد سـەیدعەلی) ماوەیەک و (جەمال نامق)[2] ماوەیەک و(عەزیز ئەتروشـی)[3] ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون . (عەبدولکەریم نەقشـبەندی) بەرپرسی دارایی و ئیدارەی هێز بوو (ئیدریس عەبدوڵا هەورامی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو، (عەریف محەمەد حەمەکەریم) و (حەمکول) و (حەمە کەریم) و(شێخ محەمەد) و(یوسف حاجی محەمەد هەورامی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون (حەسەن سـەید ئەحمەد) و (ئەحمەد حەمە ئاغا) و (لەتیف ساڵح) هەریەکە و ماوەیەک حاکمی هێز بوون، (عەریف ئەحمەد) سـەرپەرشـتی بەشـی(اسـناد) پاڵپشـتی و تۆپخانەی دەکرد.

(١) عەبدولوەهاب میرزا عومەر ئەترۆشی: لەساڵی ١٩٣٦لە ئەترۆش - دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٠لە كۆلێژی پۆلیس لە بەغدا دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە لە کەرتی شارباژێر پلەی سەرلقی وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٦٤بوویتە ئامر هێزی خەبات، لەساڵی ١٩٧٠پارێزگای هەولێر بووە، ساڵی ١٩٧٩هاتووتە ناو حكومەت و دوای دەبێتە وەزیری دەوڵەت لە حكومەتی بەعس و لە ٤ ی تشرینی یەکەمی ٢٠٠٤لە دیمەشق بەهۆی نەخۆشی کۆچی دوایی دەکات.

(٢) جەمال نامیق ئەحمەد: لەساڵی١٩٣٨ لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٢لە كۆلێژی كشتوكاڵ دەرچووە، بەشداری لە خۆلی یەدەگی كۆلێژی سەربازی کردووە، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، پلەی سەرلق و ئامر بەتالیۆنی وەرگرتووە. (ل ٦٣)

(٣) عەزیز مەجید محەمەد ئەمین ئەتروشی لەساڵی ١٩٣٥لە ئەتروش - دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨چووەتە كۆلێژی سەربازی و لەساڵی ١٩٦٢بە پلەی ملازم لە بەغدا دامەزراوە، لەیەکەم ئەفسەرەکان بووە کە پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە، ساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە باڵی مەکتەبی سیاسی سەر بە ئیبراهیم ئەحمەد دەکات بەڵام پەشێمان دەبێتەوە و لەساڵی ١٩٦٥دەگەڕێتەوە ناو شۆڕش و دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ٨لە هێزی خەبات، لەساڵی ١٩٦٩بەدەستی هەندێك جاش شەهید دەبێت.

بەتالیۆنەکانی هێزی خەبات لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی (٦) بەمۆ،

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو فازل تاڵەبانی

٢ - خوالێخۆشبوو ساڵح پێداوی[١]

٣ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی

٤ - خوالێخۆشبوو فاخر حەمەد ئاغا مێرگەسـۆری[٢]

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامربەتالیۆن بوون:

١ - مەحموود شـەرەف بەیانی

٢ - ڕەئیس عورەفا شـەریف

٣ - ڕەئیس عورەفا ئەحمەد

٤ - خوالێخۆشبوو جەوهەر حەمەدئاغا مێرگەسـۆری[٣]:

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون

١ - شـەهید حەمە شـەمیرانی

٢ - عەبدولکەریم تایشـەیی

٣ - جەلال لاوەرانی

---

(١) ساڵح ئەحمەد فەتاح پێداوی: لە ساڵی ١٩٣٣ لە گوندی پێدە سەر بە ناحیەی زاویتە - دهۆك لەدایك بووە، لە کۆلێژی فرۆکەوانی دەرچووە و یەکێك لە ئەفسەرە نزیکەکان لە مەلا مستەفا بارزانی بووە، لەساڵی ١٩٦١ لەلایەن حکومەت دەستگیر دەکرێت و حوکمی لەسێدارەدانی بۆ دەردەچێت، دوای کودەتای عەبدولسەلام عارف ئازاد دەکرێت و پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دەبێتە ئامر بەتالیۆنی بەمۆ، دوای ساڵی ١٩٧٠ دەبێتە ئامر فەوجی ١(پاسەوانی سنووری)، ساڵی ١٩٧٣ دەبێتە ئامر هێزی قەرەداغ تا نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول، لە کۆنگرەی ٩ی پارتی دیموکراتی کوردستان لەساڵی ١٩٧٩ بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵدەبژێردرێت، دوای ماوەیەك دەچێتە وڵاتی هۆڵەندا و لە ١٩٩١ کۆچی دوایی دەکات. (ل ل ١٠٧- ١٠٨

(٢) فاخر حەمەد ساڵح حەمەد ناسراو بە فاخر مێرگەسۆری(١٩٣٧- ١٩٧٥): لەدایکبووی مێرگەسۆر – هەولێرە، لەساڵی ١٩٤٥ لەگەڵ بنەماڵەکەی ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٥٦ پەیوەندی بە ڕیزەکانی حزبی شیوعی کردووە، ساڵی ١٩٥٩ کراوە بە فەرماندەی هێزەکانی بەرگری میللی سەر بە حزبی شیوعی، ساڵی ١٩٦٣ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٧ پەیوەندی خۆی لەگەڵ حزبی شیوعی بچراندووە، لەساڵی ١٩٦٧ لە دامەزرێنەرانی دەزگای پاراستن بووە، لەساڵی ١٩٦٩ فەرماندەی هێزی ڕزگاری بووە، لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لەساڵی ١٩٧١ بەنهێنی پەیوەندی بە دەزگای هەواڵگری و ئاسایشی حکومەتی عێراق کردووە لە دژی شۆڕش، ساڵی ١٩٧٥ کوژراوە.

(٣) جەوهەر محەمەدئاغا مێرگەسۆری: دەستەی پاسەوانی تایبەتی فاخر مێرگەسۆری بووە لە ساڵی ١٩٦٩ لە هەڵمەتی لێدانی نەوتی کەرکوك، ناوبراو لە ئاداری ساڵی ١٩٧٥ کۆچی دوایی کردووە.

٤ - شـەهید قادر حەمەساڵح
٥- یەدوڵا تاڵەبانی
٦ - کەریم حەبەی خانە

ب ـ بەتالیۆنی (٧)ی بیارە

(جەمال نامق) ئامر بەتالیۆن بوو .(شـەوکەت حاجی عەلی) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - کەمال ئەحەڕەش
٢ - شـەهید حسێن عارف
٣ - نادر هەورامی[1]
٤ - عوسـمان عەلی چەتۆن
٥ -حسێن بەگی جوانڕۆیی
٦ - سلێمان ئەتروشـی
٧ - حەمەدئەمین تریفە

ج ـ بەتالیۆنی (١٠)ی پێنجوین

ئەو بەڕێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - عەزیز ئەتروشـی
٢ - شـەهید معاون شـێخ محەمەد
٣ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی
٤ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

(ڕەئیس عورەفا شەریف) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - ئەحمەد چەقژی
٢ - عەریف مەحموود سـاگوێزی
٣ - خوالێخۆشبوو نەژاد ئەنوەر حەمە شـەریف خان
٤ -عەریف جەلال
٥ - خوالێخۆشبوو حەمەدئەمین ئاغای بارێ

---

(١) نادر عەلی موراد ناسراو بە نادر هەورامی(١٩٣٣-٢٠١٣) : لە دایکبووی هەڵەبجە ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٩ فەرماندەی بەتالیۆن، ساڵی ١٩٧٥لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانەشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٦بۆ جاری دووەم دەبێتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٩ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی، ساڵی ١٩٩٣میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

٦ - نەژاد مەجید بەگ

٧ - بەختیار مەجید خان

د ـ بەتالیۆنی (٨)ی چوارتا

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی

٢ - معاون ئەحمەد سلێمان

٣ - عەزیز ئەتروشـی (عەریف سابر) و (ڕەئیس عورەفا حەمەدئەمین سـور) هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون.

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - ئەحمەد عەزیز کاکی

٢ - خوالێخۆشبوو مەحموود سـەید گوڵ

٣ - حاجی شـێخ قادر

٤ - عەریف مەولود

٥ - عەریف سلێمان

٦ - شـێخ نەجمەددین ساڵح

٧ - شـەهید حەمەدئەمین سـوور

٨ - دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا[1]

هـ ـ بەتالیۆنی (٩)ی شـەهید دڵشـاد

(شـەهید فەتاح حەمەدئەمین ئاغا) ئامر بەتالیۆن بوو(فەتاح حەمە ڕەزا) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید عومەر ساڵح مەنسوور

٢ - شـەهید عەلی حاجی حەمە ڕەش

٣ - شـێخ محەمەد باسـاکی

---

(١) عەبدوڵا عەبدولڕەحمان حەمەڕەشید ناسراو بە دەروێش ئاغا: لەساڵی١٩٤٨ لە شارباژێر- سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٨بووەتە سەرلق لە بەتالیۆنی هەشتی هێزی خەبات، ساڵی ١٩٧٤ئامر بەتالیۆن بەرزنجە بووە لە هێزی خەبات، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٧٦ دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لەساڵی ١٩٨٤کراوەتە بەرپرسی لێژنە ناوچەی چوارتا سەر بە لقی ٤ سلێمانی، لەساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەمی پارتی بووەتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، بەشداری لە ڕاپەرین کردووە، ساڵی ١٩٩٣بووەتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان، لەساڵی ٢٠١١بە ئەندامی سەرکردایەتی ئەنجومەنی سەرکردایەتی پارێزگای سلێمانی دەستنیشان کراوە.

٤ - شـەهید کەریم نەریمان
٥ – أحمد عەربەتی

و- قوەتی شـەمیران.

(شەهید حەمە شـەمیرانی) بەرپرسی قوەت بوو . ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:
١ - خوالێخۆشبوو حەمەدئەمین شـەمیرانی
٢ - کەریم عەبدوڵا شـەمیرانی
٣ - حەمە فەرەج حاجی مەحموود
٤ - حەمەدئەمین تریفە

هێزی خەبات لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای رێککەوتنی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (١) و فەوجی (٧) حەرەس حدود لەسنووری هێزی خەبات تەشکیل کران هەر فەوجەو (٥٠٠) پێشمەرگەی هەڵبژاردەی لێ دامەزرا، فەوجی یەک خوالێخۆشـبوو(ساڵح پێداوی) ئامر فەوج بوو ماوەیەک و لە دوای ئەویش(عوسـمان حاجی بەدری سـندی)[1] بووە ئامر فەوج، فەوجی (٧) خوالێخۆشـبوو (ملازم تاهیر عەلی والی) ئامر فەوج بوو، ئەو پێشمەرگانەی وەزێفەی حکومیان هەبوو گەرانەوە سەر وەزیفەکانیان ئەوانی تریش لە هێزی خەبات ناونووس کرانەوەو مانگانە یارمەتی دەدران،لە کاتی پێویست ئامادە دەبوون (شـەهید فەتاح ئاغا) ئامر هێز بوو (عەبدولکەریم نەقشبەندی) ماوەیەک و(شـاسـوار ئاغا) ماوەیەک جێگری بوون.

هێزی خەبات لە قۆناغی سـێیەم سـاڵی ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

لەدوای هەڵگیرسانەوەی شەڕ لە ١٩٧٤ و هەڵوەشانەوەی فەوجی (١) و (٧) . سـنووری هێزی خەبات کرا بە سـێ هێز: هێزەکانیش بریتی بوون لە هێزی خەبات و هێزی زمناکۆ کەخوالێخۆشبوو (جەمال نامق) ئامرهێز بوو و هێزی ئەزمەڕ (شەهید شێخ محەمەد سەید عەلی) ئامر هێز بوو . باسی ئەم جارەمان لەسەر هێزی خەباتە. لە ئایندە باسی هێزی زمناکۆ و هێزی ئەزمەڕ دەکەین .

---

(١) عوسمان حاجی بەدری سندی: لەساڵی ١٩٣٣لە زاخۆ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە خولی ٣٣ی کۆلێژی سەربازی دەرچووە، ساڵی ١٩٦٩پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، ساڵی ١٩٧١ئامر فەوجی ١لە پاسەوانی سنوور، ساڵی١٩٧٩ لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵدەبژێردرێت، هەر لەو ساڵە واتە ساڵی ١٩٧٩دەگەرێتەوە باشووری کوردستان.

هێزی خەبات لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

سنووری هێزی خەبات لە قۆناغی سێیەم قەزای پێنجوێن و شارباژێڕی دەگرتەوە (شەهید فەتاح حەمەدئەمین ئاغا) ئامرهێز بوو. خوالێخۆشبوو (تاهیر عەلی والی) جێگری ئامرهێز بوو خوالێخۆشبوو (نوری حەمە عەلی) یاریدە دەری ئامر هێز بوو (عبدالكريم نەقشبەندی) و (جمال حسن) و (شاسوار ئاغا) هەریەکەو ماوەیەک بەرپرسی ئیدارەی هێز بوون.

(عەلی تۆفیق حەسەن) بەرپرسی دارایی هێز بوو ، (مامەند پشدەری) و (معاون مارف بەرزنجی) هەریەکەو ماوەیەک سەرپەرشتی دادگای هێزیان دەکرد. (أدريس هەورامی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو (حەمکوڵ بەرزنجی) و (یوسف هەورامی) هاوکاری بووم ، (نەسرەدین هەورامی) و (عوسمان ژاژلەیی) و (عباس ڕۆستەم) و (جلال جوهر) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ، هێزی اسنادی خەبات سێ بەش بوو:

١ - تۆپخانە

(ملازم نزار عەقید ئەمین) سەرپەرشتی دەکرد .

٢ - دژی ئاسمانی و دژی تانک

(ملازم ئەنوەر مەجید) سەرپەرشتی دەکرد

٣ - بەشی هەندەسە،

(ملازم عومەر) سەرپەرشتی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی خەبات لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی ٨ چوارتا

(عوسمان سندی) و (عمر ئاغا) هەریەکەو ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون، (شەهید محەمەد ئەحمەد) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - عەریف مەولود

٢ - خدر حاجی عەبدوڵا قامیشی

٣ - ئەحمەد عەزیز کاکی

٤ - خوالێخۆشبوو شێخ مەحموود سەید گوڵ

٥ - یادگار عەبدولڕەحمان ئاغا

ب ـ بەتالیۆنی شـەهید دڵشـاد ،

(شێخ محمد باساکی) و (دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا) هەر یەکەو ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوو ن . (شـەهید ملازم حەمەسەعید) و(عەلی حاجی حەمەڕەش) هەریەکە و ماوەیەک جێگـری ئامـربەتالیۆن بوون. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید کەریم نەریمان

٢ - نەژاد مەجید بەگ

٣ - شـێخ نەجمەددین شـێخ ساڵح

٤ - ملازم تاهیر شـێخ غەریب باسـاکی

٥ - شـەهید کەمال هاواری

٦ - شـەهید مسـتەفا بابە گەورە

ج ـ بەتالیۆنی بەمۆ

خوالێخۆشبوو (حەمە سـوور حسێن) ئامر بەتالیۆن بوو. (محەمەدئەمین سـوور) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - ملازم محەمەد فەرەج

٢ - شـەهید شـێخ جەمال چەوتانی

٣ - بەختیار مەجید خان

٤ - ئەحمەد چەقژی

د ـ بەتالیۆنی پێنجوێن

(شـەهید نوری حەمە عەلی) ئامر بەتالیۆن و(شـەهید حەمەدئەمین گوڵچین) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - عەلی حەمەساڵح کەناسراوە بە عەلی فەهیمە

٢ - شـەهید ملازم محەمەد شـەوقی[(١)]

٣ - شـەهید ملازم ئەنوەر مەجید سـولتان

٤ - شـێخ حەمەدئەمین گۆج

---

(١) محەمەد شەوقی تۆفیق: لەساڵی ١٩٥٠ لە هەڵەبجە لەدایك بووە، لە خولی ١ە كولێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٧٣ دەرچووە، لەساڵی ١٩٨٠ لە سەر سنووری عێراق – ئێران شەهید بووە؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الكورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK(turkey ، ٢٠١٤م)، ص ٢٤٨

٥ -عەریف مەحموود سـیا گوێزی
٦ - قادر قادر علی

هـ ـ بەتالیۆنی (٥)

(شـێخ محەمەد سـەید عومەر) ئامر بەتالیۆن و (شـێخ ئەحمەد) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـێخ مەحموود باراوی
٢ - عەباس مسـتەفا ڕەعنا
٣ - سابر ئەڵلا کەرەم

هێزی ڕزگاری

سـنووری چالاکی هێزی ڕزگاری ، لە ڕێگای سـەرەکی سـلێمانی ـ کەرکوک تا دەگاتە شـوان و شـێخ بزینی و ڕێگای کەرکوک پردێ و زێی بچووک و دوکان و بەری مەرگەی دەگرتەوە.

هێزی ڕزگاری لە قۆناغی یەکەم سـاڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سەرەتا خوالێخۆ بوو(عەقید عەبدولڕەحمان قازی) ماوەیەک و (ڕەشید سندی) ماوەیەک ئامر هێز بوون . دوای ئەوانیش خوالێخۆشبوو(ڕەئیس عەبدوڵا)[1] بووە ئامر هێز . (ملازم ئەحمەد) جێگری ئامرهێز بوو. بەتالیۆنە کانی هێزی رزگاری لەقۆناغی یەکەم:

---

(١) عەبدوڵلا سدیق بەرواری ناسراو بە ڕەئیس عەبدوڵلا: لە ساڵی ١٩٢٩لە دەڤەری بەرواری باڵا لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٠ بۆیتە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان، ئەفسەر بووە لە ناو لەشکری لیڤی لەساڵی ١٩٥٥و دوای تێپەڕاندنی خۆلێکی ٦مانگی پلەی ملازمی وەرگرتووە، لەساڵانی ١٩٦٢-١٩٦٣دوو جار زیندانی کراوە بە تۆمەتی پەیوەندی بەشۆڕشی کوردییەوە، لەساڵێ ١٩٦٧ئامر بەتالیۆنی ٣لە هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧٠ئامر هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧١ئامر فەوجی ٦)ی پاسەوانی سنوور و ئەندام لقی ٤ ی پارتی، لە کۆنگرەی ٩ی پارتی لە ساڵی ١٩٧٩بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە و هەروەها کراوە بە بەرپرسی مەکتەبی عەسکەری، لە ٢٨ی تشرینی یەکەمی ١٩٨١لە وڵاتی نەمسا کۆچی دوایی کردووە. (ل ١٠٨)

أ ـ بەتالیۆنی یەکی شـوان

خوالێخۆشبوو (ملازم تاریق ئەحمەد) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (حەمە سـوور حسێن) بووە ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - مەلا عەباس سـەقزی

٢ - شـەهید سەعید تۆماری[١]

٣ - فەقێ حەمەدئەمین یاروەلی

٤ - شـەهید عەریف خالد

٥ - خوالێخۆشـبوو سـەید عاسی

٦ - مەلا فاتح دارەمانی

٧ - مەلا خدر میرزا

ب ـ بەتالیۆنی دووی ئاخجەلەر

خوالێخۆشبوو (حاجی شـێخ قادر) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون،

١ - شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە زورگەزراوی

٢ - لەتیف حەمەدئەمین

٣ - شـەهید محەمەد گەراوی

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـورداش

(فاتح حەمەرەش) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو عارف قەرەچەتانی

٢ - شـێخ عەبدولخالق شـەدەڵە

٣ - عەبدوڵا حاجی مەلا

د ـ بەتالیۆنی چواری مەرگە

(عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

(١) سەعید محەمەد ئەمین سدیق ناسراو بە سەعید تۆماری(١٩٣٩- ١٩٨٠): لەدایکبووی گوندی تۆمار – ناوچەی شوان – کەرکووك، لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی کردووە، لەساڵی ١٩٦٢لەلایەن ڕژێمی عێراق دەستگیر دەکرێت، هەموو پلەکان تا ئامر بەتالیۆن دەبڕێت، لەساڵی ١٩٦٩لە ناوچەی سورداش بەسەختی بریندار دەبێت، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی ٤ی پارتی لەساڵی ١٩٧٩بەشداری دەکات و دوای دەبێتە ئەندامی لقی ٣ی کەرکووك و ئامر هێزی شوان،

١ - سـەید حسێن

٢ - بەکر عەودل

٣ - سـەفەر علی کەرکوکی

هـ ـ بەتالیۆنی پێنجی زێوە

(ئەنوەر ئەزوەر) ماوەیەک و (نازم حەمەی سلێمان) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید مسـتەفا فەرەج

٢ - کوێخا جەوهەر[١]

٣ - کوێخا ئۆمەر

٤ - بەهجەت تورکە

هێزی ڕزگاری لە قۆناغی دووەم لە سـاڵی ١٩٧٠ تا١٩٧٤

لەدوای ڕێکەوتنی ١١/ ٣ / ١٩٧٠ فەوجی (٦)ی حەرەس حدود لەسـنووری هێزی ڕزگاری تەشـکیل بوو بەناوی فەوجی سـورداش لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە، خوالێخۆشـبوو(ڕەئیس عەبدوڵا) و خوالێخۆشـبوو(فازل تاڵەبانی) هەریەکەو ماوەیەک ئامر فەوج بوون. خوالێخۆشـبوو (حەمە سـور حسێن) جێگری ئامر فەوج بوو، (فاتح حەمەڕەش) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو . ئەو بەرێزانە ئامر سـریە بوون:

١ - شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە

٢ - زرار حاجی شـێخ قادر

٣ - ئەنوەر ئەزوەر

٤ - نازم حەمە سلێمان

٥ - عیزەددین نوری

هەروەها فەوجەکە (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) مفەوەز (ڕێپێدراو) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)ی هەبوو پێشـمەرگەکانی تری

---

(١) کوێخا جەوهەر تلیانی: سەرلق بووە لە هێزی ڕزگاری لە شۆڕشی ئەیلول.

هێزی ڕزگاری ئەوانەی لە حکومەت فەرمانبەر بوون گەرانەوە سـەر ئیشـەکانی خۆیان ئەوانی تریش مانگانە یارمەتی دەدران و لە کاتی پێویست ئامادە دەبوون، خوالێخۆشبوو (ڕەئیس عەبدوڵا) سـەرپەرشـتی دەکردن.

هێزی ڕزگاری لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

لەدوای هەلگیرسـانەوەی شـەڕی داسـەپاو لەسـاڵی ١٩٧٤ فەوجی حەرەس حدودی (پاسەوانی سنوور) سورداش هەڵوەشایەوە، هێزی ڕزگاری دووبارە پێکهێنرایەوە و خوالێخۆشـبوو (ڕەئیس عەبدوڵا) ماوەیەک ئامر هێز بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشـبوو(فازڵ تاڵەبانی[1]) بووە ئامر هێز. (شـەهید ملازم سـیروان نەورۆلی) جێگری ئامر هێز بوو. (ڕەمزی هەمزە ڕەشید) بەرپرسی دارایی بوو (مەجید ڕزگاری) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو، (محەمەد نەجم) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (جبار محمد أسعد) و (جمال أحمد) و (حەێز عبدالله) و (سعید جوامێر) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون .

بەتالیۆنەکانی هێزی ڕزگاری لە ساڵی ١٩٧٤

أ ـ بەتالیۆنی یەکی شـوان

(ملازم فەرەیدون) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون: .

١ - فەقێ یاروەلی

٢ - چەتۆ مەلا ڕەشید

٣ - عەریف ڕەمەزان

٤ - مەلا خدر میرزا

٥ -کوێخا جەوهەر

ب ـ بەتالیۆنی دووی قەڵا سـێوکە

خوالێخۆشبوو (حاجی شـێخ قادر) ئامر بەتالیۆن و (شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

---

(١) فازڵ محەمەد نەجەم ناسراو بە فازڵ تاڵەبانی: لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٢گوندی سەوزبلاغ – خانەقین – دیالە)، لەساڵی ١٩٦٢بەپلەی ملازم دووەم لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٣بووە بە ئامر بەتالیۆنی بەمۆ، لەساڵی ١٩٦٩ یاریدەدەری ئامر هێزی سەفین بووە، لەساڵی ١٩٧١بوویتە کارگێڕی لقی ٣ کەرکووك، لەساڵی ١٩٧٢کراوە بە ئامر فەوجی پاسەوانی سنوور، لەساڵی ١٩٧٤کراوە بە ئامر هێزی کەرکووك، لەهەمان ساڵ کراوە بە ئامر هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٧٨لەیەکێك لە نەخۆشخانەی لەندەن کۆچی دوایی کردووە.

١ -حەمکۆڵ تەوەکەلی

٢ -عەزیز ڕەشـاش

٣ -عەبدوڵا شـێخ ڕەزا

٤ -ئەسعەد مارف ئەمین

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـورداش

(ئەنوەر ئەزوەر) ماوەیەک و (بەهجەت تورکە) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ -شـەهید وەلی ئەبوشـوارب

٢ -سەعید بەگ

٣ -بەکر عەودل

د ـ بەتالیۆنی دۆڵە رووت

(شەهید عزەددین قەرە محەمەد) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - عوسـمان یابە

٢ - ئەحمەد مەولود

٣ - نەجمەددین قەرە محەمەد

هـ ـ بەتالیۆنی بازیان

(نازم حەمە سلێمان) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید مسـتەفا فەرەج لەدوای ئەو (قادر فەرەج)

٢ - ئەنوەر شـوانی

٣ - عەلی خورشید

٤ - شـەهید محەمەد گەڕاوی

٥ - کوێخا جەوهەر

هێزی قەرەداغ

سنووری چالاکی هێزی قەرەداغ ، لە ڕێگای سەرەکی دەربەندیخان ـ سلێمانی بەرەو کەلار و دوزخورماتوو تاوەکو چەمچەماڵ و دەربەندی بازیانی دەگرتەوە .

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو(عەقید نوری مەلا مارف)[١] ماوەیەک ئامر هێز بوو لەدوای ئەو (ڕەئیس کەمال موفتی) بووە ئامرهێز بەڵام لە ساڵی ١٩٦٦بەهۆی بیروڕای جیاواز لەدوای ئەوەی (عومەرشەریف[٢]) و سیامەند) و (مەلکۆ زێرۆ) و (تاهیر ئاکرەیی) بێتەلی شەهید کردو ڕای کرد هێزەکە هەڵوەشایەوە . دەست بەجێ چەند پێشمەرگەیەکی دڵسۆزو قارەمان بەسەرپەرشتی (عەریف حەمید بەرواری[٣]) و بەهاوکاری (ڕەشید سندی) لا دەرەکانیان وەدەر نا و هێزەکەیان دووبارە ڕێک خستەوە. ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون:

١ - ملازم ئەحمەد سەعید لاو

٢ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

---

(١) نوری مەلا مارف: نوری مەعروف ڕەسوول یان نوری مەعروف وەهبی کە لە ناو شۆڕشی ئەیلوول بە (کەلەشێر) بەناو بانگ بووە، لەساڵی ١٩١٩لە سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٣٦چووەتە کۆلێژی سەربازی لە بەغدا و لە ١٩٣٨پلەی ملازمی وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٥٩بووەتە ئامر لیوای (تدریب)، لە ساڵی ١٩٦١لە بەغدا بەگومانی ئەوەی کە پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە دەستبەسەر کرا، لەساڵی ١٩٦٣دوای کودەتای بەعسیەکان گەڕاوەتە سلێمانی و پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە، لەساڵی ١٩٦٤دوای دانانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بە پلەی سوپا سالاری شۆڕش دەست بەکار بووە، لەساڵی ١٩٦٦دەبێتە ئامر هێزی قەرەداغ، لەساڵی ١٩٧٠بەپلەی لیوا خانەنشین دەکرێت و لەساڵی ١٩٧٤دووبارە پەیوەندی بەشۆڕشەوە دەکات و دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران دەبێت و لەهەمان ساڵدا دەگەڕێتەوە سلێمانی و لە ڕێککەوتی ٤ی تەمووزی ١٩٨٤کۆچی دوایی کردووە. (ل ٢٤

(٢) عومەر شەریف عەبدوڵا ناسراو بە عومەر زەنگنە ١٩٤١ – ١٩٦٦): لەدایکبووی کەرکووکە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتییەوە کردووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٤بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێردراوە، لەساڵی ١٩٦٤کراوەتە بەرپرسی لقی ٤ی سلێمانی و دوای بەرپرسی لقی ٣ی کەرکووك، لەساڵی ١٩٦٦لەلایەن هێزی باڵی مەکتەبی سیاسی شەهید کراوە.

(٣) حەمید موراد محەمەد ناسراو بەحەمید بەرواری: لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٥دەڤەری بەرواری باڵا – دهۆك، لەساڵی ١٩٥٥ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٥٦پلەی عەریفی وەردەگرێت لە ناو ڕیزەکانی سوپای عێراق، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ٥ی هێزی قەرەداغ، لەساڵی ١٩٧٠لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی دەبێتە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان، لەساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕش ئاوارەی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی لەساڵی ١٩٧٩دەبێتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، لەساڵی ١٩٨٤ دەچێتە وڵاتی سوید و لەوێ نیشتەجێ دەبێت، لەساڵی ١٩٩٣میدالیای بارزانی نەمری وەردەگرێت، لەساڵی ٢٠١١کۆچی دوایی کرددوە.

٣ - معاون مســتەفا

٤ - موقەدەم عەبدوڵا

خواڵێخۆشبوو (حەمە فەرج) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو . (جەبار محەمەد ئەسعەد) هاوکاری بوو(شـەهید محەمەد تاهیر ئاکرەیی) و(کەمال ڕەش) و (کاک یەحیا بێتەل) و (فازل نامق) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون (عەریف کازم) سـەرلقی بارەگای هێز بوو. (سابیر زەنگەنە) بەرپرسی قەلەمی هێز بوو. ئەو بەرێزانە هەر یەکەو ماوەیەک حاکمی هێز بوون (حەسەن سەید ئەحمەد) و (مام تەها مامە ڕەزا) و (ملازم شـێرکۆ)، نەخۆشـخانەی هێز (دکتۆر محەمەد موحسن) سـەرپەرشـتی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی قەرەداغ لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أـ بەتالیۆنی (٩)ی گەرمیان

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خواڵێخۆشبوو عەزیز قازی

٢ - شـەهید سـیامەند بارزانی

٣ - شـێخ جەعفەر بەرزنجی

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون:

١ ـ شـەهید مەلکۆ بارزانی

٢ ـ عەریف جەبار

٣ ـ عەلی حاجی موشـیر

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون

١ ـ عەزیز شـەریف

٢ ـ کامل مەلا وەیسـی

٣ ـ عوسـمان شـێخ بزێنی

٤ ـ ئەحمەد سـور[1]یار وەلی

٥ ـ عزیز شەریف

(١) ئەحمەد محەمەد مەحموود ناسراو بە ئەحمەدە سوور یاروەلی لەساڵی ٩٤٣ ١ لە گوندی یاروەلی سەر بە کەرکووك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١و بەر لە هەڵگیرساندنی شۆڕش لە کەرکووك خەریکی کاری حزبی بووە سەر بە لقی ٣ کە مەلا ماتۆر و عومەر دەبابە سەرپەرشتیان دەکرد، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە لە بێتواتە.

٦ - عدالەت تالەبانی سـەرلقی شـوعیەکان بوو

ب ـ بەتالیۆنی (٥)ی جەباری

(عەریف حەمید بەرواری) ئامر بەتالیۆن و (حسێن حاجی محیەددین) جێگری بوو. ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - عەریف جەلال سـەید وەلی

٢ - عەریف سـتار ڕەجەب

٣ - نەجمەددین حەسەن

٤ - ئەحمەد فەتحوڵڵا

٥ - عەریف فاتح حەمە ڕەش

ج ـ بەتالیۆنی (٤)ی قەرەداغ

ئەو بەڕێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - ملازم تاهیر شـێخ ساڵح

٢ - مەلا کەریم

٣ – ملازم سیف الله

٤ - عەبدولڕەحمان پێداوی[1]

ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - خالد ڕەباتی

٢ - شـێخ لەتیف شـێخ حەسەن بەرزنجی

٣ - غەفوور مەمی

٤ - شـێخ حەسەن باخچە

٥ - ساڵح ڕەشید

---

(١) عەبدولڕەحمان عوسمان فەتاح پێداوی ناسراو بە ملازم سەربەست: لەساڵی ١٩٤٦لە گوندی پێدە سەر بە دهۆك لەدایك بووە، لە خۆلی ٥٠کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٧٢ دەرچووە؛ اللواء فاروق ابراهيم شريف، الضباط الكورد فی جيش العراقی، الجزء الاول، ٢٠١٤)، ص ٢٣٢؛ ساڵی ١٩٧٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٣ فەرماندەی بەتالیۆنی سێی هێزی کەرکوك، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی شانشینی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٦وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی هۆڵەندا، ساڵی ١٩٧٦ئەندامی سەرکردایەتی کاتی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنفرانسی بەڕلین) بووە، ساڵی ١٩٧٧پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە.

٦ - محەمەد فەرەج

٧ – خورشید بارزانی

٨ –کریم شاکر

٩ - موقەدەم سەید مەتەر سـەرلقی شـوعیەکان بوو .

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی دووەم لە سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای ریککەوتنی ١١/ ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (٥)ی حەرەس حدود لە سنووری هێزی قەرەداغ تەشـکیل کرا لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە. (معاون شەوکەت مەلا ئیسماعیل زەنگەنە)[1] ئامر فەوج بوو. فەوجەکە لە(٥) (ئامر سریە)و (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٠٤) (حەرەسی یەک خەت) پێکهاتبوو،

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لە دوای هەڵگیرسـانەوەی شـەڕ لە ١٩٧٤ فەوجی حەرەس حدودی قەرەداغ وەکو فوجەکانی تری حەرەس حدود هەڵوەشـایەوە و هێزی قەرەداغ دووبارە تەشکیل کرایەوە بەناوی هێزی (کرکوك) ، ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر هێز بوون:

١ - خوالێخۆشبوو ساڵح پێداوی

٢ - خوالێخۆشبوو فازڵ سـۆرانی

٣ - خوالێخۆشبوو فازڵ تالەبانی

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون :

١ - ملازم نەوشـیروان فوئاد مەسـتی

٢ - خوالێخۆشبوو عەزیز قازی

(مامۆستا محەمەد مەجید) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو ..(سابیر زەنگەنە) بەرپرسی قەلەمی هێز بوو . (سەڵاح دەلۆ) سـەرلقی بارەگای هێز بوو ، خوالێخۆشبوو (محەمەد فەرەج) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (کەماله ڕەش) و (کاك یەحیا) و (فازل نامق)و (هاشم کەرکوکی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون.

---

(١) شەوکەت ئیسماعیل حاجی حەسەن ئاغا لە ساڵی ١٩٣٧لە سلێمانی لەدایکبووە، لەساڵی ١٩٥٧چۆیتە کۆلێژی پۆلیس و لەساڵی ١٩٦٠پلەی ملازمی وەرگرتووە، سەرەتا لە بنکەی پۆلیس لە بەغدا دامەزراوە و دوای بۆ ناحیەی بیرەکەپرا گوازراوەتەوە ودوای بۆ زاویتە لە نزیك دهۆك و پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

بەتالیۆنەکانی هێزی کرکوك لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ - بەتالیۆنی یەکی دووز

شەهید عبدالله حمه ئەمین ئاغا ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - عدنان کمال

٢ - عزالدین مەلا سولیمان

٣ - أحمد فتح الله

٤ - رحیم فتح الله گۆیرەشی

ب - بەتالۆنی دووی کفری

ملازم علی مستەفا ئامر بەتالیۆن و، خالید ڕەباتی جێگر بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - بکر محی الدین ناسراو بە (عریف بکر)

٢ - أحمد کاکە برا

٣ - شێخ محمد (فەقیرەیی)

٤ - سالح عبدالله

ج - بەتالیۆنی سێی قەرەداغ

ملازم عبدالرحمان پێداوی ئامر بەتالیۆن بوو ، فازل نامق بێتەلی بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - فرید حەمە ئەمین

٢ - سالحە ڕەش

٣ - أحمد سوور شوانی

٤ - ئەحمەد ڕەباتی[١]

٥ - کریم مەمنی

(١) ئەحمەدە سور ڕەباتی(١٩٤٣-١٩٩٥) لە گوندی ڕەبات - گەرمیان - سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دوای دەکرێتە سەرپەل لە هێزی قەرەداغ، ساڵی ١٩٧٠دەبێتە سەر لق، دوای نسکۆی شۆڕش دووبارە پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات و لەساڵی ١٩٨١لە سنووری لقی ٣خەبات دەکات، لە ساڵی ١٩٨٨لە داستانی خواکوڕك بەشدار دەبێت، لەساڵی ١٩٩٢دەبێتە فەرماندەی فەوجی چوار لە لیوای ١ ٢و دوای دەکرێتە فەرماندەی حیمایەی سەرکردایەتی ناوچەی سلێمانی، لەساڵی ١٩٩٤دەبێتە کارگێڕی عەسکەریی لقی ١١.

د - بەتالیۆنی چوار

شـێخ محەمەد باسـاکی ماوەیەك و ملازم سیف الله علی بەگ ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون ،

١ - عمر حەمەراد

٢ - حەمە خاڵە بازیانی

٣ - ملازم أنور مجید سولتان

٤ - نجم الدین حسن

٥ - شـەهید محەمەد جەباری

دەوری سەرباز و پۆلیسەکانی بەشدار بوو لە شۆڕشی ئەیلول

شایانی باسە کە لەسەرەتای دەستپێکی شۆڕشی ئەیلولی مەزن ژمارەیەکی بەرچاو لە سەرباز و پۆلیسە کوردەکانی ناو ڕیزەکانی سوپا و پۆلیسی ئەوکاتی عیراق پەیوەندیان بە شۆڕش کرد و هەموو هێز و توانای خۆیان بەکار هێنا بۆ بەرگری کردن لە گەل و نیشتیمان ، لە ساڵی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٧٠ ئەوانەی پەیوەندیان بە شۆڕشەوە دەکرد لە ناو (لەشکر) و (هێز) و (بەتالیۆن) و (لق) و (پەل) و (دەستە) کان ئەرکیان پێ دەسپێردرا.

أ – **(هێزی زۆزك)** بۆ ئەو ئەفسەر پلەدار و سەربازانەی لەدوای ساڵی ١٩٧٠ تا ساڵی ١٩٧٤ پەیوەندان بە شۆڕشەوە کرد تەشکیل کرا (سولیمان حاجی بەدری) ئامر هێز بوو هێزەکە لەسێ بەتالیۆن پێك هاتبوو ،

ب - **(هێزی ئازادی)** لە سنووری لەشکری دوو بۆ ئەو ئەفسەر و پلەدار و پۆلیسانەی لە ساڵی ١٩٧٣ و ١٩٧٤ پەیوەندیان بە شۆڕشەوە کرد ، تەشکیل کرا خوا لێخۆش بوو (شێخ ڕەزا گولانی) ئامر هێز بوو هێزەکە لە سێ بەتالیۆن پێك هاتبوو ،

ج -**(هێزی ئەزمەڕ)** لە سنووری لەشکری سێ تەشکیل کرا بۆ ئەو ئەسەر و پلەدار و پۆلیسانەی لە ساڵی ١٩٧٣ و ٧٤ پەیوەندیان بە شۆڕشەوە کرد (شەهید شێخ محمد سەید علی) ئامر هێز بوو ، هێزەکە لە سێ بەتالیۆن پێك هاتوو .

دەرچوانی کۆلیژی سەربازی دەبوونە (ملازم) و دەچوانی کۆلیژی پۆلیس تا سالێ ١٩٧٣ دەبوونە (معاون).

أ - بەشێك لە(معاونە) کانی پۆلیسی بەشدار بووی شۆڕشی ئەیلول تا ساڵی ١٩٦٩ ئەو بەڕێزانە بوون:

١ – معاون شەکەت مەلا اسماعیل

٢ - خوالێخۆشبوو معاون عبدالوهاب ئەتروشی

٣ – خوالێخۆشبوو معاون شێخ رەزا گۆلانی

٤ – شەهید معاون شێخ محمد سەید علی

٥– شەهید معاون دڵشاد

٦ – خوالێخۆشبوو معاون کمال بەرقی

ب – بەشێك لە دەرچوانی كۆلیژی سەربازی كە بەشداریان لە شۆڕشی ئەیلول كردبوو لە ساڵی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٦٩ ئەو بەڕێزانە بوون :

١ – خوالێخۆش بوو عقید كافی نەبەوی

٢ – خوالێخۆشبوو عقید عبدالرحمان قازی

٣ – خوالێخۆشبوو عقید نوری مەلا مارف

٤ – خوالێخۆشبوو مقدم عزیز رشید عقراوی

٥ – خوالێخۆشبوو مقدم سید مەتەر(لە برا عەرەبەكان بوو).

٦ – خوالێخۆشبوو رئیس بكر حەوێزی

٧ - خوالێخۆشبوو رئیس عبدالله بەرواری

٨ – خوالێخۆشبوو رئیس یوسف میران

٩ – خوالێخۆشبوو رئیس فوزی

١٠ – رئیس كمال ، لە برا عەرەبەكان بوو

١١ – رئیس كمال موفتی

١٢ – خوالێخۆشبوو نقیب حسن بارزانی

١٣ – ملازم رشید سندی

١٤ – خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر علی والی

١٥ – خوالێخۆشبوو ملازم فازل تالەبانی

١٦ – خوالێخۆشبوو ملازم فازل سۆرانی

١٧ – ملازم خدر دەباغ

١٨ - خوالێخۆشبوو ملازم تارق احمد

١٩ – ملازم نەوزاد سالح خۆشناو

٢٠ – ملازم تارق احمد

٢١ – ملازم نەوشیروان فوئاد مەستی

٢٢ – خوالێخۆشبوو ملازم محمد امین فەرەج

٢٣ – ملازم ریاز ، ئەو بەڕێزە عەرەب بوو

٢٤ – ملازم یوسف پترۆس ، ئەو بەڕێزە ئاشووری بوو

٢٥ – ملازم اسماعیل

ج - ئەو دەرچوانەی کۆلێژی سەربازی کە بەشداریان لە شۆڕشی ئەیلول کردبوو لەساڵی ١٩٧٠ تا ساڵی ١٩٧٥ ، ئەو بەڕێزانە بوون:

١ – نقیب ئازاد میران

٢ – خوالێخۆشبوو نقیب عادل عقراوی

٣ – نقیب وریا مەعروف

٤ – ملازم یونس ڕۆژ بەیانی

٥ – ملازم بابکر زێباری

٦ – خوالێخۆشبوو ملازم دڵشاد شێخ نجیم

٧ – ملازم ئازاد دزەیی

٨ – ملازم عمر عوسمان کە بە زەعیم علی ناسراوە

٩ – خوالێخۆشبوو ملازم غازی ئەتروشی

١٠ – ملازم هەجەر سندی

١١ – ملازم عبدالخالق

١٢ – ملازم فوئاد چەلەبی

١٣ – ملازم شێرزاد جبرائیل

١٥ – ملازم ابراهیم پێداوی

١٦ – ملازم عبداقادر پێداوی

١٧ – ملازم ولید نەقشبەندی

١٨ – ملازم خیرالله

١٩ – ملازم فەرید بریفکانی

٢٠ – ملازم فوزی مهاجیر

٢١ – سوبحی دهۆکی

٢٢ – ملازم جوامێر کاکەیی

٢٣ – ملازم سەردار

٢٤ - ملازم کریم محمود

٢٥ – ملازم هەژار کەرکوکی

٢٦ – ملازم عمر بیبانی

٢٧ – خوالێخۆشبوو ملازم سید کریم هەودیانی

٢٨ – ملازم جمال

٢٩ – خوالێخۆشبوو ملازم خدر همزه

٣٠ – ملازم حسن خۆشناو

٣١ – ملازم شێخ سعید

٣٢ – ملازم شێخ مهدی هیرانی

٣٣ – ملازم سیف الله

٣٤ – ملازم شەهید أنور مجید سولتان

٣٥ – ملازم شەهید احمد شەوقی

٣٦ – ملازم شەهید حەمەسعید اکرم بەگ

٣٧ – ملازم شەهید محمد حاجی احمد

٣٨ – ملازم محمد فەرەج حاجی حسین

٣٩ – ملازم تاهیر شێخ غریب باساکی

٤٠ – ملازم ستار سعید خەلەف

٤١ – ملازم سباح نوری عارف

٤٢ – ملازم سەروەت نوری

٤٣ – ملازم محمد عزیز

٤٤ – ملازم جمال قادر

٤٥ – ملازم مەنسور شێخ کریم

٤٦ – ملازم فەرەیدون

٤٧ – ملازم شێرکۆ

٤٨ – ملازم تاهیر شێخ سالح

داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم ئەگەر ناوم بیر کردبن .

ئەلبوومی وێنەکان

وێنەی پۆلێک پێشمەرگە لەکاتی مەشقی سەربازی

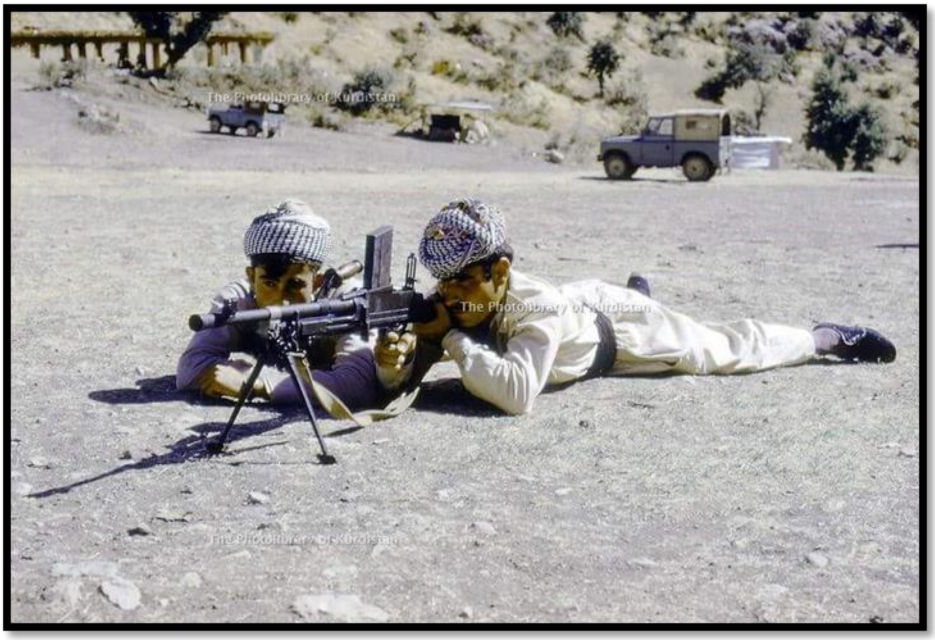
The Photolibrary of Kurdistan

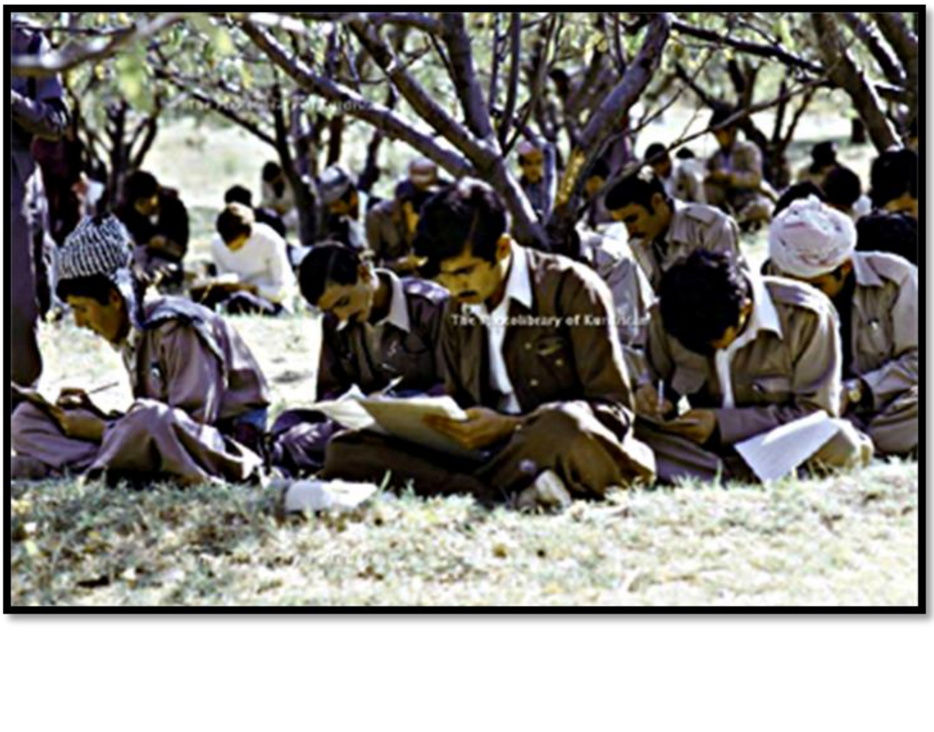

GMC

The Photolibrary of Kurdistan
The Photolibrary of Kurdistan
The Photolibrary of Kurdistan

وێنەی بەشێك لە ئەندامانی مخابەرەی گشتی ساڵی ١٩٦٧ لە ناوپردان

وێنەی بەشێک لە سەرکردەکانی لەشکری یەک

شەهید عیسا سوار ئامر هێزی زاخۆ

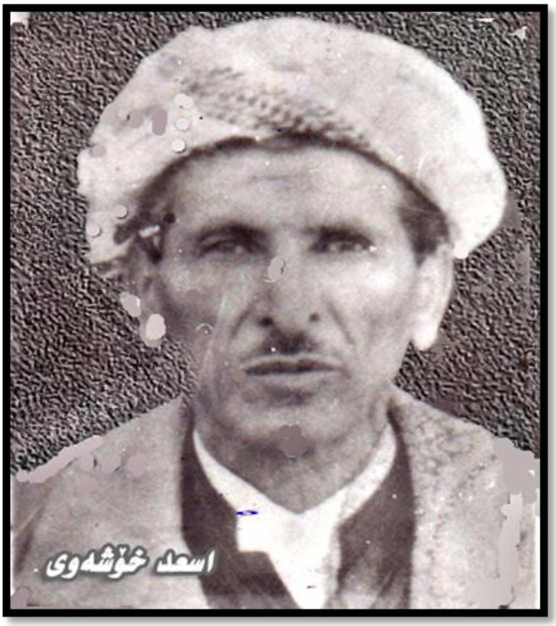

ئەسعەد خۆشەوی سەرلەشکری ١

عەلی خەلیل ئامر هێزی دهۆک

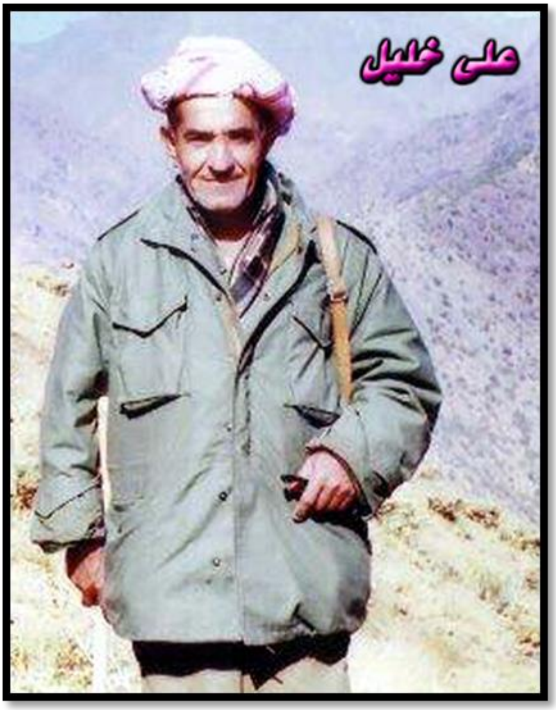

سەلیم ئەسعەد خۆشەوی ئامر هێزی ئامێدی

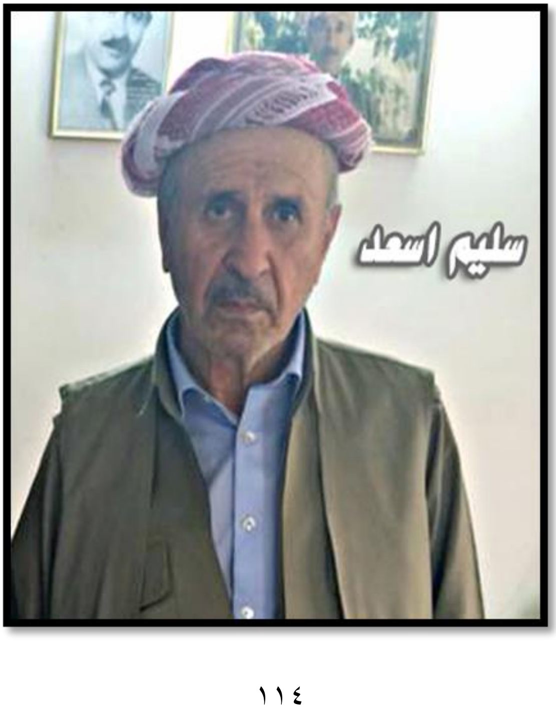

حەسۆ میرخان دۆلەمەری ئامر هێزی ئاکرێ و شێخان

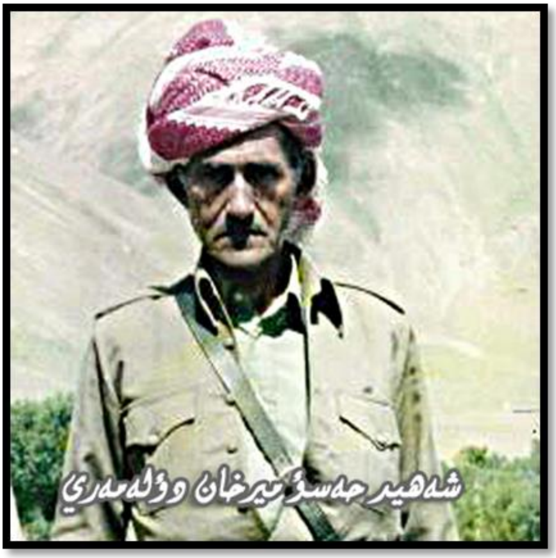

شەهید عەبدولڕەحیم جەسیم ئامر هێزی حەمرین

تەیمەز ئارەب ئامر بەتالیونی ٣ هێزی ئامێدی

سەید عومەر سەید نەبی جێگری ئامر هێزی حەمرین

عەلی میرۆ زراری ئامر بەتالیۆن کەندە گوڵ . هێزی حەمرین

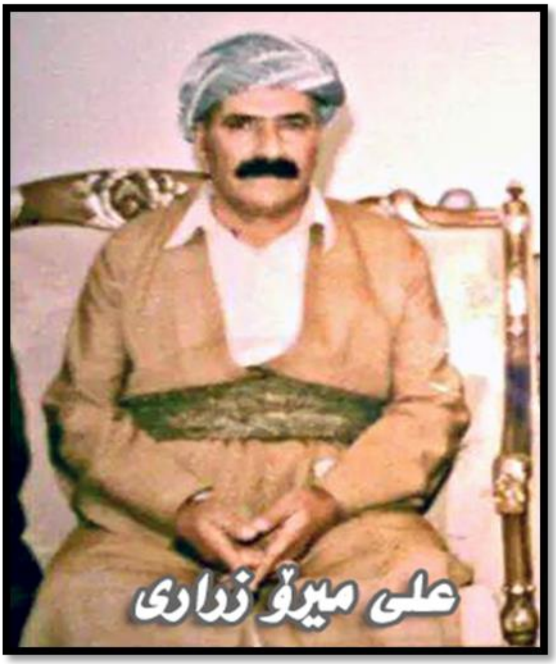

عەریف دەرویش سندی ئامر بەتالیۆنی ١ هیزی زاخۆ

شەهید عەلی هالۆ ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی زاخۆ

مستەفا ئامێدی بەرپرسی مخابەرەی لەشکری ١

عبدالرزاق گەرماوی جێگری ئامر هێزی دهۆك

عەریف سەلیم ئامر بەتالیۆنی سەری سادا هێزی حمرین

خالید شلی ئامربیتالیۆنی بەرگری ملی هێزی شێخان

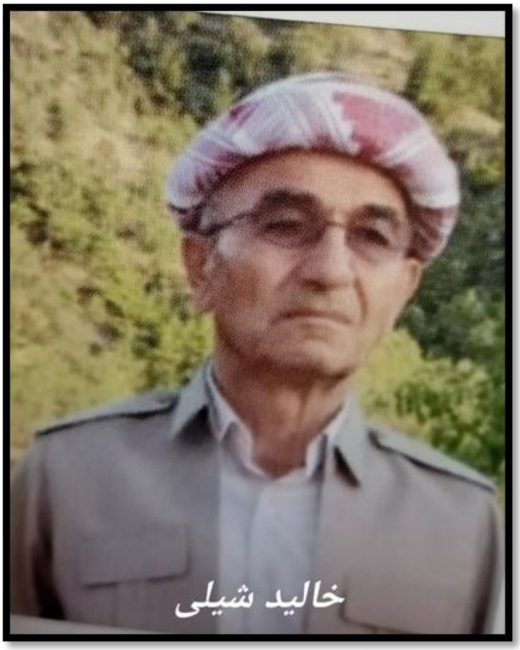

وێنەی بەشێک لە بەرپرسەکانی هێزی باڵەك

خوالێخۆشبوو عەبدوڵا ئەحمەد ئاغای پشدەری ئامر هێزی باڵەك

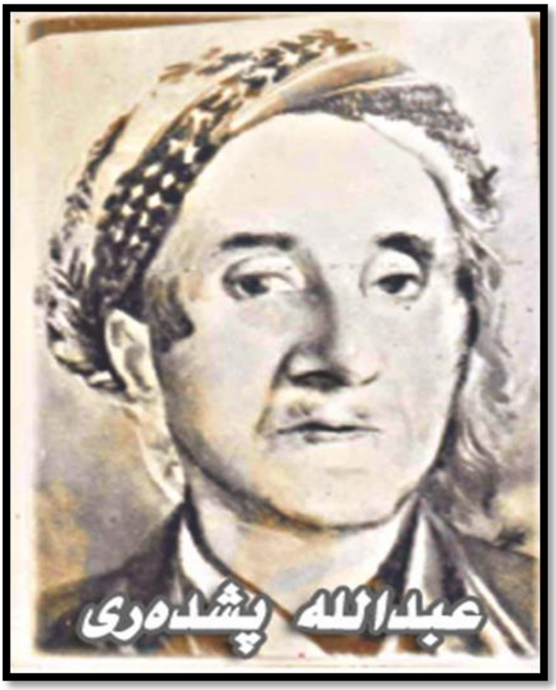

ملازم یونس ڕۆژبەیانی ئامر فەوجی جێگری ئامر هێز

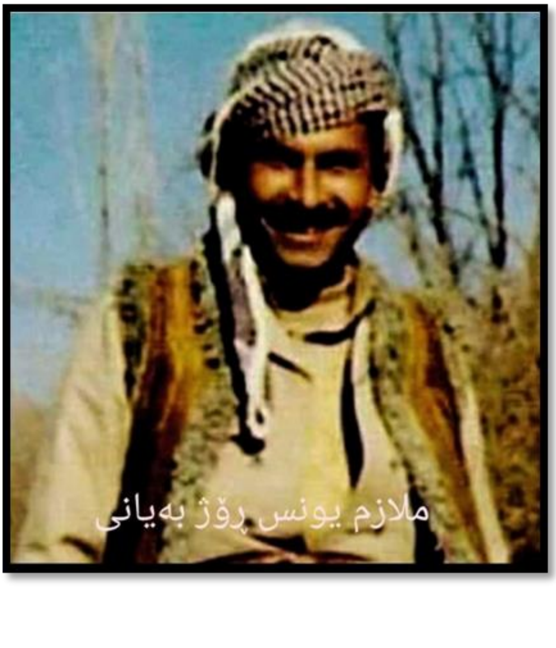

نەقیب ئازاد میران . جێگری ئامرهێزی باڵەك

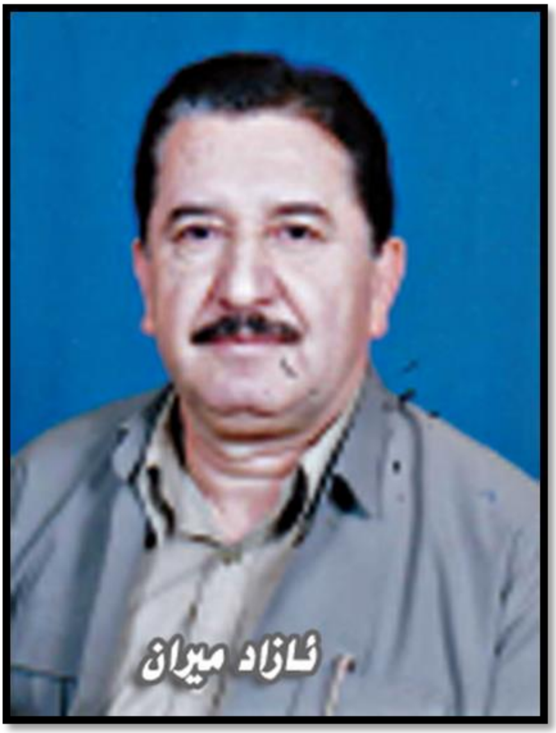

شەهید فەڕەنسۆ حەریری بەرپرسی پاراستنی هێزی باڵەك

حاكم سديق عوسمان . بەرپرسی بەشی دارایی هێزی باڵەك

حەسەن ناسرِ فەرخ بەرپرسی بەشی ئیدارەی هێزی باڵەك

شەهید حالی دۆلەمەری بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێزی باڵەك

عەبدوڵا ڕەحمان مەلازادە بەرپرسی بەشی مخابەرەی هێزی باڵەك

حاکم حەسەن پشدەری بەرپرسی بەشی دادگای هێزی باڵەك

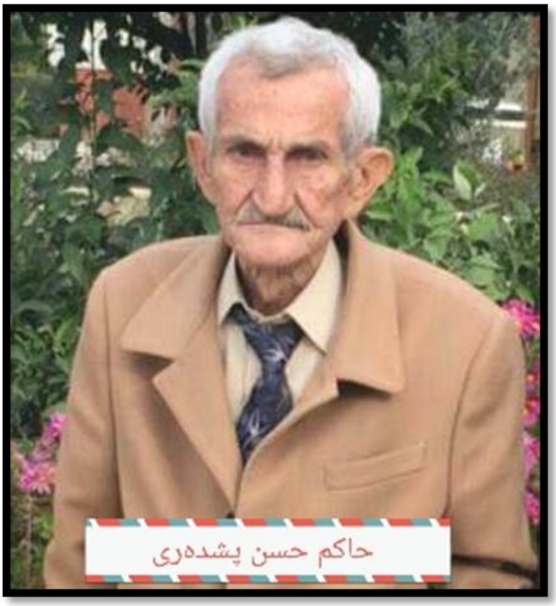

عومەر عوسمان لە بەشی تۆپخانەی هێزی باڵەك

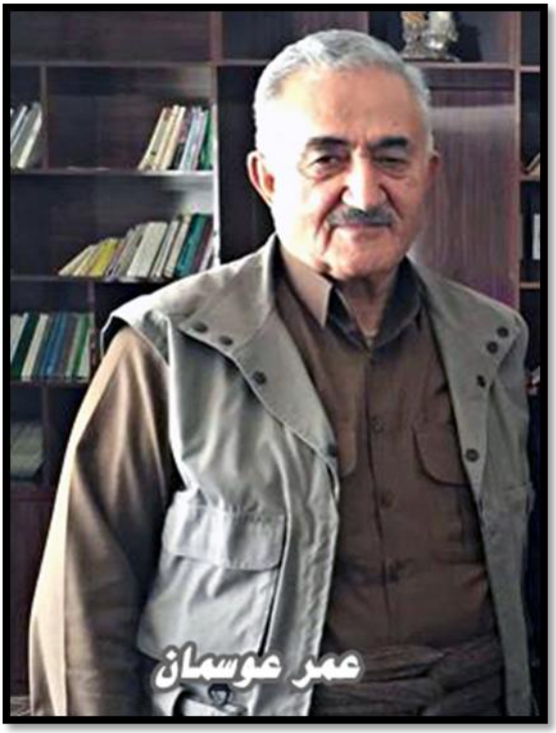

نەقیب وریا مەعرووف بەرپرسی بەشی (جبەخانە) ی هێزی باڵەك

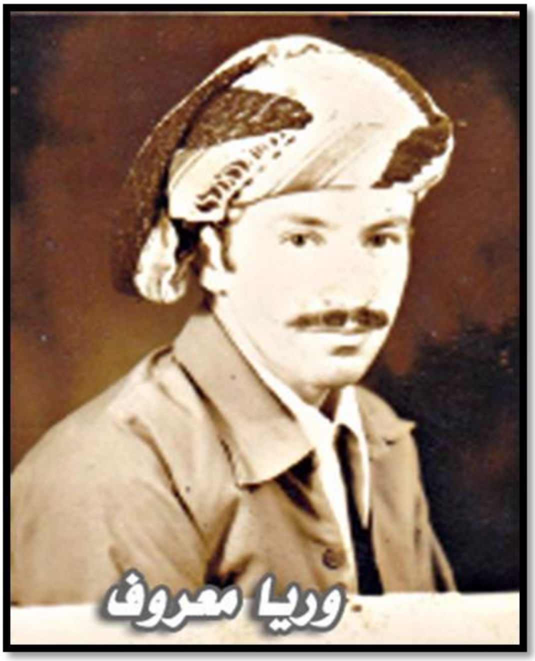

مەلاوەیسی لە بەشی لیژنەی شەرع و فەتوای هێزی باڵەك

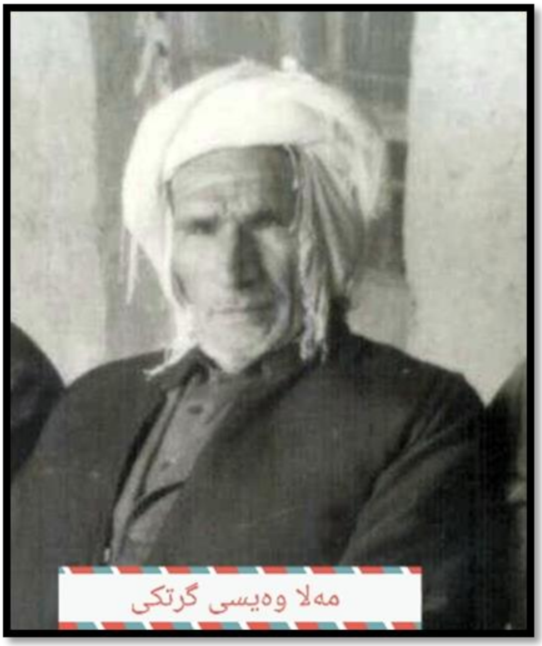

حاجی ئیبراهیم کۆڕی لە بەشی هەندەسەی هێزی باڵەك

میرخان حەمەدئەمین . ئامر قوەتی سەرچیا

حاجی بێرۆخی ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی باڵەك

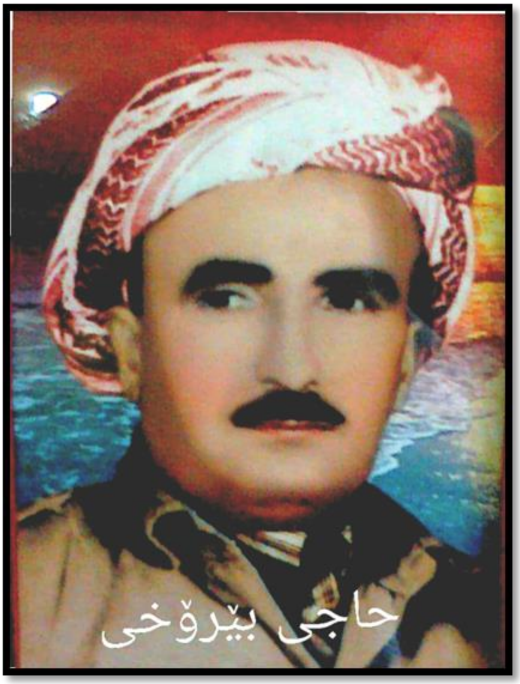

مستەفا ساڵح نێروەیی ئامر بەتالیۆنی دووی هێزی باڵەك

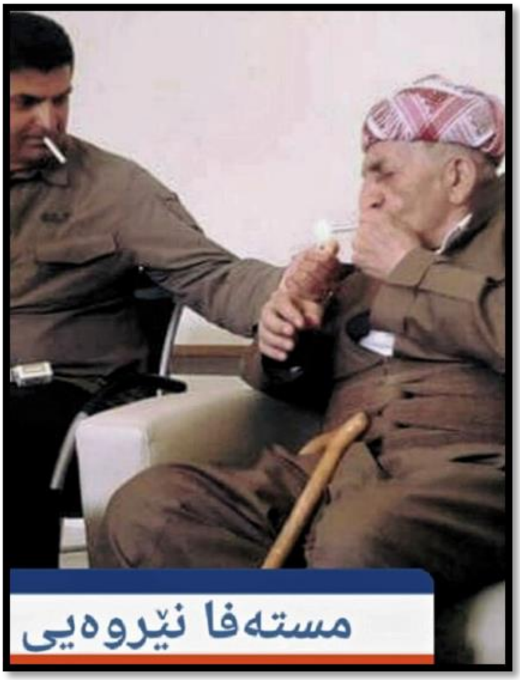

شەهید مەلا ئەمین بارزانی .بەتالیۆنی ٣ شەهید محەمەد زیاد. سەرلق

عزەت سلێمان بەگ ئامر بەتالیۆنی ٤ هێزی باڵەك

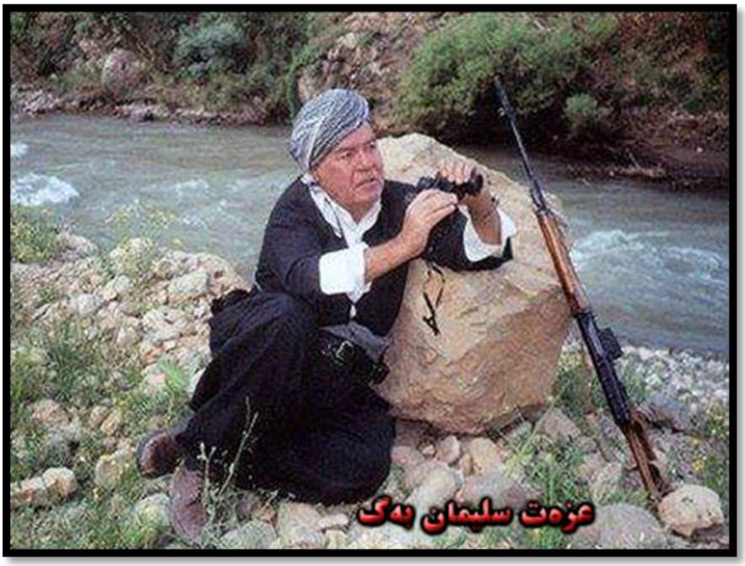

شەهید عەریف یاسین دۆسکی ئامر بەتالیۆنی ٥ هێزی باڵەك

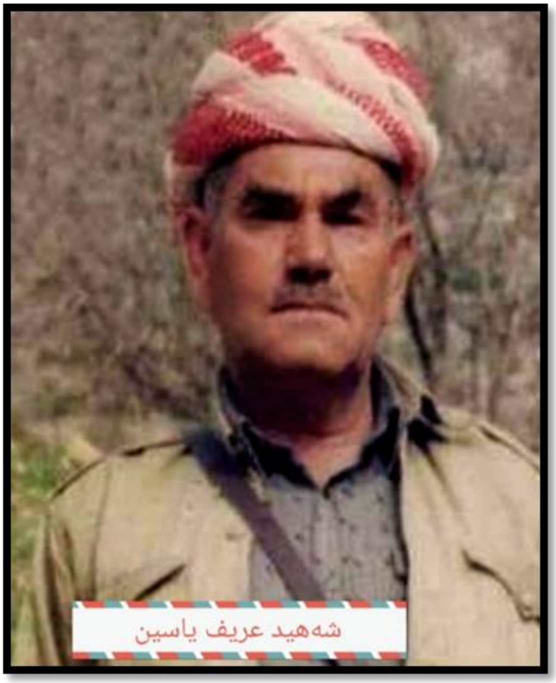

حەمید ئەفەندی ئامر بەتالیۆنی ٦ هێزی باڵەك

وەسمان حوجرانی . سەرلق ٣ هێزی باڵەك

بێجان جوندی ئامر بەتالیۆنی ٦ هێزی باڵەك

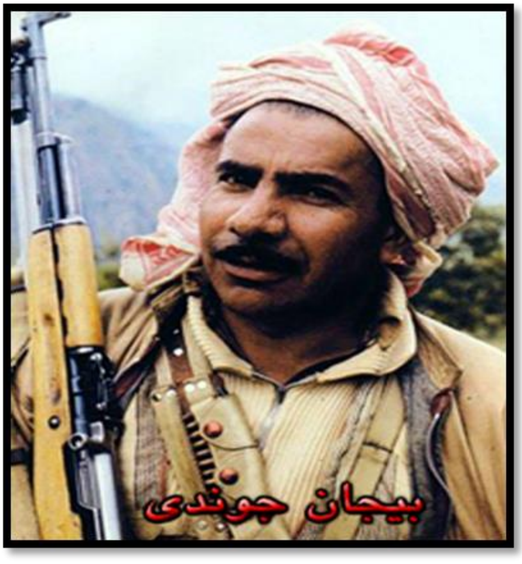

عەلیکۆ نەبی ئامر بەتالیۆنی ٧ هێزی باڵەك

شەهید سەید عەبدوڵا . سەرلق لە بەتالیۆنی ٧ هێزی باڵەك

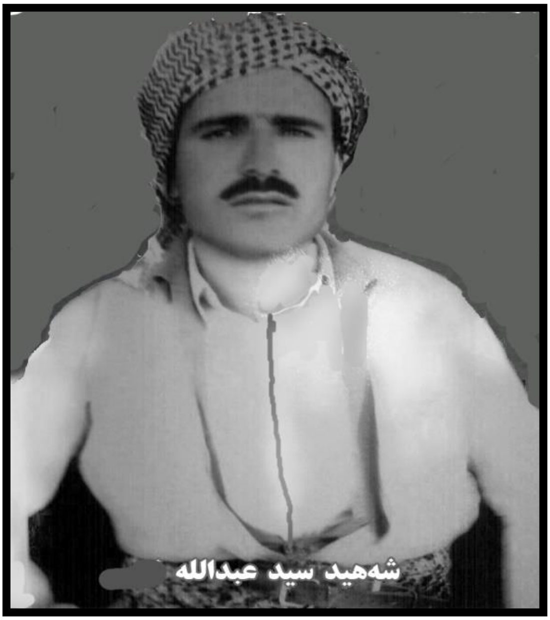

شوان دری . سەرلق لە بەتالیۆنی ٢ هێزی باڵەك

شەهید سەید ساڵح ئاكۆیی. سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ هێزی باڵەك

شەهید سەید سەلیم سەید نەبی سەرلق ٣ هێزی باڵەك

میرکەی خەیلانی سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ ی هێزی بالەك

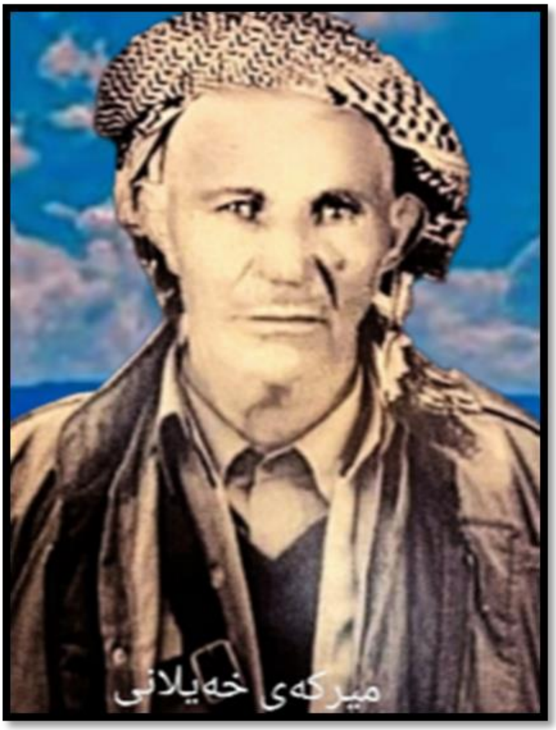

The Photolibrary of Kurdistan
The Photolibrary of Kurdistan

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی سنووری هێزی کاوە

شەهید حەسۆ میرخان ژاژۆکی ئامر هێزی کاوە

شەهید خەسرۆ کاوانی ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی کاوە

مام وسو دزەیی ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی کاوە

سەیدو یوسف چەلکی ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی کاوە

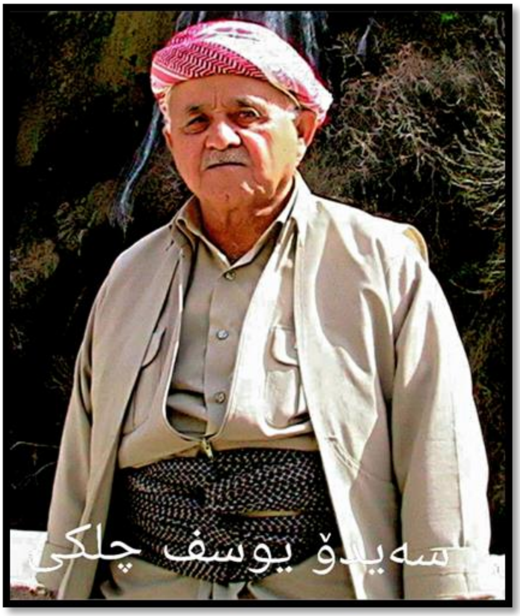

عەریف دەروێش عەبدولعەزیز ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی کاوە

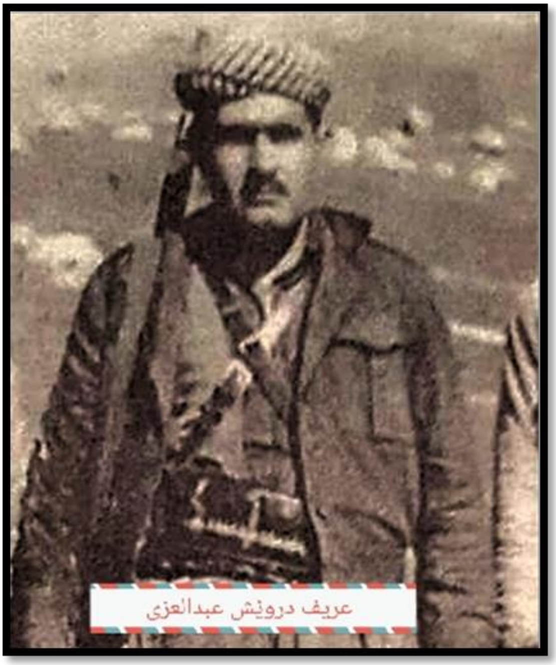

نوری سلێمان غەزالی بەرپرسی بەشی اسنادی هێزی کاوە

ملازم عومەر بیبانی بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێزی کاوە

شەهید شەوکەت شێخ یەزدین جێگری بەشی تۆپخانەی هێزی کاوە

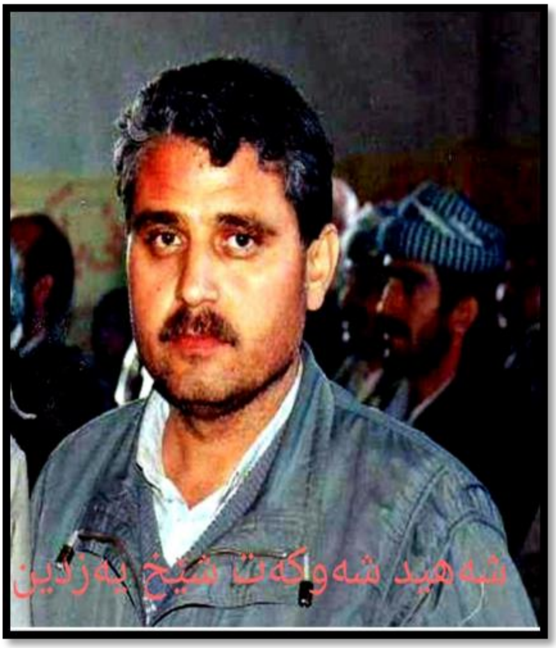

مەلاحەسەن شاخی سەرلق لە بەتالیۆنی ١ هێزی کاوە

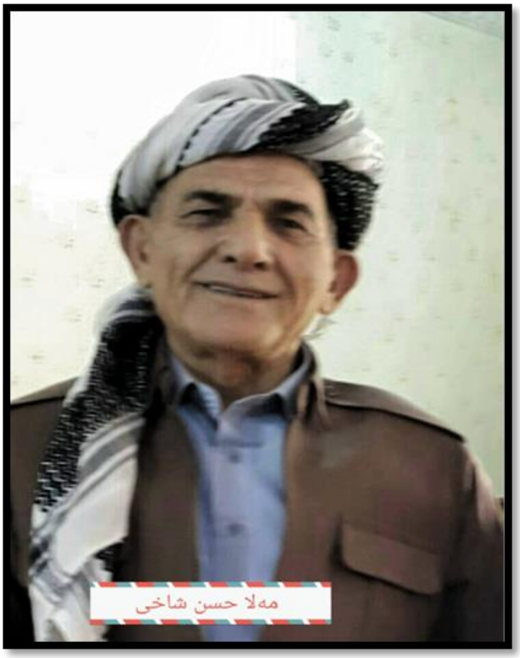

تاهیر تۆفیق زراری . سەرلق

نەجات حەسەن بەرپرسی بەشی دارایی هێزی کاوە

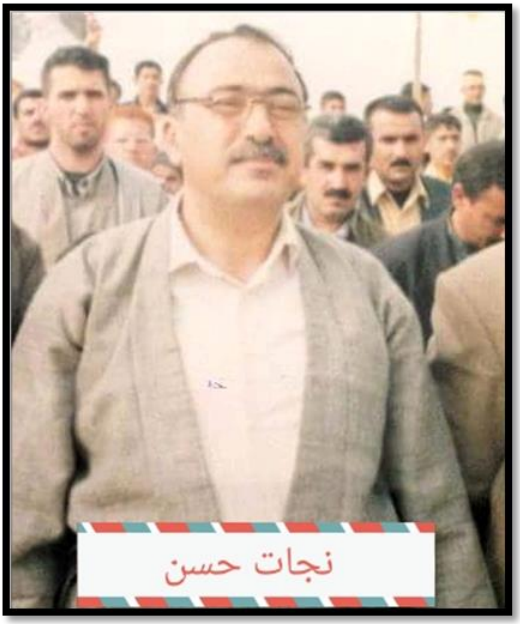

عەقید خدر هەمزە بەرپرسی بەشی دژەئاسمانی . هێزی کاوە

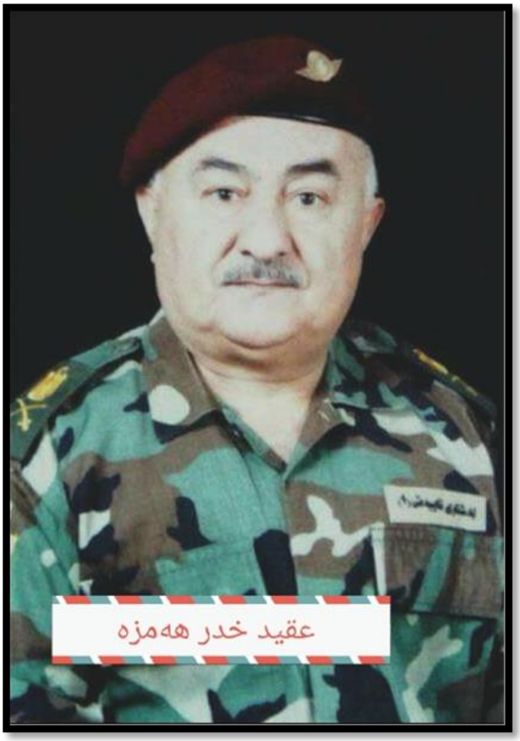

ابراهیم علی گاور سەرلق لە بەتالیۆنی بەری مەرگەی هێزی کاوە

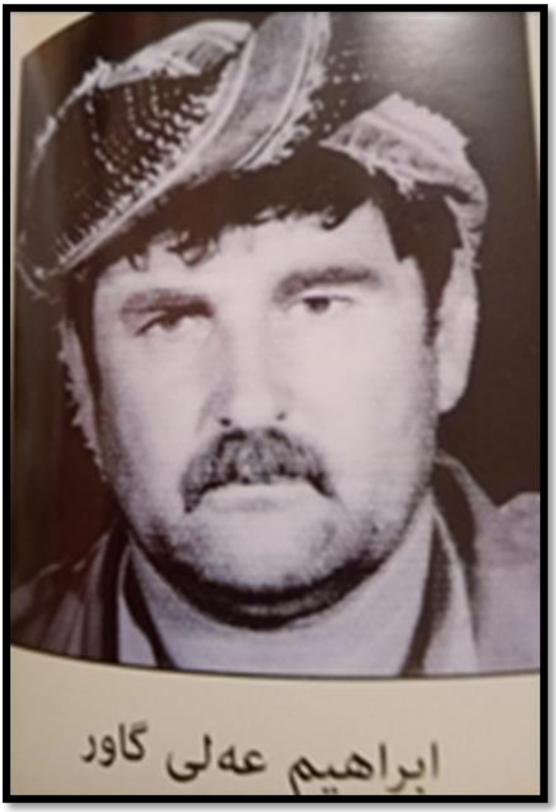

بەشێک لە وێنەی بەرپرسانی هێزی سەفین

رسول فەقێ ئامر هێزی سەفین

رەئیس یوسف میران ئامر هێزی سەفین

عەریف عەلی مولود ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی سەفین

فەرهاد ئیبراهیم ئەفەندی ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی سەفین

هاشم باپیر . سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ هێزی سەفین

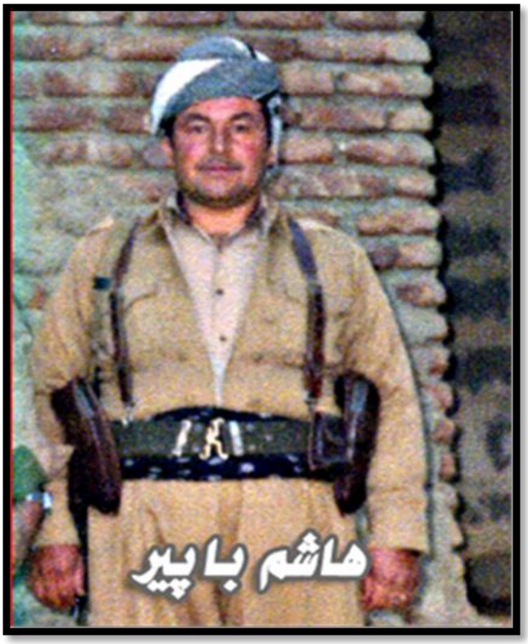

شەهید یونس بیرێژی . سەرلق

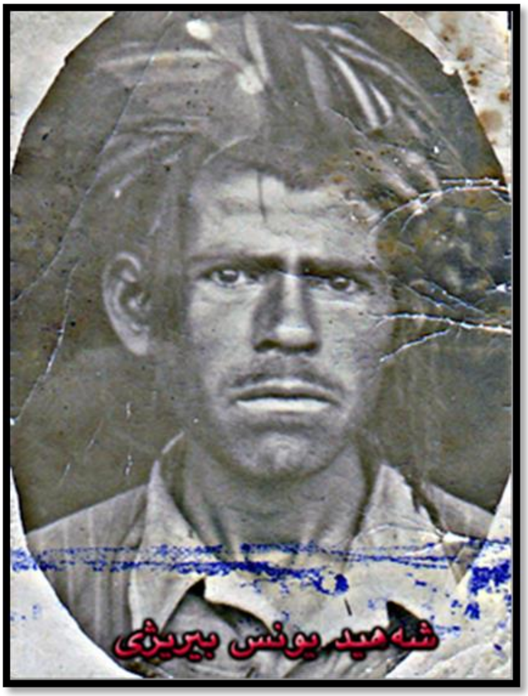

شەهید سلێمان بیرێژی سەرلق لە بەتالیۆنی ١سەفین

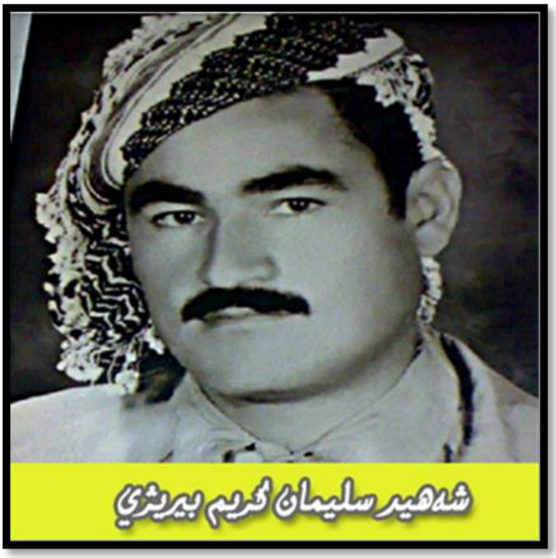

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی بێتواتە

عەلی شەعبان ئامر هێزی بێتواتە

خەلیل سیتۆ ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی بێتواتە

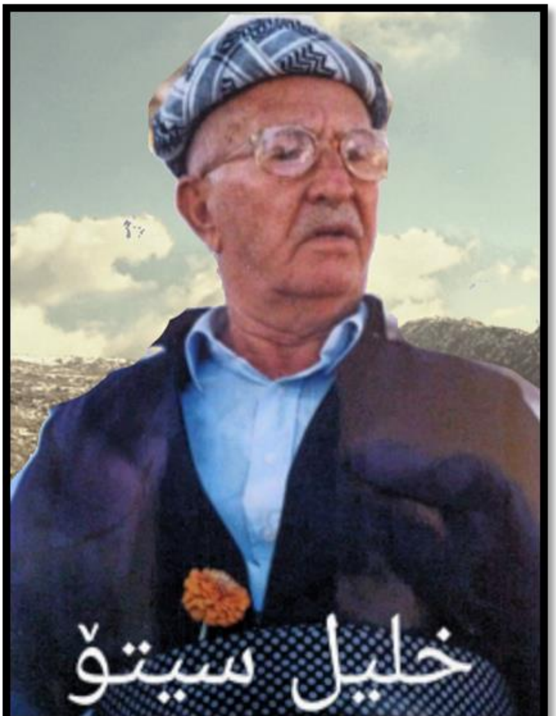

شەهید تانجۆ یونس ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی بێتواتە

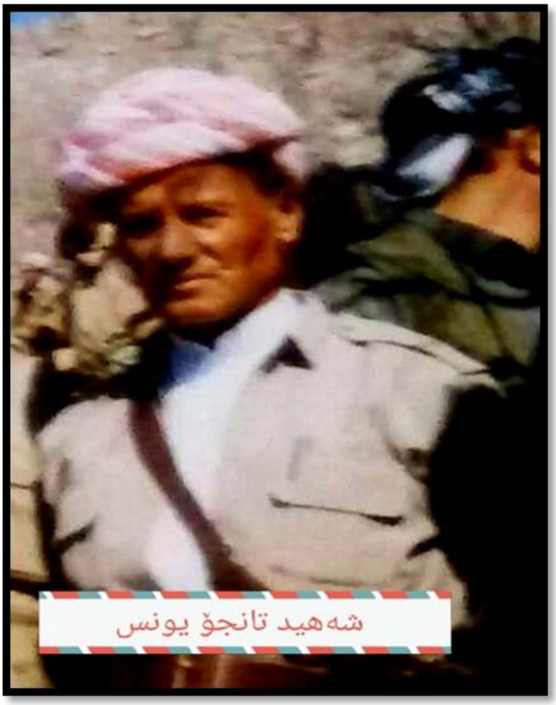

گوڵەباخ کۆیی ئامر بەتالیۆنی ٤ هێزی بێتواتە

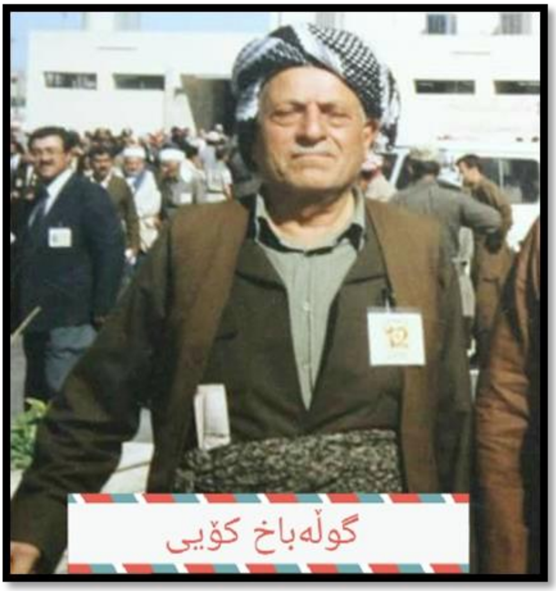

عومەر مەلازادە سەرلق

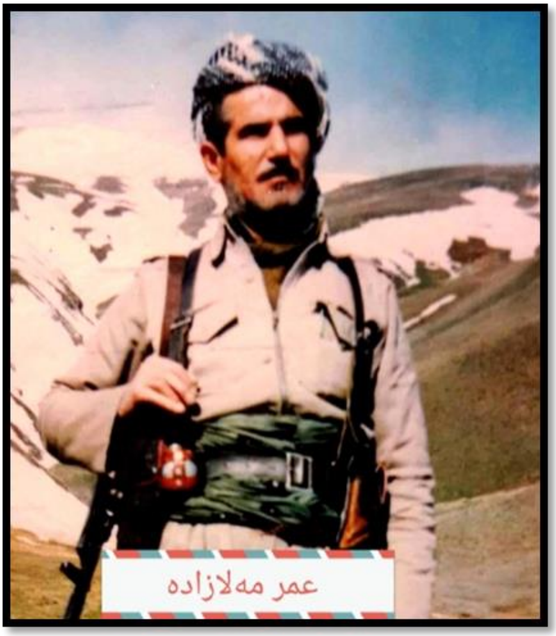

وێنەی بەشێك لە بەرپرسانی هێزی دەشتی هەولێر

فارس حەمەد باوە ئامر هێزی دەشتی هەولێر

سەید کاکە ئامر بەتالیۆنی یەکی دەشتی هەولێر

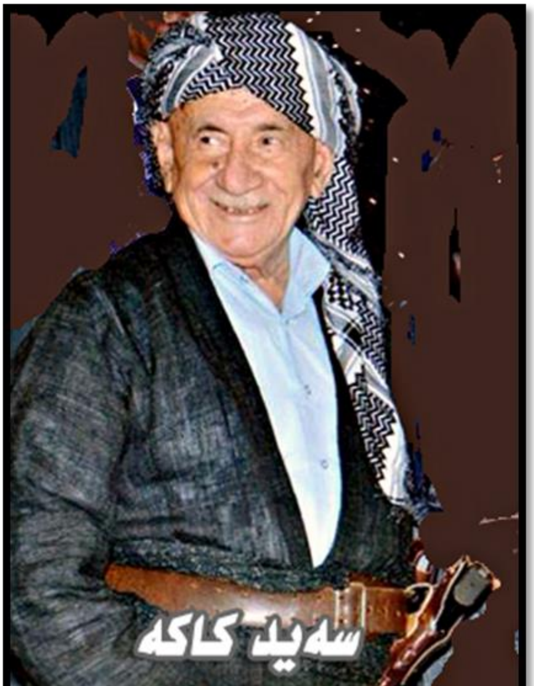

شەهید ئەحمەد حاجی عەلی ئامر بەتالیۆنی سێی هێزی دەشتی هەولێر

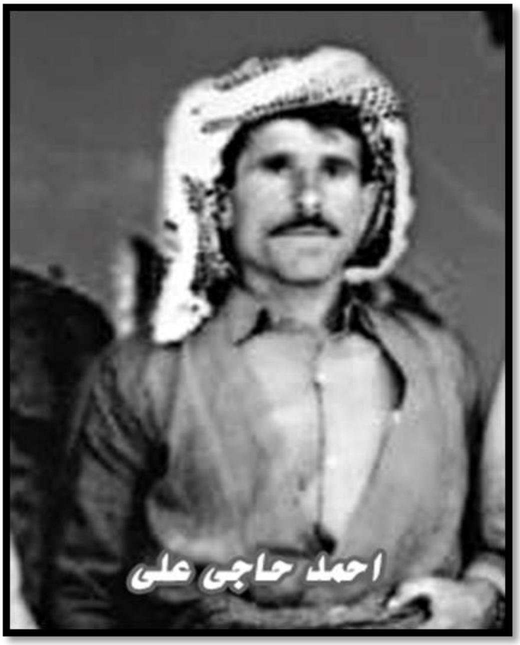

عەریف عوسمان ئامر بەتالیۆنی دووی هێزی دەشتی هەولێر

وێنەی بەشێك لە بەرپرسانی هێزی خەبات

عەبدولوەهاب ئەتروشی ئامر هێزی خەبات

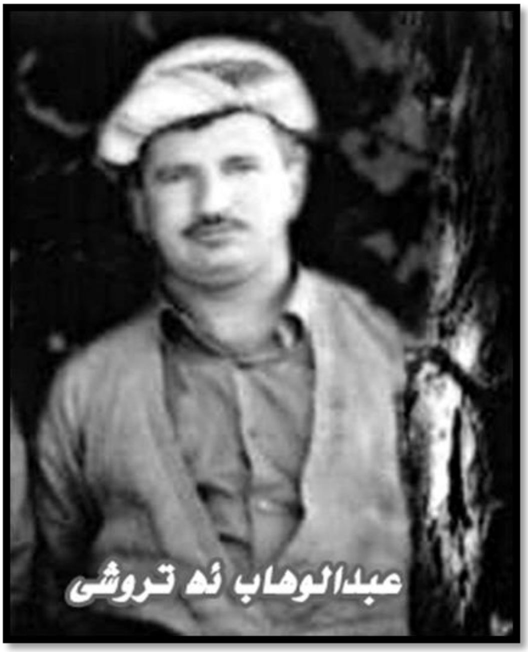

شەهید فەتاح ئاغا ئامر هێزی خەبات

شەهید ملازم تاهیر عەلی والی جێگری ئامر هێزی خەبات

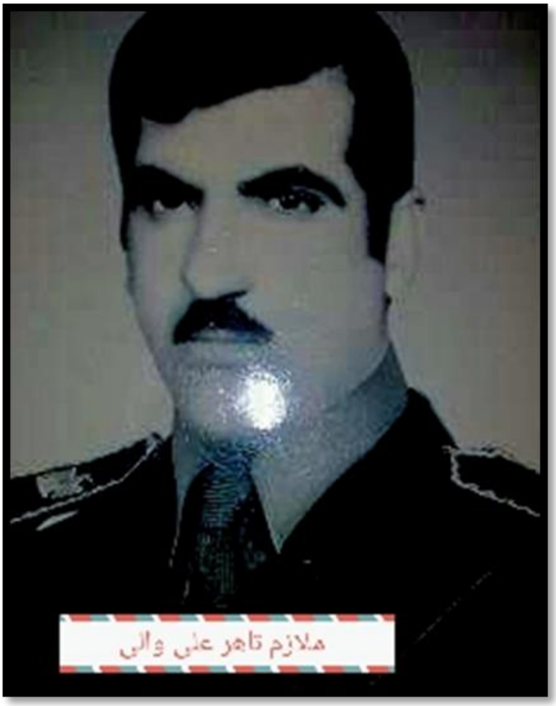

شاسوار ئاغا بەرپرسی ئیدارەی هێزی خەبات

نزار مەجید بەگ سەرلق لە بەتالیۆنی پێنجوین

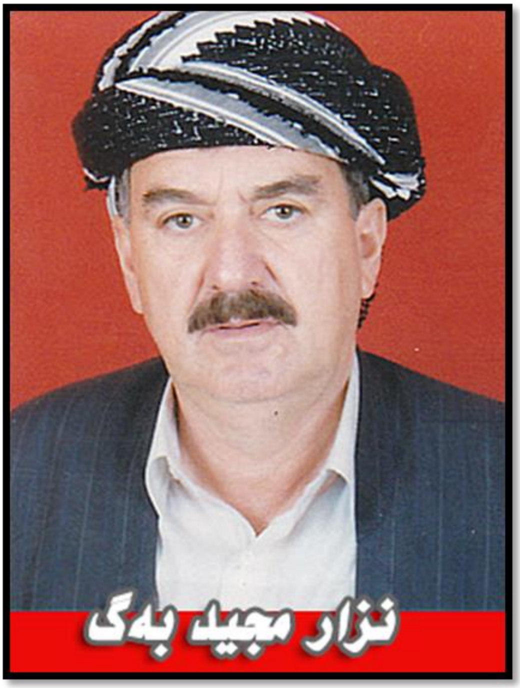

دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا ئامر بەتالیۆنی شەهید معاون دڵشادشەهید

شەهید نوری حەمە علی ئامر بەتالیۆن

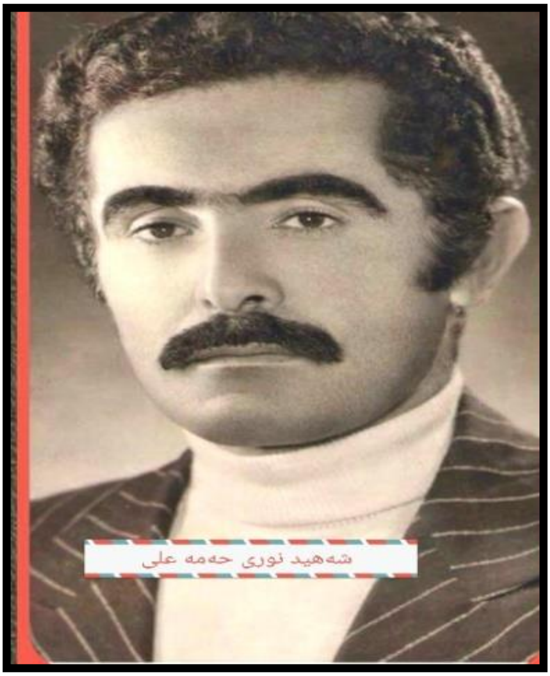

قادر قادر علی سەرلق

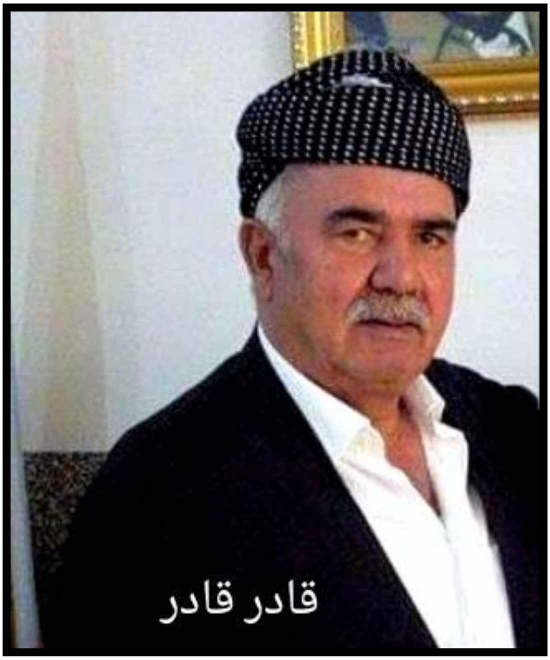

فاخر مێرگەسۆری ئامر بەتالیۆنی بەمۆ – هێزی خەبات

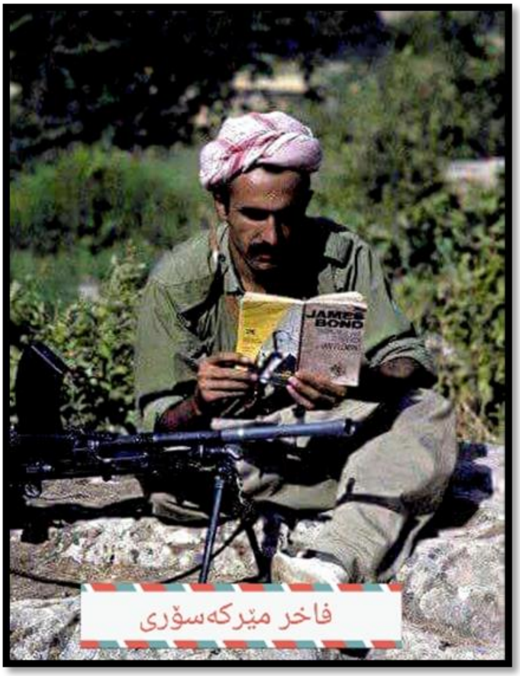

سالح پێداوی ئامر بەتالیۆنی بەمۆ - هێزی خەبات

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی رزگاری

ڕەئیس عەبدوڵا بەرواری ئامر هێزی ڕزگاری

بەهجەت تورکە ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی ڕزگاری

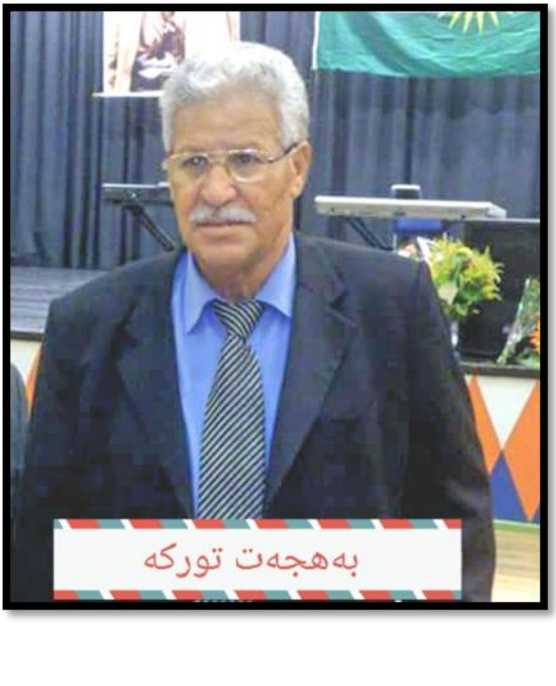

شەهید عزەددین قەرە محەمەد ئامر بەتالیۆنی٤ هێزی ڕزگاری

شەهید عارف قەرەچەتانی سەرلق لە بەتالیۆنی سێی هێزی ڕزگاری

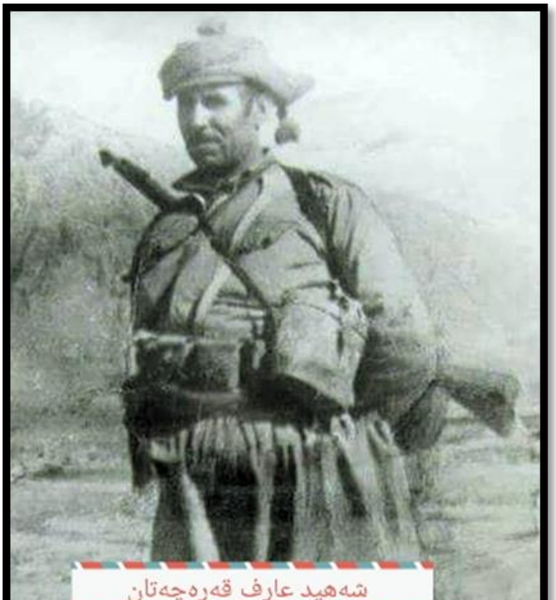

زرار حاجی شێخ قادر سەرلق لە بەتالیۆنی ١ هێزی ڕزگاری

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی قەرەداغ

عەریف حەمید بەرواری ئامر بەتالیۆنی ٥ هێزی قەرەداغ

شەهید عەبدوڵا حەمەدئەمین ئاغا ئامر بەتالیۆنی ٩ هێزی قەرەداغ

عەزیز قازی ئامر بەتالیۆنی ٩ گەرمیانی هێزی قەرەداغ

سەڵاح دەلۆ سەرلقی بارەگای هێزی قەرەداغ

عەدالەت تالەبانی سەرلقی شویعیەکان لەسنووری هێزی قەرەداغ

سوپاس و پێزانین

سوپاسی ئەو بەڕێزانە دەکەم کە هاوکاریان کردم لە وەبیر هێنانەوەی ناوی بەشێك لە بەرپرسانی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان ، لە سنووری هەرسێ لەشکر و هێزەکان ،

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری یەك

أ – هێزی ئامێدی ، کاك سلیم أسعد خۆشەوی و کاك محمد علی حسین بناڤی .
ب – هێزی دهۆك ، کاك عبدالرزاق گەرماڤی و کاك محمود هروری .
د – هێزی زاخۆ ، کاك احمد علی سمۆ و کاك مەلا تەتا .
ه – هێزی عقرەو شێخان . کاك خالید شیلی و کاك حاجی سعید علی مێشێ و کاك اسماعیل گۆران و کاك سدیق ایوب گۆران .
و – هێزی حمرین ، خوالێخۆش بوو حسن جەسیم و کاك شوکور مەلا عبدالله

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری دوو

أ – هێزی بالەك ، خوالێخۆش بوو عبدالله احمد ئاغا پشدەری و خوالێخۆش بوو میرخان محمد امین میرخان و خوالێخۆش بوو حسن ناسر .
ب – هێزی کاوە ، خوالێخۆش بوو نوری سلیمان غەزالی ، خوالێخۆش بوو سیدۆ یوسف چەلکی و کاك ابراهیم علی گاور و کاك دکتۆر جبار عوسمان احمد ،
ج – هێزی سەفین . کاك هاشم باپیر و مام رسول فەقێ و کاك محمد علی ئۆمەر .
د – هێزی دەشتی هەولێر ، کاك سید کاکە و خوالێخۆش بوو محمد رسول و خوالێخۆش بوو دیاب علی امین .
و – هێزی بێتواتە ، خوالێخۆشبوو خلیل اسماعیل سیتۆ و کاك عبدالرحمان زانا و کاك اسماعیل کەمال .

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری سێ

أ - هێزی خەبات ، دەروێش عبدالرحمان ئاغا و سدقی ئەمین ئاغا و دکتۆر جمال حسن.
ب - هێزی ڕزگاری ، خوالێخۆشبوو عریف دەروێش عبدالعزیز و کاك مجید ڕزگاری .
د - هێزی قەرەداغ ، خوالێخۆش بوو عەدالەت تالەبانی و کاك عزالدین مەلا سولیمان.

ئێمە کە باسی مێژووی شەست ساڵ بەر لەئێستا دەکەین بێگومان هەموو ناوەکان مان نەزانیوە یان وەبیر مان نەماوە بۆیە داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم کە ناویان لەبیر کرابێ هەروەها داوای لێبوردن لەو بەڕێزانەش دەکەم وێنەکانیانم دەست نەکەوتووە ،

سوپاسی ئەو بەڕێزانەش دەکەم کە هاوکاریان کردووم لە دوو بارە بەچاپ گەیاندنی ئەو پەرتووکە ،

عبداللە رحمان مەلازادە